insan • düşünce • kültür

insicam 27

EVLİLİK: AİLEYE AÇILAN KAPI

Hüseyin Akın:
Evlenmenin Şartları

Durmuş Günay:
Bilginin Bilgisi Üzerine

Ahmet Turan Arslan:
Soyadı "Küçük" Kendisi Büyük



PROF. DR. MEDAİM YANIK İLE EVLİLİK VE EŞ SEÇİMİ ÜZERİNE

CİHAN AKTAŞ'A EVLİLİK KONUSUNU SORDUK

SAYI 27 • Mayıs • 2023

Mehmet Bulayır / İnsan Dediğin Bir Nefes Bin Kafes • Rıza Savaş / Ebu Ubeyde ibn Cerrah: Ümmetin Emini • Ahmet Poçanoğlu / Ukbe ibn Amir (R.A.) • Mustafa Eser / Diğer Yarımız • Mustafa Özel / Ailenin Temeli • Ülfet Görgülü / Aileyi Sevgi ve Rahmet Temeli Üzerine Kurmak • Sevdegül Çekiç / Toplumsal Dayanışmada Fert ve Aile • Selahattin Semiz / Gençlerle Evlilik ve Eş Seçimi Üzerine Sohbetler • Naoki Kayyım Yamamoto / Japon Toplumu ve Evlilik: "Adil Bir Değerlendirme"

Mutlu Aile
Psikolojik Danışmanlık ve Araştırma Merkezi

Uzman Kadromuzla Psikolojik Danışmanlık Hizmeti Veriyoruz.



*"İstanbul'da belirlenen noktalarda **yüz yüze** ayrıca yurt içi ve yurt dışı **online** seçeneğiyle"*

0552 159 86 52
mapam@mutluaile.org.tr

mutlu aile

mapam
Mutlu Aile Psikolojik Danışmanlık ve Araştırma Merkezi

insan ve medeniyet hareketi

Merkez Mh, Silahtarağa Cd. No:12/1 Eyüpsultan / İstanbul

insicam
insan • düşünce • kültür

İMTİYAZ SAHİBİ:
İnsan ve Medeniyet Hareketi Adına
Kemal Özden

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Özel

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mehmet Bulayır

EDİTÖR
Şehnaz Fındık

SON OKUMA
Betül Yavuz

KAPAK TASARIM
Şifa Yaratılmış

YAYIN KURULU
Ahmet Geçer
Cemal Balıbey
Ebubekir Dilekçi
Fatih Büyükkara
Haluk Nas
Mustafa Özel
Mehmet Bulayır
Raif Nas

ISSN: 2757-9271

GRAFİK TASARIM
Ahmet Furkan Onat
ahmetfurkanonat@gmail.com

YAYIN TÜRÜ
Ayda bir yayınlanır. Yerel Süreli Yayın. Ücretsizdir.

Yazı ve reklamların içerik sorumluluğu sahiplerine aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Dergimize, www.insicam.net adresinden erişebilirsiniz.

Kerîm olanın adıyla.

Yirmi birinci yüzyıl, ileride, insanın, ailenin ve toplumun çözüldüğü, çözündüğü, dağıldığı bir zaman olarak anılacak. Bunca eğitimin, bunca iletişimin olduğu bir dönemde ailenin ve toplumun çökmesi, gelecek nesiller tarafından çok kolay anlamlandırılamayacak. Dünyanın bugünkü imkânları, önceki yüzyıllarla mukayese edilemeyecek derecede çeşitli, geniş, güçlü ve büyük. Buna rağmen insanlık devasa problemlerin içinde debelenip duruyor.

İnsan krizi gittikçe derinleşiyor. Bu kriz kendini en çok ailede gösteriyor. Türkiye gibi aile yapısı güçlü ülkeler bile artık dayanılmaz sorunların içinde yüzüyor. Gençler evlenmeyi erteliyor, ertelenen evlilikler daha sonra bir türlü geçekleşmiyor, gerçekleşemiyor. Evlenenler, evliliklerini sürdüremiyor. Alışık olmadığımız, daha önce görmediğimiz bir hayat tarzı toplumumuzu biteviye kemiriyor.

Sohbetlerin, meclislerin vazgeçilmez konularının başında evlilikler, evlenememeler, ailevi meseleler, boşanmalar geliyor. Gün geçmiyor ki evlilik ve aile hakkında bir toplantı, bir program, bir etkinlik düzenlenmesin. Dergimiz *İnsicam*'ın Mayıs ayı dosyasını evliliğe, aileye ayırdık. Çeşitli açılardan evliliği, evlilik kurumunun taraflarını, aile kurumunu, aile bireylerini, aile problemlerini, kadın erkek ilişkilerini ele almaya, bunları anlamaya, anlamlandırmaya çalıştık.

Ülkemiz 14 Mayıs'ta yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerine kilitlenmiş durumda. Başta bölgemiz olmak üzere dünya da bu seçimleri ilgiyle takip ediyor. Türkiye son yıllarda, kendi tarih ve kültürüne yakışan güzel işlere imza attı, atmaya da devam ediyor. Bunların artarak sürmesini umuyoruz. Devletin toplumuyla ve toplumunun değerleriyle barışmaya çalıştığı bu sürecin daha da hızlanmasını, büyümesini ve genişlemesini temenni ediyoruz. İnsanımız buna, hatta daha fazlasına layıktır. Yapılacak seçimlerin ülkemizin hayrına sonuçlanmasını niyaz ediyoruz. Bu ülkenin, bu toplumun buna ihtiyacı var.

Kerîm olan Rabbimizin rahmet, bereket, ihsan ve ikramı üzerinize olsun.

Haziranda daha güzel bir sayıda buluşmak üzere *Kerîm* olana emanet olunuz.

Mustafa ÖZEL
Genel Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

05 Minyatür: Mükerrem Mert

06 *İnsan Dediğin Bir Nefes Bin Kafes*
Mehmet Bulayır

08 *Hoş geldin Bahar Gelin*
Öznur Görür Kısar

10 *Kırk Kandil -23- Ebu Ubeyde ibn Cerrah: Ümmetin Emini*
Rıza Savaş

12 *İnci Mercan Gerdanlığı -23- Ukbe ibn Amir (R.A.)*
Ahmet Poçanoğlu

16 *İnsan Eksiktir, Aşk Tamam Eder*
Derviş Çelebi

18 *Âşık Olamayanlar Radyosu*
Çörekçizade Arif Efendi

20 *Namlunun Ucundaki Maşuk*
Şehnaz Fındık

24 *Diğer Yarımız*
Mustafa Eser

26 *Temeli Cennette Atılan İlk Müessese: Aile*
Mülayim Sadık Kul

30 *Ailenin Temeli*
Mustafa Özel

34 *Aileyi Sevgi ve Rahmet Temeli Üzerine Kurmak*
Ülfet Görgülü

38 *Toplumsal Dayanışmada Fert ve Aile*
Sevdegül Çekiç

42 *Evlenmenin Şartları*
Hüseyin Akın

44 *Allah'ın Emri Peygamberin Kavli İle*
Hatice Balin

46 *Evet Demeden Önce*
Fatma Yıldız

50 *Gençlerle Evlilik ve Eş Seçimi Üzerine Sohbetler*
Selahaddin Semiz

56 *Sağlıklı Eşler, Mutlu Aileler*
Tuğba Öncü

60 *Japon Toplumu ve Evlilik: "Adil Bir Değerlendirme"*
Naoki Kayyım Yamamoto

62 *Batı'da Evlilik*
Mucahid Yıldız

64 *Evlilikte Çağa Takılanlar (EÇT)*
Sevde Öztürk

66 *Prof. Dr. Medaim Yanık ile Evlilik ve Eş Seçimi Üzerine*
İnsicam

68 *Cihan Aktaş'a Evlilik Konusunu Sorduk*
İnsicam

72 *Soyadı "Küçük" Kendisi Büyük*
Ahmet Turan Arslan

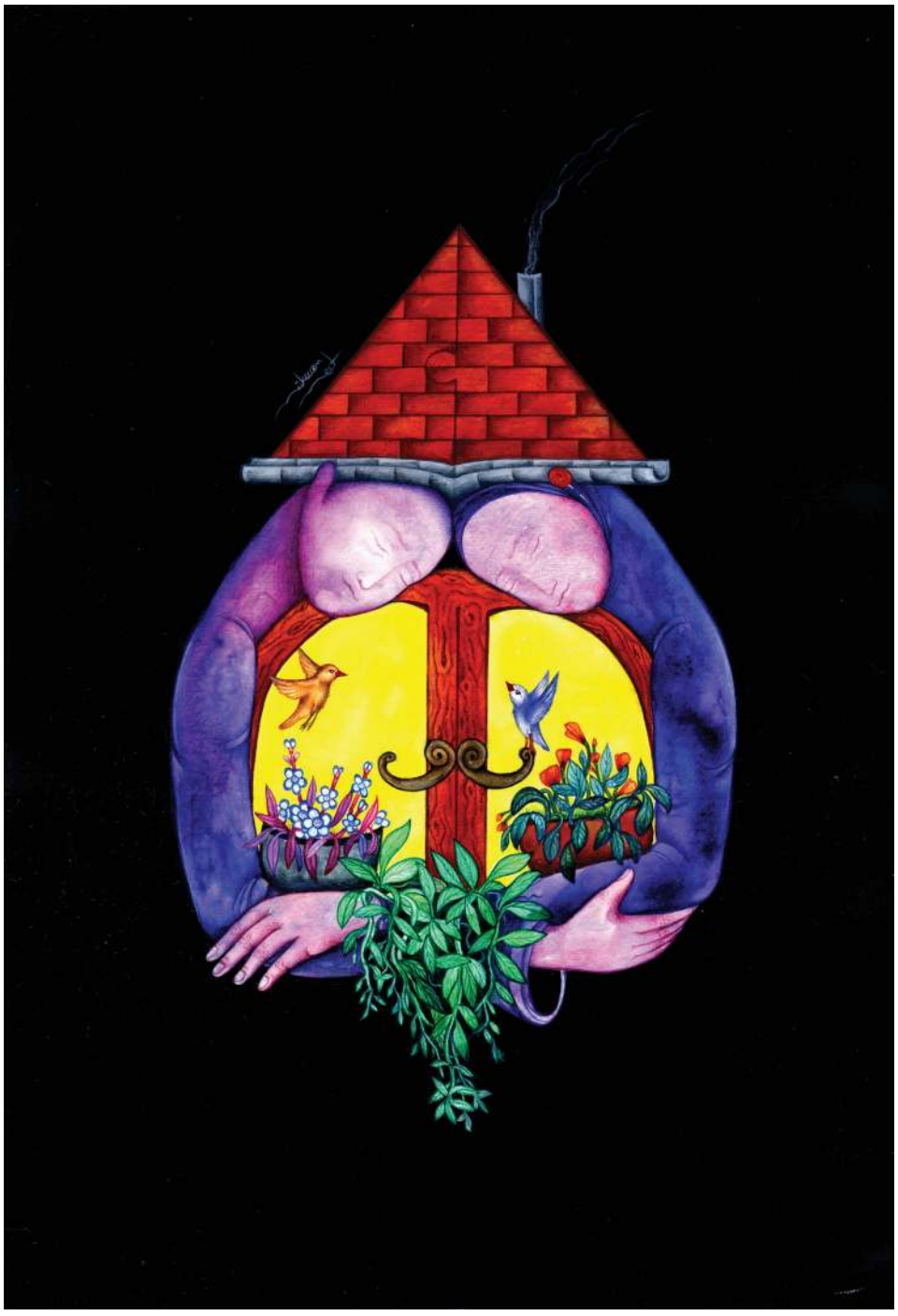
76 *Bilginin Bilgisi Üzerine*
Durmuş Günay

80 *Depremler ve Politik Yoksunluk*
Hüseyin Nasrullah İnan

82 *Doğan Cüceloğlu'nun "Evlenmeden Önce" Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme*
Gözde Çimen

84 *Aile Okulu ve Evlilik: Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler*
Nihal Pakırdaşı

88 *İllüstrasyon:* Sabahattin Kayış



Minyatür: Mükerrem Mert

İnsan Dediğin Bir Nefes Bin Kafes

Mehmet BULAYIR

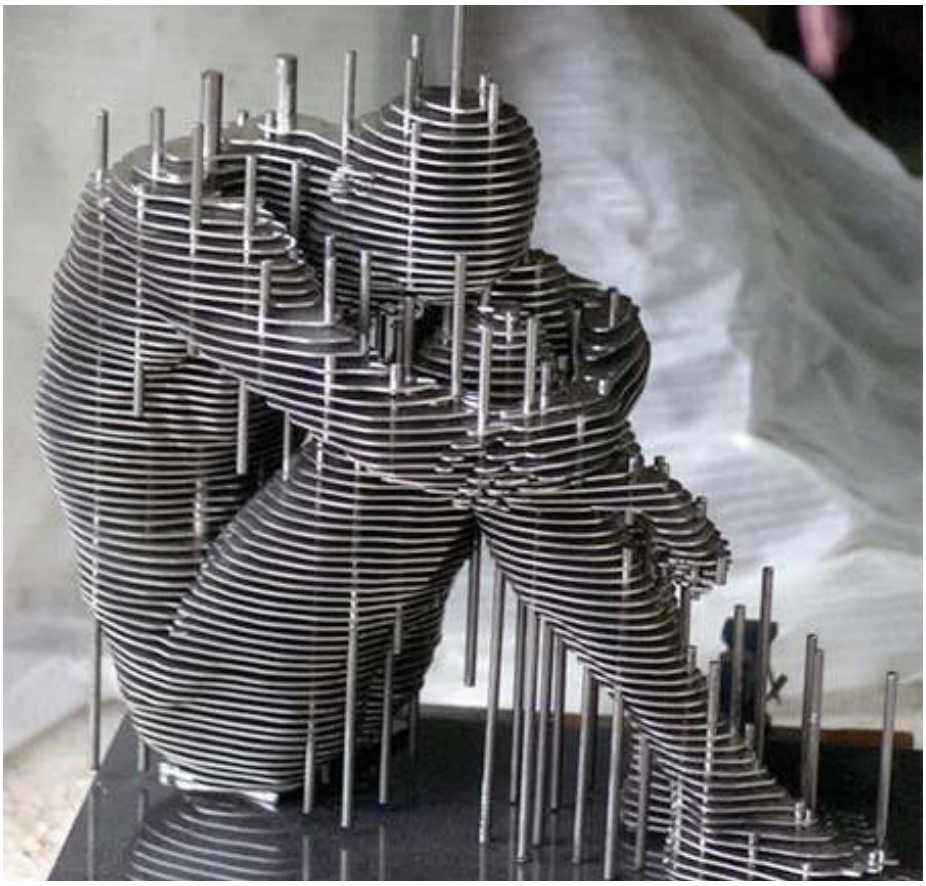
Uzaktan baktığında herkesi özgür sanırsın. Bir yol tutturmuş yürümektedirler nasılsa, kimi yaya, kimi dört teker üzerinde, kimisi gökyüzünde süzülür kendi özel uçağıyla; en çokta o uçanlara özenirsin, en özgür onlar sanırsın. Sonra döner kafesteki kuşlara bakarsın el kadar kafesin içinde ömür tüketmekteler; sonra bir gün hayvanat bahçelerine düşer yolun, ormanlara sığmayan aslan, beş on metrekareye sığmış, boynunu öne eğmiş, yan gelmiş yatmaktadır. Önce kızarsın sonra acırsın, kederlenirsin, hüzün kaplar kalbini. Aslında seni kedere sevk eden ne kuş ne de aslandır, kendi sıkıştığın kafesindir. Gitmek isteyip de gidemediğin, yapmak isteyip de yapamadığın, olmak isteyip de olamadığın ne varsa…

Sanırsın ki yoksulluktur seni daraltan; elini tutanın, bir omuz verenin olmayışıdır. Annenin cehaleti, babanın despotluğu, amcanın uzak ve cimri, teyzenin ilgisiz ve nobran oluşudur, öyle mi? Evet bu ve buna benzer şeyler birer perde ya da duvardır belki aşman gereken ama asla bir kafes değil. Sonra sevgili okur, her gideni özgür mü sanırsın? Ne büyük büyük masal! Her olanı tamam mı sanırsın? Ne büyük yalan! Bilmez misin her giden dönmeye mahkûm, her olanın bir tarafı eksik kalır. Asıl tamlık, gerçek özgürlük, varlıktan soyunmakla mümkündür, bir düşün? Her varlık biraz da olmayanların yükünü yükler senin omuzlarına, bu yüke talip misin? Sonra, varlık nasıl tamam olur hiç düşündün mü? Bir ev, bir araba, bir yazlık, yeni bir yatırım, borsada yükselen hisseler… Sürer gider, duymadın mı ilahi sözü? Bir vadi dolusu altına doyan gözler, diğer vadiye aç kalır. Her varlık, ateşe atılan odun misali, attıkça harlanan bir ocağa benzer. Varlığın bir emanet, taşınması ağır bir yük olduğunu bilmelisin, çare sahiplik iddiasından uzak olmak, kanaat ve infaktır, vazgeçmektir yani, bu ateşe başka su kâr etmez. Ve hak vaki olduğunda, hiçlik denizinde tam olur varlık arayışı, varlık sevdası insanın.

Hem sonra olmak dediğin şey nedir ki? Makam, mevki, şöhret… Evet bunlar sana diğer insanlar nazarında bir itibar sağlar, önünde eğilen çok olur, yüzüne alkışlayan, övgüler düzen, ama akşam olunca yapayalnız kalırsın. Hele de ömrünün akşamında. Makam sana emanettir, tıpkı güzelliğin gibi ne kadar fondöten sürsen ne kadar boyansan nafile. Alkışlar söner, etrafın tenhalaşır, makamlar devredilir, güzellik geçer, yapayalnız kalırsın. Belki o vakit etrafın çığlıkları ile bastırdığın içindeki o cılız feryadı duyarsın. Eğer sana bir ömür bahşedildiyse ve küçükte olsa bir kırıntı, bir köz kaldı ise çocukluk ateşinden; ne mutlu sana, son bir fırsat verilmiştir.

Ömrünün baharındayken, henüz vakit var iken, dön de zatına bak, dışında arama, asıl kafes senin içindedir. İçinde tutsak ettiğin cevheri gör! Bakmasını bilirsen orada iç içe geçmiş onlarca kafes göreceksin. En karanlık, en acımasız olanı da benlik kafesidir. Unutma dışarıda ne kadar var olursa insan, içinde o kadar yoksullaşır. En varlıklı, en güzel, en sözü geçen, en yüksek mevkiye sahip, en özgür… Her enlik besler eneni. Her "en" bir demir sütun daha atar benlik kafesine. Biraz daha genişletir diğer nefsin çeperlerini ve aksine daraltır kafesin içindeki seni, biraz daha koyulaştırır benlik kafesin karanlığını, ruhunun ışığı biraz daha söner, sesi biraz daha cılızlaşır.

Ve kibir ateşi öyle kuşatır ki seni, sanırsın sen Allah'ın en sevgili kulusun. Ufak tefek kusurların vardır elbet, bunları itiraf etmekten de özel bir haz duyarsın. Çünkü bilirsin bu itiraf seni yüceltir, imajını parlatmaya hizmet eder! Tevazun, göz kamaştırmaktadır. Bütün insanlar senin hizmetlerine hayrandır, sana hizmete amadedir, bütün emniyet şeritleri sana tahsis edilmiştir, kaybedecek vaktin yoktur, geçersin. Kurallar, yasalar sıradan insanlar içindir çünkü. Bütün günahlar, avama mahsus. Senin infakın yoksulların gözüne sokulmalıdır, çünkü insanoğlu nankördür. Senin bağışların altın harflerle yazılmalıdır, şehrin en işlek caddesine. Bütün televizyonlar senin başarı hikayelerinle açmalıdır ana haber bültenlerini. Bütün randevular önce sana verilmelidir. Sen misafirliğe gittiğinde ya da bir toplantıya teşrif ettiğinde, istediğin kadar oturmalı, istediğin kadar konuşmalı, istediğin zaman kalkmalısın. Sana ne yapacağının söylenmesi kimsenin haddine değildir. En güzel sofralar senin için kurulmalıdır. En pahalı saat senin kolunda parıldamalıdır. Bütün canlı cansız mevcudat, senin emrine amade olmalıdır…



Abarttığımın farkındayım sevgili okur, ancak bu saydıklarımın bazıları sana da tanıdık gelmedi mi? Hepimiz içimizde bir benlik kafesi taşıyoruz. Ama küçük ama büyük, bu kafesten azade bir fani yok. Ben de yok diyenlere aldırma, onların kendisi koca bir kafese dönüşmüşler de farkında değiller.

Bilmelisin ki bu kafesin duvarlarını nefsimizin talepleri örüyor. Terk ettiğimiz her masiva bu kafese ışık, yaptığımız her hasene bu kafesin kapısını aralayan sebeptir. Ve o kafesten sızan hikmetle mümin yüzler güzelleşir, makamlar âli olur…

Gerisi yalandır sözün.

Hoş Geldin Bahar Gelin

Öznur GÖRÜR KISAR

Bu sefer seni her zamankinden çok bekledik, gelmeni çok istedik. Yeşilin her tonu ile, toz pembe çiçeklerin ve içimizi sıcacık ısıtan bütün renklerinle öyle güzelsin ki. Biliyoruz, bize çok iyi geleceksin. Gönlümüzün yaralarını büyük bir şefkat, merhamet ve rikkat ile sarıp sarmalayacak ve iyileştireceksin. Her tomurcuğun, çiçeğin, kalbi kırıkların ellerine bir parça umut, kucaklarına adeta sevgili mektubu gibi taze bir sevinç bırakacak, bir muştu olacak varlığın. Sevdalı gönüllere bir avuntu; bir papatya falının seviyor çıkma ihtimali gibi ferah, taze bir neşesin.

Karlı dağların omuzlarından dökülen beyaz bir duvak gibi papatyaların. Sümbülünle başımızı döndürüp, nergisinle hayran bırakıyorsun. Zümrütten renklerinle, tüm güzellikleri ayaklarımızın altına sermeyi çok seviyorsun. Bir Acem halısı misali ipekten, narin bir örtü gibi adeta. Bilir misin kalbimizi nasıl çalıyor o coşkun, nasıl heyecanlandırıyor bizi acemi bir aşık gibi, o görkemli gelişin. Ya o çağırdığın kuşlar, ah o kuşlar. Sanki her cıvıldayışları maşuğuna nazlı bir çağrı gibi aşığından. Öyle güzel ki şen şarkıları sarıyor insanın tüm benliğini. Kışkırtıcı bir cıvıltı, bir hayat neşvesi, bir cennet çağıltısı, bir çocuk sevinci her biri.

Sen sanıyor musun ki ey bahar, geldiğinde sadece gönlümüzü şen eyleyip, avutuyorsun? Senin gelişin bize, düştüğümüz yerden yeniden kalkıp yürüyebilmeyi, her türlü güçlüğe rağmen ayakta kalabilmeyi hatırlatıyor. Tam umutsuzluğa düşecek iken, tüm kış boyu kupkuru dalları ağaçların, kara kuru bozkırların, boz dağların nasıl baharla birlikte bir anda yeşile büründüğünü, yaprağa, sürgüne, tomurcuğa dönüştüğünü hayretle görmüyor muyuz sanıyorsun? Elbette gözümüze, gönlümüze hoş gelen türlü güzelliklerin, ruhumuzun da yönünü bahara çeviriyor. Bize biz olarak yeniden bir varoluş gayretini, yeniden başlama azmi ve heyecanını, en umutsuz anlarda dahi var olabilmeyi hatırlatıyorsun ey bahar. Mevsimlerin tüm döngüsü,



bizim de gönlümüzün, kimi zaman kışa dönük, küskün kimi zaman yaz gibi sımsıcak, bazen ise sonbahar gibi hüzne düçâr ya da bahar gibi şen, adeta düğün bayram gibi olabilmesi demek.

Her şeye yeniden başlayabilmenin adıdır; bahar. Olan biteni geride bırakıp tazelenebilir, yeni baştan doğabilirsin demek açıkça. Umutsuzluğa sessiz, fakat fevkalade bir haykırış, muazzam bir başkaldırı, tam bir manifestodur.

Ah o coşkun gelişin ile bizi mesrur edip güldürüp, sevindiren esrarlı mevsim. Gidişin ile yürek yakan, hüzne boğan sevgili. Sen şimdi gelip bizim gönlümüzü çelip, bütün dengemizi alt üst edip, tüm ayarlarımızla oynuyorsun ya, aşk olsun. Vefasız bir sevgili misali bizi kendine alıştırıp, kısacık ömrünle bizi bu vefasız dünyada çarçabuk bırakıp gidiyorsun. Yeniden başka bir baharı beklemek düşüyor bize öylece. Değil mi ki beklemek kaderimiz, bekliyoruz… Bekleriz elbet, ömrümüz hep bir bekleyişler döngüsü. Sen hep naz makamı, biz ise sabırla bekleyeniz. Issız bir çölde susuzluktan dili damağı kurumuş, saatlerdir suya hasret bir yolcu gibi gönlü aşk ateşi ile kavrulmuş, ayrılık acısı bağrını yakmış bir aşık gibi hasretle, sevgiyle, aşkla bekleriz biz seni. Sen hep gel olur mu?

Biz kara kışlardan yorulup, dizlerimiz mecalsiz, gönlümüz yorgun, gözlerimiz yolda kalmışken, hep böyle gel, yetiş ey bahar. Gönlümüzün bütün köşeleri tüm kış ışıksız, buz tutmuş, karanlıklarda kalmışken, gel ısıt kalbimizin tüm odacıklarını, ışısın, ısınsın her bir kıyısı, köşesi.

Sen hep gel, gel ki serin akşamlarında bir iğde ağacının altında oturup, lacivert gökyüzünün şenlikli halini seyre dalalım. Esen hafif rüzgâr kimi zaman içimizi ürpertsin, ben de buradayım der gibi. Ateş böceklerinin sesi sohbetlerimizi bölsün biraz, ziyanı yok. Çocuklar sevinçle çığlık çığlığa oradan oraya koşuştursun. Değil mi ki sen geliverince biz de senin şımarık birer küçük çocuğuna dönüşmüyor muyuz? Sen ise şefkatli ellerinle saçlarımızı okşuyorsun getirdiğin tüm güzelliklerle. Dünyanın tüm yükü, derdi, tasası kısa bir süreliğine uçup gidiyor hatırlarımızdan. Başka türlüsü inan çok zor. Gözlerimiz yollarda bekletme bizi olur mu? Bahar gelin sen hep gel, gönlümüzü şarkıların ile şen eyle olur mu?

Sen sanıyor musun ki ey bahar, geldiğinde sadece gönlümüzü şen eyleyip, avutuyorsun? Senin gelişin bize, düştüğümüz yerden yeniden kalkıp yürüyebilmeyi, her türlü güçlüğe rağmen ayakta kalabilmeyi hatırlatıyor.

KIRK KANDİL
23

Ebu Ubeyde ibn Cerrah: Ümmetin Emini

Rıza SAVAŞ

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üni. İlahiyat Fak. Emekli Öğretim Üyesi



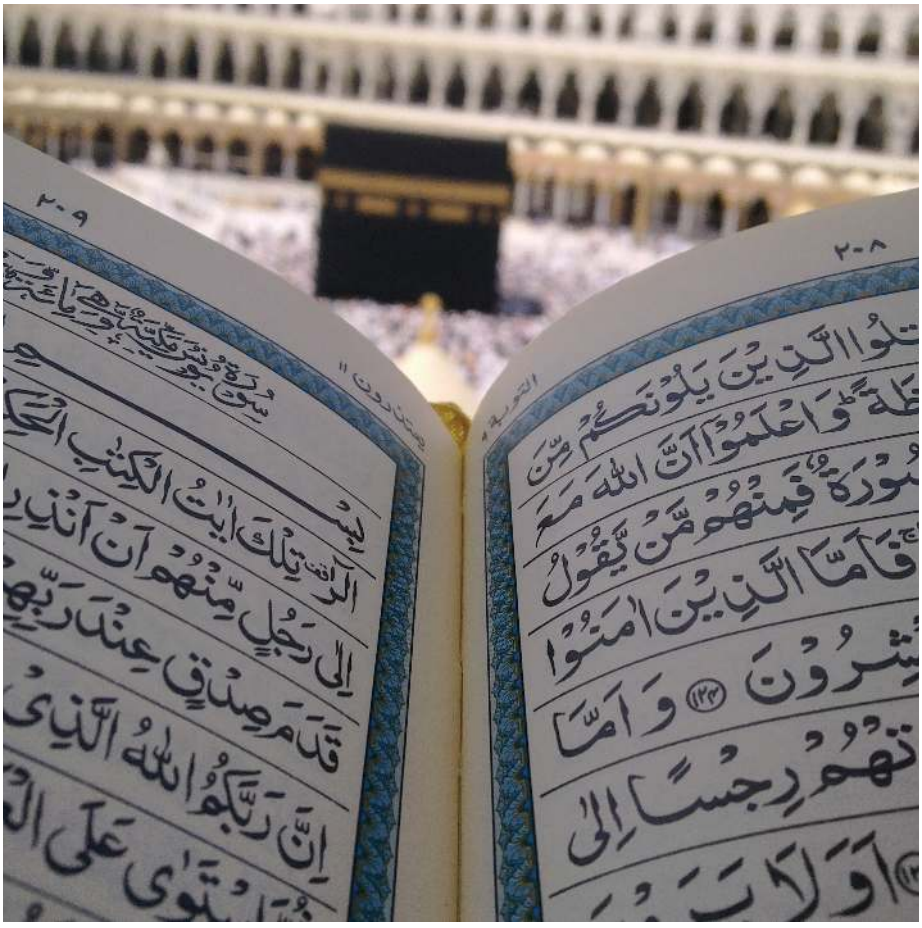
Teslimiyet, güvenilirlik, cesaret, fedakârlık ve cihad dendiğinde akla ilk gelecek isimlerden biri Ebu Ubeyde b. Cerrah'dır. Mekke'de dünyaya gelen Ebu Ubeyde Amir b. Abdillâh b. el-Cerrâh el-Fihrî, Kureyş kabilesine mensup bir sahabîdir. Ebu Ubeyde, Mekke'de okuma yazma bilen az sayıdaki kişilerden biri olduğundan dolayı cahiliye devrinde de toplumda saygın bir yeri vardı.

Ebu Ubeyde b. Cerrah, İslam geldiği sıralarda bu dine giren ilk insanlardan biri oldu. Müslüman olduktan sonra ise Kureyş tarafından yapılan baskılara maruz kaldı. Bu baskı ve işkencelere beş-altı yıl dayandıktan sonra Habeşistan'a hicret etti. Orada da fazla kalmadan Mekke'ye geri gelmiş ve sonra da Medine'ye hicret etmiştir.

Ebu Ubeyde, Rasulullah'la beraber bütün gazvelere katılmış onun savaş stratejilerini yakından görmüş ve sonraki yıllarda Hulefâ-yi Râşidîn devrinin en başarılı komutanlarından biri olmuştur. Uhud Gazvesi'nde İslam ordusu mağlup olduğu sırada, Hz. Peygamber'in yanından ayrılmayan on dört kişiden biri de o olmuştu. Hz. Peygamber'in miğferinin çivileri yüzüne batmıştı, Ebu Ubeyde dişleriyle bunları çıkarırken iki ön dişini de kırdı.

Hz. Peygamber'in "Her ümmetin bir emini vardır, bu ümmetin emini ise Ebu Ubeyde'dir" dediği bu nitelikli insanı çok önemli görevlerde değerlendirmiştir. Savaş zamanlarında bazı gazve ve seriyyelerde komutanlık görevi yürütürken barış zamanlarında da öğretmenlik ve mali konularda sorumluluk üstlenmiştir.

Müslümanlar için her zaman en doğru yaklaşımı gösteren Ebu Ubeyde, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Ensar'ın Sakifetü Benî Sâide'de halife



belirlemek üzere toplandıkları haberini alır almaz Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde bir yanlış adım atmamaları için Sakife'ye gittiler. Hz. Ebu Bekir, bir konuşma yaptı ve konuşmasının sonunda Ömer ya da Ebu Ubeyde'ye bey'at etmelerinin uygun olacağını söyledi. Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde ise Hz. Ebubekir'e bey'atın daha doğru olduğunu söylediler ve büyük bir karışıklığın önüne geçtiler.

Hz. Peygamber'den sonra kimin halife olması gerektiği konusunda Hz. Aişe'ye yöneltilen soruya sırayla Ebubekir, Ömer ve Ebu Ubeyde isimlerini sayar.

Hz. Ebubekir, halife olduktan sonra İslam'a karşı bir kalkışma olan Ridde'yi bastırdıktan sonra Şam bölgesine dört ordu göndermeye karar verdi. Hz. Ebubekir, bu ordulardan birinin komutanı olarak Ebu Ubeyde'yi tayin etti. Ebu Ubeyde görev yerine geldiğinde Herakliüs'ün Antakya'ya kadar geldiğini öğrendi ve Hz. Ebubekir'e bir mektupla haber verdi. Hz. Ebubekir destek birlikleri gönderdi.[1]

Hz. Ebû Bekir de Ebu Ubeyde'yi ekonomik konularda değerlendirmiş sonra da askeri alanlarda kendisinden yararlanmıştır. Başarılı askeri harekatlar gerçekleştiren Ebu Ubeyde Şam fetihlerinin yolunu diğer İslam ordularıyla beraber açtı.

Hz. Ömer, halife olur olmaz Ebu Ubeyde'yi Şam orduları genel komutanı tayin etmiş ve ardından da Şam eyaleti genel valisi yapmıştır.

Hz. Ömer devrinde "Amevâs" salgınında vebaya yakalanan Ebu Ubeyde, Beysan bölgesinde yaklaşık 58 yaşlarında vefat etmiştir.[2]

Müslümanlar için her zaman en doğru yaklaşımı gösteren Ebu Ubeyde, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Ensar'ın Sakifetü Benî Sâide'de halife belirlemek üzere toplandıkları haberini alır almaz Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde bir yanlış adım atmamaları için Sakife'ye gittiler.

[1] Muhammed Muhammed Hasan Şürrab, Kitabu Ebî Ubeyde b. Cerrah, Şam 1996.
[2] İbn Sa'd, Tabakat, III, 409-415

İnci Mercan Gerdanlığı -23-

Ukbe ibn Amir (R.A.)

Ahmet POÇANOĞLU
Emekli Konya İl Müftüsü

23. HADİS

حديث عقبة بن عامر الجهني بْنِ عَبْسِ بْنِ عَمْرو بْن عدي بْن عَمْرو بْن رفاعة بْن مودوعة بْن عدي بْن غنم بْن الربعة بْن رشدان بْن قيس بْن جهينة الْجُهَنِيُّ، المِصْرِيُّ، صَاحِبُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا به ما اسْتَحْلَلْتُمْ به الفُرُوجَ

Ukbe bin Amir el- Cüheni (r.a) İbn-i Abs İbn-i Amr İbn-i Adiy İbn-i Amr İbn- Rifaa' İbn-i Mevdua' İbn- Adiy İbn-i Ğanem İbni Riba' İbn-i Rüşdan İbn-i Kays İbn-i Cüheyne el- Cuheni El Mısri'den nakledilmiştir: Allah Rasulü (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "Yerine getirmenize en layık (titizlik göstermeniz gereken) şart, namusları kendinize helal kılmanızı sağlayan (evlilik sözleşmesinde koşulan) şartlardır" buyurmuştur.

(Buhari: 2721, Müslim: 1481)

BU HADİSTEN ÖĞRENDİKLERİMİZ

İslam, dünyanın her bir yanına ulaşan ve insanlığın huzurunu temin eden büyük bir medeniyet oluşturmuştur. Bu medeniyetin temeli, insanın hem dünya hem de ahirette mesut ve bahtiyar olmasıdır. Evlenmek; dünya ve ahirette mesut olmanın, huzur ve sevginin kaynağıdır. Kadın ve erkek evlilik yoluyla mutluluğa kavuşur. Allah'ın evlilik yoluyla eşler arasında sevgi, şefkat, merhamet, kaynaşma ve yakınlaşma duygularını yaratması O'nun varlığının ve birliğinin delillerindendir.

Diğer yandan evlilik, bedenin haramdan korunacağı bir barınaktır. Bu sebepledir ki Peygamber Efendimiz, namuslu bir birliktelik yaşamaya niyetlenip aile kurmaya çabalayana Allah'ın mutlaka destek olacağını müjdeler. Zira evlilik sayesinde sadece iki beden korunmaz, bütün toplum sapkınlıklardan korunmuş olur. Evlilikle oluşan aile, hayırlı evlâtlar, istenen bir yuvadır. İnsan soyunun geleceğe temiz ve pak olarak taşınabilmesi için de var oluşun temel taşıdır.



Biz bu hadis-i şeriften, küçük iyiliklere karşı bile vefa gerektiğine vurgu yapan ve kendisi de bunun en güzel örneklerini sergileyen Allah'ın Rasulü'nün, Kur'ân-ı Kerîm'in "mîsâk-ı galîz" (ağır bir sözleşme) olarak tarif ettiği, iyi ve kötü günde beraber olan, hüznü ve sevinçleri birlikte yaşayan eşlerin ve aile fertlerinin birbirlerine karşı vefakârlığına özel bir vurgu yaptığını görüyor ve öğreniyoruz.

Allah (cc) bu konuda, وَاٰتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً "Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin..." (Nisa Suresi: 4) buyurmaktaydı. Ayette geçen mehir anlamındaki "sadukât" kelimesi, sadakat ile aynı kökten gelmekte ve erkeklerden, birlikte yuva kuracakları eşlerine olan sevgi, muhabbet ve sadakatlerini mehir vererek göstermeleri istenmektedir. Erkek, evleneceği kadına mehri vererek gönül yakınlığı kuracak, fedakârlık ve evlilik isteğinde samimi olduğunu göstererek sadakatini teyit edecektir. Bu da ömür boyu devam edecek birliktelikte, sadakati gösteren ilk işaret olması bakımından önemli bir uygulamadır.

Ancak mehrin miktarı evlenecek kişilerin maddî durumlarına ve yöresel şartlarına göre belirlenmelidir. Mehir miktarı belirlenirken aşırıya gitme ihtimaline karşılık, Rasulullah Efendimiz (s.a.v) "Nikâhın en hayırlısı, en kolay olanıdır." ve "Kadınların en bereketli olanı, mehir konusunda en fazla kolaylık sağlayanlarıdır." buyurarak da itidali tavsiye etmiştir.

Yine bu hadis-i şeriften, sözün kime verildiğinin değil, bizzat sözün kendisinin esas olduğunu; söz verildiyse, antlaşma yapıldıysa mutlaka sözün yerine getirilmesi, antlaşmaya riayet edilmesi gerektiğini öğreniyoruz. Bu konuda Hz. Ömer efendimizin tavrı bizim için önemli bir örnektir:

Bir adam gelip "Ey müminlerin emiri! Ben bu kadın ile evlendim ve ona kendisini yurdundan dışarı çıkarmama şartını kabul ettim. Oysa ben işim dolayısıyla şu şu diyarlara gidip geliyorum." dedi. Hz. Ömer, şarta uymasını istedi, "Haklar, şartların bulunduğu yerde biter." dedi.

Peygamber Efendimiz, şartları itibariyle kadınların aleyhine olan bütün evlilik türlerini yasakladığı gibi, "İslam'da şiğâr (nikâhı) yoktur." buyurarak genç kızları mağdur eden yanlış evliliği de ortadan kaldırdı. Bu şekilde özellikle kadınların kendi hür iradelerinin dışında, şiddet veya baskı altında kalarak istemedikleri bir evliliğe zorlanmalarının önü kapatıldı. Günümüzde de bu nikâha benzeyen "berdel" veya "değiş tokuş" evliliklerinin birçok soruna neden olduğu bilinmektedir.

Evlilik, karşılıklı rıza ve kabule dayalıdır. Güven ve sevgiyi temin etmenin en önemli vesilesi olan evlilik, zor ve şiddete başvurularak gerçekleştirildiği takdirde mutluluğu değil, mutsuzluğu, kavgaları getirecektir. İnsan ve toplum selâmetinin en önemli unsuru olan evlilik, sınırsız ve kayıtsız biçimde kişisel arzulara dayandığı zaman birçok olumsuz netice ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı İslam, şartları be-

"Ey insanlar! Biliniz ki Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktandır." sözü hatırlatılarak insanların peşine düştükleri asalet iddialarıyla birbirine eziyet etmelerinin önüne geçilmiştir.



lirlenmiş olan nikâh ile evlenmeyi teşvik ederek hem bireysel hem de toplumsal planda bir düzen sağlamayı hedeflemiştir. Zira toplumsal yapıyı sağlam ve sağlıklı bir biçimde ayakta tutmak ancak bireylerin ruh ve beden sağlığını korumakla mümkündür.

Nikâh öncesi bir hutbeyle evliliğin devamı ve mutlu bir evlilik için lazım olan önemli tavsiyeleri Rasulullah Efendimiz (s.a.v) bizzat ashabına öğretmiştir. Allah'a (cc) Hamd, Rasulullah'a salavat ve Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadetten sonra takva ile ilgili şu üç ayetin okunmasını öğretmiştir:

1. يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan, ikisinden birçok erkek ve kadın üretip yayan rabbinize itaatsizlikten sakının. Adını anarak birbirinizden dilek ve istekte bulunduğunuz Allah'a saygısızlıktan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir. (Nisa Suresi: 1)

Bu ayet ile Rasulullah'ın (s.a.v) "Ey insanlar! Biliniz ki Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktandır." sözü hatırlatılarak insanların peşine düştükleri asalet iddialarıyla birbirine eziyet etmelerinin önüne geçilmiştir.

2. يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Ey iman edenler! Allah'tan, O'na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin. (Ali İmran Suresi: 102).

Bu ayet ile ne mutlulukların ne de zorlukların, insanın en büyük ideali olan Müslüman olarak yaşayıp Müslüman olarak ölmekten uzaklaştırmaması gerektiği hatırlatılır.

3. يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ اَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهٗ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve her zaman doğru ve yerinde söz söyleyin. Böyle yapın ki Allah, amellerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Artık kim Allah ve Rasulü'ne itaat ederse elbette büyük bir başarıya ulaşmış olur. (Ahzab Suresi: 70-71)

Bu ayetle Müminlerin, her zaman, zemin ve durumda Allah'tan korkmaları ve O'nun emirlerine karşı gelmekten sakınmaları, dedikodulara kanmadan, renkli yalanlara baş vurmadan doğru olanı söylemeleri; evliliği takva üzerine kurmaları gerektiği hatırlatılır. İslami ahlak ve faziletin temeli olan bu iki vasıf, evlenen çiftleri hem dünya huzuru ve mutluluğuna hem de ahiret saadetine ulaştırır ki bu, bir kulun erişebileceği en büyük başarıdır.

Evlilik, ömür boyu süren vefakârlıktır. İslam aile yapısında hedef, evliliğin bir ömür boyu sürmesi, karı kocanın hayatın zor şartlarına beraber göğüs germeleri, sevinç ve üzüntülerinde birbirlerine destek olmaları, güzellikleri de acıları da paylaşmaları, aile ortamını sıcak bir yuvaya dönüştürmeleridir. Hz. Peygamber'e gidip yaşlı ve geçimsiz kocasına vaktiyle nice hizmetler ettiğini, ona çocuklar verdiğini, bu ihtiyarlık zamanında ise kocasının boşayarak kendisini perişan duruma düşürdüğünü anlatan kadının şikâyetini Allah işitmiş ve "tartışan kadın" anlamına gelen Mücâdile suresinin ilk dört ayetini indirmiştir: "Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Allah, sizin konuşmanızı işitir. Çünkü Allah işitendir, bilendir.

Hayatın en mühim kararlarından biri olan eş seçiminin gerek kadınlar gerekse erkekler için en önemli kriterinin dindarlık olduğu anlaşılmaktadır. Peygamber Efendimiz, "Kadınla dört şeyden dolayı evlenilir: Malı, soyu, güzelliği ve dini için. Sen dindar olanını seç. (Aksi halde) fakr-u zarurete duçar olursun!" buyurarak evlenirken göz önünde bulundurulması gereken kalıcı ve önemli vasfa işaret etmiştir.

UKBE İBN-İ ÂMİR el-CÜHENİ (Radıyallahü anh)

Hicretten 15 yıl önce doğdu. Me-

dineli Cüheyne kabilesindendir. Meşhur künyesi Ebû Hammâd'dır. Müslüman olmadan önce badiyede (çöl) çobanlık yapardı. Hz. Peygamber'in hicret ettiğini duyunca Medine'ye gitti. Rasulullah Efendimiz'e (s.a.v) koşup O'na bey'at edişini şöyle anlatır:

"Allah Rasulü (s.a.v), Medine'ye hicret ettiği sırada ben, kendimize ait olan koyunlarımızı otlatıyordum. Uzun süredir beklediğim haber nihayet geldi. Allah Rasulü (s.a.v), Medine'ye teşrif etmişti. Hemen arkadaşlarımla konuşup, koyunlarımı onlara teslim ederek Medine'ye koştum. Rasulullah'ın (s.a.v) yanına varınca 'Elini uzat sana bey'at edeyim ey Allah Rasulü (s.a.v)!' dedim. Allah Rasulü (s.a.v), 'Adın ne? Kimsin?' diye sordu. Ben, 'Ukbe b. Âmir' dedim. Allah Rasulü (s.a.v) 'Bedeviler gibi mi bey'at etmek istersin, yoksa hicret edenler gibi mi?' diye sordu. 'Bilakis hicret edenler gibi bey'at etmek isterim.' dedim ve onlar gibi bey'at ettim. Bey'atten sonra geri dönmeyip bir süre Medine'de kaldım."

Suffe ashabı arasına katılan Ukbe bin Amr (r.a), Rasulullah Efendimizi'in (s.a.v) yanından hiç ayrılmadı. Yolculukta hayvanının yularını tuttu. Ona hizmeti zevk haline getirdi. Efendimiz de Ukbe'yi çoğu kere terkisine aldı. Bu sebepten ona 'Rasulullah'ın redifi' diye isim verildi. Kıraat, fıkıh, ferâiz, şiir ve kitabet alanlarında sayılı kişilerden biri oldu. O, Kur'an-ı Kerim'i çok güzel okurdu. Kur'an okumak ve öğretmekten büyük zevk alırdı. Bir gün Resûl-i Ekrem Efendimiz'den, "Ya Rasulallah! Hûd ve Yusuf surelerini bana okur musunuz?" diye ricada bulundu. Efendimiz okudu, Ukbe dinledi. Daha sonra öğrendiği şekilde etrafına okudu ve öğretti. Resûl-i Ekrem'in vahiy kâtiplerinden olan Ukbe'nin (r.a) bizzat cemedip kendi hattıyla yazdığı bir Mushaf nüshası vardı. Ukbe, bizzat Allah Rasulü (s.a.v) tarafından kadı olarak görevlendirilmiş seçkin sahabelerden birisidir

Hz. Peygamber döneminde gazvelere iştirak etti ve zekât toplama göreviyle çeşitli kabilelere gönderildi. Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra da fetihlere katıldı. Dımaşk'ın fethedildiği haberini Medine'de olan Hz. Ömer'e müjdelemek için gönderildi. Mısır'ı fetheden Müslüman ordunun komutanlarındandı. Mısır valiliği yaptı. Ebû Eyyûb el-Ensari ile birlikte İstanbul kuşatmasına katıldı. Rodos Adası'na gönderilen donanmada komutan olarak sefere katıldı. Ukbe, cihada çok düşkündü. Hatta cihatla ilgili hadisleri ezberlemiş ve onları Müslümanlara rivayet etmişti. Ok atmakta maharet kazanmaya çalışırdı. Ukbe (r.a) askeri bilgileri öğrenmekten zevk alırdı; kendisi mükemmel ok atar ve halkı da bu işe teşvik ederdi. Bir defasında Hz. Halid ibni Velid'e (r.a), Resûl-i Ekrem Efendimiz'in (s.a.v): "Cenab-ı Hak bir ok için üç kişiye cennet nasip edecektir: Hayır ve sevap umarak o oku yapan sanatkârı, bu oku Allah yolunda atanı, oku atana yardımcı olanı" hadisini hatırlatmıştı. İyi okçu olmak için daima antrenman yapardı.

Hicri 58 yılında Mısır'da vefat eden Ukbe, Mukattam Mezarlığı'na defnedildi. Mısırlılar nezdindeki konumu Abdullah b. Mesud'un Kûfeliler nezdindeki konumuna benzetilmiştir. Rivayetleri ibn Kutluboğa tarafından Müsnedü 'Uḳbe b. ʿÂmir adıyla derlenmiştir.

Ukbe (r.a), Rasulullah Efendimiz'den (s.a.v) tekrarlarıyla 55 hadis rivayet etmiş; 12 hadis Buhari'nin, 13 hadis Müslim'in Sahihlerinde yer almış, 6 hadiste ise Buhari ve Müslim ittifak etmiştir.

Allah O'ndan Razı Olsun.

Evlilik, ömür boyu süren vefakârlıktır. İslam aile yapısında hedef, evliliğin bir ömür boyu sürmesi, karı kocanın hayatın zor şartlarına beraber göğüs germeleri, sevinç ve üzüntülerinde birbirlerine destek olmaları, güzellikleri de acıları da paylaşmaları, aile ortamını sıcak bir yuvaya dönüştürmeleridir.

İnsan Eksiktir, Aşk Tamam Eder

Bekle dost kapısın sadık kul isen
Gönüller tamir et ehl-i dil isen
Sevda çölünde Mecnun değilsen
Ne Leyla'yı çağır ne çölü incit
Aşık Hüdai

Derviş ÇELEBİ

İnsan oğlu eksik doğar; temiz, saf ama eksik. İlk olarak anne tamamlar onu, o yüzden en büyük minneti anneyedir insanın. Önce sütüyle ve hizmetiyle, sonra sıcak nefesi ve merhametiyle tamam eder. Çocuk yüreğinin ilk aşkı, cenneti ayakları altına serilen bu sevda çölünün ilk bekçisidir anne. Sonra baba tutar elinden çocuğun, korur kollar, gözetir, kuşatır. Bir dağ gibi durur ardında, en zor anlarının kapısı. Ne zaman başı sıkışsa eksiğini tamam eder evladının, güvenli bir liman olur. Aşk mevsiminin ikinci durağı, babadır.

Derken gençlik çağı, kanın deli aktığı zamanlar, okul yılları, karşı cinsin cazibesini fark eder insan, eksikliğin diğer adını keşfeder; adı aşk. Diğer aşkları gölgede bırakan bir tufandır bu. Diğerleri bir sağanak ise bu tutulan "tufan", diğerleri rüzgâr ise bu esen "tayfun". Ömrünün bundan sonraki seferini belirleyecek en önemli safhasıdır, adı aşk. İnsanlık tarihinin en kadim meselesidir. Âdem ve Havva'dan miras...

Erkek kadın ile tamam olur, kadın erkek ile, bütün kadim kültürler böyle söyler. Bu hem cinsel anlamda böyledir hem de ruhsal anlamda, erkek ve dişi birbirini tamamlar. Günümüzün eşitlikçi söylemlerine aldanmayasın sevgili okur. Kadın erkekten eksiktir, erkek ise kadından. Evlilik onları tamam eder. Başlığımız her ne kadar "Aşk" olsa da benim aşktan kastım, sevgidir. Masalların anlattığı aşk, çok az kişiye nasip olur. İyi mi olur? Ondan çok da emin değilim. Ama sevginin iyi geldiği onlarca insan tanırım. Sizin de vardır etrafınızda, aynı yastıkta kocamış sevgiyle çarpan koca yürekler.

Biz ona aşk diyelim, siz sevgi anlayın. İnsanın en önemli eksiğidir demiştik. İnsanın sükûnet bulduğu limandır maşuk. Elbette burada dikkat etmemiz gereken en önemli konu, doğru kişiyi bulmak olarak önümüze çıkıyor. Peki, nasıl bulmalı? Modern zamanlarda elektrik almak diye bir tabir icat edildi. Aslında çok da yanlış değil sanki, ama sevgili okur, elektrik dediğin bazen kısa devre yapar, bazen de yüksek voltajlı olur, adaptöre ziyan verir, dikkat etmek lazım. Sonra bunun doğru akımı var, alternatif akımı var, ne



bileyim barajdan çıktığı gibi prize gelmiyor ki meret. Hülasa her aletin alacağı voltaj da farklıdır haddi zatında. Yoksa maazallah devreleri yakar. Dedik ya, genç insanın kanı deli akar, mıknatısın cazibesine kapılan demir tozları gibi kapılır, savrulur, hevayı aşk sanır, teması sevgi. Eksiğini tamam edeyim derken, maazallah olanı heder eder.

Somuna uygun vida bulmak elzemdir. Yoksa zorlarsan yatak yalama olur. Yalama olan ilişkiden kimseye hayır gelmez, hiçbir eksiği tamam etmediği gibi, mevcut olan da darmadağın olur. Nikahta keramet vardır, derler. Keramet nikahta değil, eksikleri tamam eden Aşk'tadır. Peki, "Aşk nedir?" dersen, öncelikle ahlaktır derim. Aşka doğru anlam yükleyen ahlak, eksik parçasını arayan asil ruh. Eşinde ev, araba ve makam aramaz; doğru söz arar, harama uzanmayan temiz bir el, kıbleye yönelmiş bir temiz alın. Sonra insanın kendi aynasında parlayan güzelliğin yansıması. Leyla'nın çirkin bir kız olduğu rivayet edilir. Mecnun'a sorulur. "Sen bu çirkin Leyla'nın nesine vuruldun?" diye. "Siz ona bir de benim gözümle bakın" der, Mecnun. Demek ki maşuk dört başı mamur, moda dergilerinden fırlamış bir zamane ikonu değil, âşığına hoş gelenidir. Onu güzel bulur, âşık da maşukuna meftun, gerisi önemsiz. Sonrası sabır ve nezakettir. Hayatın inişinde ve çıkışında sevgi ile bağlanan ruhları, örseleyen dış etkenlere karşı nezaket ve sabır zırhları korur.

Önce aşka sonra bu zırhlara sahip olmayan kişi çöl yolculuğuna çıkmasın, diyor Âşık Hüdai. Yoksa çöl incinir ki, çöl hayattır. Hayatın sahibi incinir. Sonra ve nihayet hem kendi incinir hem de Leyla'yı incitir. Bunun adı aşk değil.

Peki Mecnun Leyla'sına, Leyla da Mecnun'a kavuştu da tamam oldu mu insan? Elbette hayır. Dedik ya sözün başında, insanoğlu eksik yaratılmıştır. Sadece önemli bir yara şifa bulmuş, mühim bir açık tamam olmuştur. İmtihan, bir ömür boyu eksikleri tamamlama çabasıdır. Varlık sebebi olarak her daim sınanır insan, bir çukur açılır ve o çukur (eksik)'un tamamlanması beklenir. Her eksik tamamlandığında biraz daha olgunlaşır insan, bu bir kemal yolculuğudur. Son nefeste tamam olur. Her meyvenin olgunu makbul olduğu gibi insanın da olgunu makbuldür. Onlar salihler ve salihalar diye tesmiye olunur.

Önce aşka sonra bu zırhlara sahip olmayan kişi çöl yolculuğuna çıkmasın, diyor Âşık Hüdai. Yoksa çöl incinir ki, çöl hayattır. Hayatın sahibi incinir. Sonra ve nihayet hem kendi incinir hem de Leyla'yı incitir. Bunun adı aşk değil.

Âşık Olamayanlar Radyosu

Çörekçizade Arif EFENDİ

FM bandının 109.1 dalgasından yayın yapmakta olan Âşık Olamayanlar Radyosu'ndayız evet, alıcınızın ayarıyla oynamayınız, evet evet biz burdayız; âşık olamayanlar! Nasıl olalım da olalım? Olamıyoruz işte.

Sizler için yayındayız amaaa sıradaki şarkı bana gelsin; 'nırınım nırınım nırınırı nırınım'

Efendim, yine bir Gülnihal aldı bu gönlümü diyor da güftekâr, böyle kaş, böyle göz diye de devam ediyor. Aşk görmek midir ya hu? Bilemedim. Oysa güzelliğin on para etmez, bu bendeki aşk olmasa. Hadi gel de çık işin içinden. Yok, vazgeçtim, bu şarkı bana gelmesin, sıradaki bana gelsin.

"Nay nara nara na nararam"

"Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben halime
Titrerim mücrim gibi baktıkça istikbalime
Perde-i zulmet çekilmiş korkarım ikbalime"

Heh bu bana, evet. Efendim âşık olmak başka deeert, olmamak başka, olamamak da nasipsizlik midir? Olamıyorsak bu perde-i zulmet midir? Acıklı fakat bir o kadar gelecek kaygısı güden bu şarkıyı da burada bırakıp yolculuğumuza devam edelim.

Ne diyorduk evet; "Âşık olamayanlar radyosu", yalnızlıkla mücadele edenlerin yanında olmayı hedefleyen bir radyodur. Bu programda, aşkın güzellikleri ve acıları, sevginin önemi, ve yalnızlığın zorluğu anlatılır. Kendiyle çelişen iki cümle kurmuş olduk fakat ne yapalım, kader. Evlilik kadar evlenememenin de kader olduğunu anladık evet, ama hiç mi aşık olmadık ya hu?! Kalpsiz miyiz? Valideye göre, evet. Burada ağzını eliyle kapatıp kıs kıs gülen emoji.

Oysa aşk ilan edilen bi' şey midir? Kalbimizin taş olup olmadığını, sevdiğimizi veya sevmediğimizi biz söylemezsek siz bilemezsiniz, hemen yaftalamayın. İnsan sevmeden nefes alabilir mi? Sevmek de nefes kesici, orası ayrı. Kalbinizin ortasına bir hançer, ne klişe bir tabir fakat evet tam da öyle. Sanki kaç kere yaşadıysak, olsun, işte öyle.

Elim kolum bağlanmış sanki, kıpırdatamıyorum bile. Dilimde birkaç eski ezginin tınıları öylece durmuş sadece seyrediyorum. "Âşık Olamayanlar Radyosu" işte bunun için var. Böylesi bir hâletiruhiye ile bir yere varılmaz



biliyorum. Zamanın ruhu, ruhuma dokunmadan, yüzüme bir nefeslik ferahlık üflemeden geçip gidiverecek hissediyorum. Nasıl değiştim ve tekrar nasıl değişebilirim sahi?

Sıradaki şarkı benim bu kez, tamam.

"Ne çok oldu, görmedim yüzünü

Demek ki böyle geçermiş ayrılıklarla ömürler

Unutur muyum hiç gülüşlerini?"

Aaa arabesk bu.

Hep bi' şarkı dinlerken hatırlıyorum bazı şeyleri, unuttuğum da pek söylenemez ama, ah bu şarkıların gözü kör olsun yine de, hatırladım işte.

Ellerini gördüğümde, sadece, bile, daha, sol çaprazdan, çırpınıp dururdu kalbim kafesinin içinde. Hiç mi âşık olmadın Arif? Ne saçma bir soru, oysa yaş kaç oldu! Nasıl istemez ki insan eriyip gitmeyi bir çift gözün içinde. Kalpsiz miyim sahi? Nasıl sevmemiş olabilirim bunca ömür?

Ümitlendirmesiyle ünlüdür bazı yürekler, bazılarıysa hevesinin kursağında kalmasıyla, boğazda düğüm bir çift, kör. Nasip diye bi' şey var oysa. Bir de korkmak, güvensizlik. İnsan hayatta pek çok şeyi başaramadığına inandırınca kendisini, hayata tutunmayı da başaramıyor belki, bilmiyorum sevgili dinleyici, sizce?

Bunca geçen yıla, yaşanmışlıklara, hissedilenlere bakınca, karıştırınca günlükleri çöpe atmadan önce, hep aynı şeyi isteyip ulaşamamak da hayal kırıklığı olsa gerek. Gerçi, bir takım şeyler eksik olunca ahiretten medet umanlarız biz, çok şükür!

Ne diyordum, sıradaki şarkı bana geldi bu kez ama sol çaprazdan gördüğüm o ellerden bahsediyordum evet. Tüm çocukluğumu avucuna sığdırabilecek ve tüm yaşlılığımı okuyabilecek kadar büyük ellerden bahsediyorum. Büyük dediysem, elbette naif, ellerinden belli olur bir kadın! El başka bir metafor, gözümüzle gördüğümüzün ötesinde. Ah Arif ah, yüreği çörek gibi pişen adamsın da sus işte, bil susmayı.

Az önce kapattım radyoyu. Hiç bir şey yapmak istemiyorum şu an. Bir çocukluk fotoğrafıma takıldı gözüm, ne kadar da başına geleceklerin farkındaymışçasına bir zoraki tebessüm yüzümde, kaygılı. Oysa ne güce ne paraya âşık, zavallı dünyanın hiçbir cazibesi ilgimi çekmiyor, bunu sık sık soruyorum içime. Yine de olmadı, başaramadık yaşamayı işte. Tamam olamadık. Nasip.

Ne düşündüğümden umarsız, hatta habersiz, hem nereden bilsin? Bir kâğıda anlık konuşmaları yazan bir el, sol çaprazdan gördüğüm. Bir aynada gördüm yüzümü sonra, gözlerimin içine baktım kendimin, taa bebeklerine, tüm ömrümü gördüm ağarmış saçlarımda. Ama işte can çıkmadan, çıkmıyor hayal yürekten. Derin bir nefes daha. Kader.

O şeyleri yazarken, buz gibi olmuş çayından bir yudum almak üzere bardağı tutuyor sol çaprazdaki el, 'içme onu' demek isterdim, yüreğim kadar sıcağını doldurayım bardağına. Sahi nerde kalmıştık? Radyoyu kapattık ama soluğumuz tükenmedi. Kuşları anladım diyorum, çırpınışları yüreğim kadar hızlı. Bir suyun kenarında durdu biri, sanki havuzdaki bütün suyu içecekmiş gibi, gülüyorum içimden, kimse görmedi evet. Buram buram bahar kokuyor etraf. Tazecik bahar. Heyecanlı.

Sol çaprazdaki o eller, telefonunu kavradı şimdi. Kim bilir kimden hangi önemli mesaj gelmişti? Bilmiyordum ki eskiden, satırlarca yazdığım mektupların yerini anında mesajların alacağını. Anında mesaj gönderenlerin, buna cesaret edenlerin, böylece çarçabuk sonuca ulaşanların çağındayız oysa. Yılları bir dantel inceliğinde yazmak da neyin nesi? Bir de zarfa koyup gizlemek üstelik?!

He bir de "Yazman gurban olayım, sevda sırrınan olur" anlatmayacaktın işte o zaman, saklamayı bilmeli.

Çarçabuk mesajı okuyup telefonu kapatırken, gözlüğünü tuttu sol çaprazdan gördüğüm o el. Çıkardı gözünden, daha iyi görmek istemiyordu artık belki. 'Zaten yoksun, seni nasıl görsün' dedim kendime, içim acıdı.

Sevgili dinleyici;

Şimdi; ısırgan otlarına sarılmış bir kalp, acının uyuşukluğu ile hissiz.

Artık; sıradaki şarkı senin.

Aşk, nasip, kısmet, kader!

Namlunun Ucundaki Maşuk

"Kalp için ötekinin (maşukun) anlamı nedir?
Kalp ötekine kavuştuğunda yoksa kendisi ile mi buluşmuş oluyor?
Maşuk, yoksa kalbin bizzat kendisi haline mi geliyor?
Kalp, maşuka bir misafirhane mi oluyor?
Sahip kim? Misafir kim? Nasıl belli oluyor, buna kim karar veriyor?
Her yerde maşukunu gören kalp, öyleyse onu nerde aramalı?
Kalp her yerde maşukunu görür de, gördüğü her şey maşuku mudur?"
(Rasim Özdenören, Aşkın Diyalektiği, İz Yay. s. 29)

Şehnaz FINDIK

İnsan, doğduğu andan öldüğü ana kadar büyük bir arayış içerisinde. Öyle ki çoğu zaman neye, kime doğru koştuğunu dahi bilmeden sırf bir arayış uğruna kendini kaybediyor. Burada şairlerin, mütefekkirlerin, velilerin yahut dervişlerin arayışını tenzih ederek konuşmak gerek. Zira bu zatların bir ömür bulmaya ahdettikleri şey, hakikatin, aşkın ta kendisi. Peki, ya biz bu hakikat zümresinin dışında kalanlar... Bizim arayışımız ne için?

Rasim Özdenören'in "Aşkın Diyalektiği" adlı eserinden alıntıladığımız yukarıdaki sorular, hepimizin cevaplamaya muktedir olduğu sorular değil. Kabul ediyorum. Fakat Üstad'ın sorularına muhatap olan her bir insan teki gibi ben de bu soruların sancıyan bir yerlerime dokunmasını istiyorum. Soruları bir cevabın muhatabı ile karşılıklı sancıyarak anlamaya çalışıyorum. Bunu yaparken de namlunun ucuna bir maşuk koyuyorum. İnsanın içindeki canavarı ehlîleştirirken sarf ettiği çabayı, sevme gayretini; adanmışlığı, aldanmışlığı ve biraz da yalnızlığı, bütün oklar bir maşuku gösterirken konuşmak istiyorum. O vakit soruların diliyle, maksadımızı aşmadan başlayalım.



Elbette Maşuk'un âşıktan bihaber olduğunda bile âşığın acıyla sarf ettiği türkülerde kendisinden bir Nemrut gibi bahsedildiği durumlar bunlarla sınırlı değil. Şiirler, filmler, çağdaş romanlarda bile Maşuk'un aşktan yana imajı hep sakat.

"Nasıl ki bir gülün var olabilmesi için bütün bir Evren'in varolması elzem ise, bir insanın varolabilmesi için de Evren'in yanında bütün bir hayâtın varolması gerekir."[1] der, İhsan Fazlıoğlu. Buradan hareketle, varlığımızı anlamlandırmak için ne çok şeye ihtiyacımız varmış diyebilirsiniz. Zira müstakil olarak tek bir şeyin varlığı, hakiki bir manaya sahip olmak için bir başka şeyin varlığına duyulan ihtiyacı zorunlu değilse bile mümkün kılıyor. Öyleyse insanın varlığına mündemiç olan "bütün bir hayât"ın yaşanabilir ve anlamlı olması, nihai amacımızı teşkil ediyor. Dolayısıyla varlığımızı ve hayatı idrak etmeye başladığımız andan itibaren kalbimize benzeyen, bizi tamamlayan ve bizi hakikatli bir "varlık" kılacak olan "öteki"nin arayışı başlıyor. Bu arayış ile ruhumuzu adeta çerçeve gibi saran güçlü bir hisle baş başa kalıyoruz. Bu his, mutlak bir buluşun işaretiymişçesine duyu dünyamızı ele geçirerek bize kendimiz hakkında bir başkasının sesiyle konuşuyor. Bu sözler içerisinden yalnızca gönlümüze en yakın olan sese kulak kesilmemiz, aşkın belki de ilk nişanesi. Ancak gönlümüzü arıza hislerden korumak, mesnetsiz hayallerden uzak durmak ve kaygılarımızı artıracak boş umutlara kapı aralamamak gerekiyor. Haliyle biraz bocalıyoruz.

İnsanlığımızın ne denli ciddi bir işçilik olduğunu kavradığımız vakit kalbimizi her türlü gönül israfından korumanın yollarını arıyoruz. Yüreğimizi tamamlayan, bizde olmayanı bizim kılan, hayatı yaşanabilir ve tabiri caizse bizim için "mikro bir evren" teşkil eden bir muhatabın peşine düşüyoruz. Bu durum fıtratımızda var olan sevme ve sevilme temayüllerinin çalışma şeklinden besleniyor. Nasıl ki kâinatın bir düzeni var, biz insanların da kalbini, hayallerini, heyecan ve doruk noktalarını düzene sokacak, tüm çelişki ve cehaletten "mazur" kılabileceğimiz bir öteki olmalı. İşte bu öteki, Özdenören'in "Maşuk" dediği ve nispeten âşık kadar faal, etkili, sorumlu ve aşk meselesinde en az âşık kadar "işçilik" sahibi olan kişi. Kalbimizin tüm isyan ve protestolarına karşın onu tamamen dolduracak olan Maşuk, duyu âleminde bizi terbiye eden en yüce vazifeyi yüklediğimiz kişi. Şimdi neden bir Maşuk'u namlunun ucuna koyduğumu anlatabiliyorum sanırım.

Kalbin Maşuk olarak addettiği öteki, diğer tüm ötekileri oyun dışı bırakan seçilmiş bir öteki. Hal

[1] İhsan Fazlıoğlu, Kendini Aramak, Papersense Yay., 2015, s.11.

Fakat sultanlığın ağırlığı altında ezilmek istemeyen, sultanlığın talibi olmayan, kendi misafirhanesinde başka bir sultanın varlığı ile mutmain olan Maşuk'un halinden kim anlayacak?

böyle olunca onunla olmak, kendimizi bulmak gibi bir şey. Ama o da ne? Maşuk, çoğu zaman sırtına yüklenen sorumluluğun farkında bile değil. Bunun şiddetli bir sorun olduğunu ancak kendi gönül dünyasında yaprak kıpırdamadığı halde âşığın dünyasında bir tufana sebep olduğunu gördüğünde anlıyor. Ancak bu tufan karşısında yaprakların elbette bir ziyanı yok. Zira Maşuk, âşığın bizzat kendi kalbinin bir yansıması olarak, kendinde olmayan her türlü duygu için iyi halden indirimli. Maşuk burada, en çok da bu gönül kayırmacılığından korkuyor. Zira gönül bu, sevilmeme yorgunluğunu kaldıramadığında *"Madem soysuz gönlün bende yok idi, neydem neydem yok idi, niye doğru yoldan şaşırdın beni?"* diyebiliyor. Elbette Maşuk'un âşıktan bihaber olduğunda bile âşığın acıyla sarf ettiği türkülerde kendisinden bir Nemrut gibi bahsedildiği durumlar bunlarla sınırlı değil. Şiirler, filmler, çağdaş romanlarda bile Maşuk'un aşktan yana imajı hep sakat. Maşuk gözüyle aşkın mahiyetini kestirebilen de pek yok.

Maşuk, âşıktan yayılan yoğun hislerin Rahman'a nispet edilen tüm sevk ve idarelerinden sorumlu özel bir taşıyıcı hükmünde. Özdenören'in sorduğu *"Maşuk, yoksa kalbin bizzat kendisi haline mi geliyor?"* sorusu tam da bu kilidi açacak cinsten. Evet, maşuk, serpme ıstırabın tam ortasından nasibini alıyor. Âşığın her bir acısı, yorgunluğu, sessizliği, çığlığı ve bekleyişi karşısında Maşuk, ya harekete geçmeli ya da tamamen kayıtsız kalmalı. Burada Üstad Özdenören gibi meseleye merhamet nazarıyla bakmak istemiyorum. O'nun düşüncesi, daha çok sorumluluk alan bir Maşuk tanımı üzerinden şekilleniyor. Örneğin, Üstad'a göre Şirin, Ferhat'ın aşkı ile mutmain olduğundan onun için harekete geçiyor, sorumluluk alıyor, aşka sahip çıkan taraf oluyor. Ancak ya Mâşuk, bu aşkı imar edecek muhabbete hâsıl değilse? Bu kez sorumluluk kimde olmalı? Üstad burada kıvrak bir manevrayla konuyu tekrar aşkın mahiyetine getiriyor. Aşkın bir çeşit hastalık olabileceği önermelerini incelemeye başlıyor. Fakat Maşuk hatta bekletilmeye devam ediyor.

Maşuk ve vazifelerine atıf yapmadan evvel yukarıda yer vermediğimiz ve fakat Özdenören'e ait olan şu çarpıcı sorulara da dikkat kesilmeli: *"Acaba âşık, bilinçaltından kendini aşma çabasına düştüğü için mi âşık olabilmektedir? Her neye teşebbüs etse, kendi sınırlarına mahpus kaldığını duyumsayan insan, kendi varlığını bir başkasına aktararak mı bu işin üstesinden gelebileceğini düşünüyor ve âşık oluyor?"* O vakit ruhundaki derin müşahede neticesinde âşık, bir halden diğer hale Maşuk'u vasıtasıyla geçiyor da diyebiliriz. Böyle bir durumda tamamlanma dürtüsünün yaratacağı aidiyet ve "yuvasını bulmuş göçebe kuş" hissiyatı Maşuk'unun hislerinden bağımsız olabilir. Maşuk ile tencere kapak vaziyetinde olduğunu düşünen âşık, muhatabı nezdinde evrendeki tüm "öteki"ler gibi bir "öteki" olduğunu anladığında kendini aşma çabası, kendini terk etme çabasıyla yer değişebilir. Her an bu sakıncalı düşüncelerin etkisiyle kendine acı vermeye başlayan âşık, yalnızca kendisine değil, maşukuna da zarar veriyor. Öyleyse hastalık yahut kendini aşma hissi, adına her ne denilirse denilsin, karşılıklı hislerin paylaşılmadığı tek taraflı bir aşk hikâyesi, âşık olan kadar âşık olunan için de sorun demek. Gerçi Âşık olan, acı çekmekten mutmain iken muhatabının vicdan, sorumluluk ve insanlık muhasebesi hız kesmeden devam ediyor.

Soruların diliyle, siz kıymetli okurların idrakine sunarak sorgulamaya devam edelim. *"Kalp, maşuka bir misafirhane mi oluyor?*



Sahip kim? Misafir kim? Nasıl belli oluyor, buna kim karar veriyor?" diye ortalığı ayağa kaldıran Üstad, biliyor ve görüyor ki işin kalp boyutunda ne Maşuk ne de âşık yetkili. Bir imtihan vesilesi olarak bazı hislerin insana iyilik, terbiye, ilim yahut irfan kattığı ortada. Üstad, Maşuk bir misafir ise kalbin halinden fayda görecek ve kalbi bereketlendirip yoluna bakacak diyebilir. Nitekim demiştir de. Ancak bu metni yazanın zaviyesinden, misafirliğin bazı önemli beklentileri olduğunu söylemek mümkün. Maşuk, sıkı sıkıya korunduğu ve el üstünde tutulduğu kalp hanesinde başköşede ağırlanan bir sultan gibi hissedebilir. Fakat sultanlığın ağırlığı altında ezilmek istemeyen, sultanlığın talibi olmayan, kendi misafirhanesinde başka bir sultanın varlığı ile mutmain olan Maşuk'un halinden kim anlayacak? Edebiyatta, sinemada yahut aşkın hüküm sürdüğü tüm o başka topraklarda herkesin gözyaşları âşık için akarken aşktan bihaber maşukların derdini kim görecek? Gölgeler, ışığın ritmi artarken kendi karanlığına dönmeye başlayınca, âşığın misafirhanesinde geriye yalnızca aşkın bizatihi kendisi kalmayacak mı? Misafirin evi talan etmeden sahibine teslim etmesi kadar, gönül evine emanetçi olmuş âşığın da kalbin sahibi hatırına misafirine gönül mülkünü talan ettirmemesi gerekmez mi?

Kalp yaradılış itibariyle bir tevhit karargâhı ise onun her türlü muhafaza edilmesi elzem. Üstad, *"Her yerde maşukunu gören kalp, öyleyse onu nerde aramalı? Kalp her yerde maşukunu görür de, gördüğü her şey maşuku mudur?"* diye sorarken teslimiyet kadar doğru yolun da önemine dikkat çekiyor. En başta söylediğimizi en sonda başka türlü söyleyelim o vakit. İnsanın arayışını tabii bulmakla başlayan bir muhasebe, insanın arayışına mekân tahsis etmekle bitebilir. Aşka hudud çizilmez belki ama aşkın hudud çizmesine yol açılabilir. Yüksek edep ve ahlak temellerinin zaruri olanakları dışında aşk, büyük bir hasenat vesilesi olabilir. Evvela bunun icrasında aşkın size nasıl bir yol çizdiğine bakmak önemli. Halimizi iyileştirmeyen, kalbimizi terbiye etmeyen ve bizi insanlığın sabi formatına yeniden götürmeyen aşk, hakikat midir? Her yerde maşukunu gören aşığın rotası yalnızca kendi kalbine değil midir? Öyleyse hakikat, aşkı kendinde bulmakla başlayan bir süreç diyebiliriz.

Gelelim mâşuk bu işin neresinde sorusuna. Kendiyle meşgul olan âşık için mâşuk bir taşıyıcı demiştik. O vakit, kıymetli dostlar, namlunun ucundaki Maşuk'a bir özür borçluyuz. Söylediğimiz türkülerde, okuduğumuz şiirlerde, aşkın ağır yükü altında ezilmiş tüm o maşuklar için bir "iade-i itibar" borçluyuz. Üstelik bir tek özür de değil. Gönül kırmayan, kalpleri karargâh bilen, dürüst ve yol gösterici maşuklara hakikatli bir teşekkür de borçluyuz.

Son olarak belki de *"Kalp her yerde maşukunu görür de, gördüğü her şey maşuku mudur?"* diye sorarken, yerini ve haddini bilen her mâşuk için kendi arayışında azık edineceği bir teselli de borçluyuz.

Misafirin evi talan etmeden sahibine teslim etmesi kadar, gönül evine emanetçi olmuş âşığın da kalbin sahibi hatırına misafirine gönül mülkünü talan ettirmemesi gerekmez mi?

Diğer Yarımız

Mustafa ESER

İnsan ömrüne bir isim vermek gerekseydi, ona, arayış denebilirdi galiba. Bulmak için aramayı kastetmiyorum. Bizzat arayış halinin kendisini kastediyorum. Aramak ve bu hali bir ahlak umdesi olarak konumlandırmak, yalnızca arayışın kutsallığına inanmakla mümkün olur herhalde. Ama böyle olmasa da insan arar. Bazen ne aradığını bilmeden arar. Bazen neden aradığını bilmeden arar. Arayış, bu ve benzeri bilinmezlere rağmen biteviye sürer. Haliyle bazen buluşlar da gerçekleşir. Buluşların nasılı ya da devamlılığını aramaya başlar bu sefer kâşif. Arama bitmez.

Bazen şifa arar arayan bazen bela. Bazen bu ikisi aynılaşır. Belanın diğer yüzü şifa, şifanın diğer yüzü bela olur. Dermanın derdi olduğunu fehmetmekle arayış boyut değiştirir belki, belki de usul değiştirir ama durmaz, devam eder.

Belki de itiraf etmekte zorlandığımız şey; arayanın, bütün aramalarının, esasında, kendini arama ameliyesi olduğudur. Arayan da kendisidir, aranan da. İşte bu aramalarda amaçların ortak paydası, tamamlanma arzusudur. Zira nakıs olduğumuzu, noksan olduğumuzu, eksik olduğumuzu biliriz. Bilir de tamamlanma arzusuna çeşitli isimler takıveririz. İsim koymada maharetimiz ve namımız bizden yaşlıdır. İsim konunca sınır çizilir. İsim konunca ayrıştırır ve ağyardan farklı olduğunu ilan ederiz müsemmanın. Öylece bir iş değildir yani şeylere isim vermek. Önemli bir kabiliyet dolayısıyla bir vebaldir. Bu bir bahs-i diğer.



İşte bu tamamlanma arzusunun en görünür hali kişinin eşini aramasıdır. Yani diğer yarısını. Eşleşme/izdivaç bu bağlamda hem çok merkezî hem de çok derin bir ihtiyaçtır. Haliyle bir o kadar ilkel. En vahşi tarafımızdan mesul olan beyin sapı da bizi diğer canlılardan ayıran bütün meziyetlerin tasarımlandığı korteks tabakası da devrededir. Hormonlar da devrededir akıl-mantık da. Dolayısıyla pek tehlikeli ve bir o kadar da cazip bir uğraşıdır eş arayışı.

Zevçlerin izdivaç eylemesi tamamlanma maksadının usulsüz kullanımı ile eşi dönüştürmeye ya da sadece kendinden ibaret ömrüne hiç yer açmadan ekleme çabasına evirilebilir. O zaman pek çok insanın imtihan zeminini oluşturur izdivaç. Şifası ve çaresi vardır elbette. Şifa, zannederim say-

gıdadır. Eşinin varlığını muhterem görmeyen bakış, şâfî olamaz. Nasıl ki çiçekler birbirlerinin renklerini yok etme çabasına girmiyorlarsa erdem sahibi insanlar da kendi rengini dayatmazlar. Renk cümbüşünden rahatsız olmaz onlar. Bilakis bunu bir şükür sebebi olarak görürler. "Bak o var, bu da var. Ne güzel!" basiretindedirler.

Saygının başka bir veçhesinde ise hududunu bilme vardır: İnsan, kendine yettiğini zannettiği anda azar; *erraâhüsteğnâ*, der Kerim Kitabımız (Alak suresi, 7). Hududunu bilmeyenlerin takıntıları imkânsıza dairdir. Mükemmel olmalıdır olacak olan. Mükemmel değilse olmamalıdır. Amelde de gösterir bu hâl. Ya mükemmel eylemelidir eylemini. Değilse eylememeyi tercih ediverir bu takıntının sahipleri. Kendini anlamaya başlayan, dolayısıyla insana dair belli bir olgunluğa sahip birinin mükemmellik arzusunun dipsizliğini görmemesi mümkün değildir. Bu makamdaki bir âdem hoş görmeyi de bilir, insanın zaaflardan azade olamayacağını da. Kendinden bildiğinden hem kendine haksızlık etmez hem de muhatabına. Hele ki bu muhatabı bir ömrün ötesinde ebedî birlikteliği arzuladığı eşi ise. Acziyetinin şuurunda olduğundan geçim ehlidir.

Kendini fark eden şahsiyet sahibi insanlar, mutluluğun da mutsuzluğun da sebebinin kendisi olduğunun şuurundadır. Mutlu olmak, bir nasip işi ya da bir lütuf değil bilakis bir tercihtir. Kişi baktığını değil de bakışını değiştirdiğinde dünyasının değişeceğini anlar. Bu, mesuliyet demektir. Kişi kendinden ve temasından mesuldür. Eş arama ve bulma ile başlayan izdivaçta çok katmanlı bir yolculuğa çıkılmıştır. Dengeler, güçlü ve hassastır. Pek çok hesaplama yapılmalıdır. Mesuliyetinin fehminde ise her uğraşısı salihata tebdil olacaktır. Diğer hallerde ise bezdiren, sömürgeci şikâyet bir yaşam biçimine dönüşür. Şikâyet, bir hak ise bu ancak mevcut imkânları azami şekilde kullananların hakkıdır. Benlik farkındalığı olan insanların pek şikâyet etmediklerini görürsünüz. Zira şikâyet, özünde mesuliyeti reddetmeyi ya da en azından ondan kaçmayı barındırır. Bu ikinci bahs-i diğer.

Kur'an eşleri elbiseye benzetir. Elbisenin pek çok fonksiyonu vardır. Güzel gösterme, mahremini örtme, koruma, statüsünü/konumunu/görüşünü/mesleğini/zevkini gösterme gibi. Yani evlilikte taraflar birbirlerine elbise olurlarsa maksat hâsıl olabilecektir. Dikkat ederseniz anlaşmazlıkların yaşanması bu sayılan fonksiyonların işlevsizliği ya da ihmali ile vuku bulur. Özenli ilgi pek mühimdir. İşçilik yani gayret ve emek demektir bu.

Bağımlılığın değil bağlılığın öncelendiği ilişkilerde mahrem alanlar vardır. Kişinin yargılanmadığı ve bütün evsafından arınıp yalnızca kendisi ile kaldığı bu mahrem alanlara müsaade edilmesi tarafların bütünleşmesine imkân sağlayacaktır. Sıhhatli ilişkilerde taraflar birbirlerini köreltmezler. Birbirlerini zelil değil aziz kılma derdindedirler. Meziyetlere ve emek harcanacak alanlara saygı merkezde tutulmalıdır. Bu amaç en sade mantıkla bile makuldür. Çünkü eşler birbirlerini aziz kıldıkları ölçüde aziz olurlar. Zelil kıldıkça zelil olurlar. Bir azizin eşi, aziz; bir zelilin eşi, zelil olmayacak mıdır?

Her işte ve oluşta olduğu üzere evlilikte de sevgi çok mühim bir olgudur. Sevgiyle harmanlanmış ilişkilerde merhamet, anlayış, tahammül ve değer verme vardır. Elbette sahici sevgi, şartsız olandır. Bu şartsızlık, eşlerin birbirlerini büyütmelerinin zemini olur. Birlikte büyümek ve derinleşmek mübarek bir deneyimdir. Birbirini tamamlamak ve bütün varlığınla destek olmak. Orada olmak…

İlişkide tahribat varsa sevgi yoktur. Çünkü sevgi tahrip etmez. Bilakis onarır, ıslah eder. Sevgi, titiz bir emekle eylem üretir. Sevgiden katma değer çıkar. Üzerinde emek harcanmayan ve hercai heveslerin ya da biyolojik dürtülerin güdümüne sevgi demek, sevgiye haksızlık olacaktır. Sahici sevginin delili; hem yüzüne hem de gıyabında, edeple beklemeyi bilmektir. Acıtmamak, tahrip etmemek, yıpratmamak, beklenti denen illetten âzâdeliktir.

Sevgiyle beslenmiş bir ömrün zuhuru, hizmet etme hevesinde görülür. Her alanda hizmet etmek... Ömrün akışına hizmet ederek ayak uydurmak. Kıyamamak. Sevdiklerimize hizmet etmek, şeref değil de nedir? Bu bizi büyütecektir. Büyütecektir evet ama aslında tamamlanmamıza da vesile olacaktır. Aradığımız kendimiz idik, dolayısıyla sevdiğimiz de hizmet ettiğimiz de kendimiz olacağız özünde. Herhalde kazançlı, sevgi emekçisi arayan olacaktır.

Yuva, bunlar ve benzeri tuğlalarla inşa edilecektir. Ama yuvayı bir mektebe ve organik bir mayalanma merkezine dönüştürmek ancak ölümsüz bir gaye ile mümkün olacaktır. O gayeye sarılıp peygamberi bir emekle yol yürüyüş, iki dünyayı da mamur edecektir.

Dünyalarını mamur etme dertlilerine selam olsun!

Temeli Cennette Atılan İlk Müessese: Aile

Mülayim Sadık KUL

Aile, temeli cennette atılan, serencamı insanın serüveniyle birlikte başlamış, yeryüzündeki en eski müessese. Kuruluş yeri cennet ve kuranların da tüm insanlığın ilk ataları Adem ve Havva olması, üzerinde önemle durulması gereken bir mesele. Aile müessesesi cennetle birlikte varlık alanına çıkmış diyebiliriz. Daha doğrusu ailenin varlık alanına teşrifi, cennet mekânlıdır. Ailenin olduğu yer, cennettir. Aile, cennete aittir. Bu sebeple, ailesi cennet olmayanın veya diğer bir ifadeyle, cenneti ailesi olmayanın alternatifi kaçınılmaz olarak cehennem midir? diye sorulabilir.

Üç şeyin yokluğu telafi edilemez. Bunların birincisi iman, ikincisi sağlık, üçüncüsü ise aile huzuru, derdi rahmetli Vahib (Bayrak) Baba. Elbette bu söz sadece ona ait olmayıp hikmet tüm insanlığın ortak malıdır. Bu bağlamda merhum "Allah'tan zorla da olsa bu üç şeyi istemek lazım" diye tavsiye ederdi. Zira bunlardan birinin yokluğu, başka bir şeyle telafi edilemeyecek kadar büyük ve esaslı bir kayıptır. Yaşadığımız hayat tecrübesi de bunun en büyük şahididir.

Ailenin insanın cenneti olabileceği gibi cehennemi olabileceği de unutulmaması gereken bir hakikattir. Burada akla gelen pek çok soru olmakla birlikte bu yazımızda öncelikli olarak aile dediğimiz bu müesseseyi kuran insan boyutuna işaret etmek istiyoruz. İnsan olmasaydı, böyle bir kurumdan yani aileden bahsedebilir miydik? Hayvanlar veya bitkiler için kullandığımız aile terimi, hakikat manasında anlaşılabilir mi? Yoksa aile sadece insana özgü müdür? Elbette bu sorular çeşitlendirilerek meselenin farklı boyutlarına işaret edilebilir. Gerçek şu ki hakiki manada aile, Kuran'ın da ifade ettiği gibi, tüm âlem kendine musahhar kılınan insan için söz konusu olabilir. Diğer varlıklar için kullanılması, bazı zorunluluklardan ve kategorize edebilme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Zira bu aileyi bilinçli ve kendi iradesiyle kurup idare eden, insanın hür seçebilme iradesidir. Diğer varlıklar bu kabiliyet/nimetten yoksun oldukları için bu şeref ve sorumluluk ancak insan için geçerlidir.

Cennette yaratılan insan tüm nimetlere ve hatta Yunus'un "Bana seni gerek seni!" diye haykırdığı/yakardığı Rabbine rağmen yalnızdır. Allah, kendi ellerimle yarattım, dediği insanın (Sâd, 75) cibilliyetine bunu koymuştur. Ünsiyete ihtiyacı olan yegâne varlık insan olmasa da insanın insan olarak cennette yalnızlık hissetmesi ancak ona has bir durumdur. Allah böyle takdir etmiş ve insanı kendini tamamlayacak bir eşe muhtaç yaratmıştır. Bu ihtiyaç sahibi olma elbette onun insan olma özelliklerinin başında gelmektedir. İnsan tüm hayatı boyunca aslında hep muhtaçtır. Doğumundan ölümüne değin kendi ihtiyaçlarını tek başına ne ruhi/hissi ne de maddi anlamda karşılamaktan aciz olan tek varlık herhalde insandır desek yanlış olmaz. Bu hem zaafı hem de onu insan kılan en temel vasfıdır.

İnsanın bu yalnızlığı hissetmesi elbette ona ruh üflendikten, daha doğrusu insan vasfını kazanması sonrasındadır. İşte Rabbinin kendi Ruh'undan üflediği ve varlık alanına taşıdığı bu insan, diğer yarısını bir ömür aramak durumundadır. Diğer yarısı olmadığında insan normal şartlarda yarımdır. Elbette bunun istisnaları yok değildir. Bazı evlenememiş veya ilim yolunda kendini adamış, adanmış ruhlar bu ve benzeri ihtiyaçlardan azade olabilir. Biz normal şartlarda sıradan bir insanı baz alarak kendi hesabımıza nerede durduğumuzu ve ailenin bu anlamda neye tekabül etmesi gerektiğini anlamaya çalışıyoruz. Zira Adem babamız bu insanı temsil ederek cennette yalnızlık hissettiği rivayet edilmektedir. Bunun üzerine Allah onun yalnızlığını giderecek ve cenneti cennet kılacak Havva annemiz adındaki muhteşem varlığı, kadını yaratmıştır. Bu yaratılan varlığın Adem'in kendi eğe kemiğinden mi yoksa başka bir takdirle mi yaratıldığı şimdilik üzerinde durmak istemediğimiz bir ayrıntı. Velev ki Allah böyle takdir etmiş olsun, bu biyolojik veya metafizik anlamda kadına bir nakısa getirecek bir durum değildir. Zira Allah olmasını istediği şeye ol der ve o da olur. Gerisi teferruattır ve insan da bu ayrıntıda boğulmaktan kaçınmalıdır. Mesele Rabbin takdirini ve ezeli planındaki hikmetini anlamaya çalışmaktır.

Bizim için esas olan, insan denilen varlığın aynı cevherden/esastan yaratılmış olmasıdır. "O bir candan/nefisten eşini de yarattı." (Nisa, 1). Müfessirlerimiz bu ayet ve benzerleri hakkında farklı yorumlar yapmış olsa da Rabbimiz insanı mükerrem yarattığını ve bu anlamda erkek ya da dişi olmanın üstünlük adına bir değer olmadığını, üstünlük ölçüsünü takva olarak bildirilen ayetle (Hucurât, 13) biliyoruz. "Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."

Burada altı çizilmesi gereken diğer bir husus da, insanın varlık alanına erkek ve dişi olarak çıkarılmış olmasıdır. İlk yaratılış ve aile, bu temeller üzerine kurulmuştur. Tabii ve fıtrata ait uygun olan bu durumdur. İman ve küfür meselesi de böyledir. Tabii olan, cennette yaratılmış ve Rabbin kendi ruhundan üflediği insanın O'na inanarak ittiba etmesidir. Her doğan çocuğun (İslam) fıtratı üzere doğduğunu söyleyen hadis de buna işaret eder. Hadisin tamamı şöyle-



Ümmetin derdini dert edinmeyen bir vicdan, vicdan mıdır, böyle bir vicdanı olan insan mıdır? Biz yeryüzünde bunca vahşete rağmen nelerin acısını çekiyoruz ve nelerin yokluğundan dolayı biz veya çocuklarımız mutsuz oluyorlar?

dir: "Her doğan, İslam fıtratı üzerine doğar. Sonra, anne-babası onu Hristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar." (Buhârî, cenâiz 92; Tirmizî, kader 5). İnsan olarak kişiyi huzurlu ve mutlu kılacak olan da ancak bu teslimiyettir. Kalpler ancak Allah'ın zikriyle huzur bulur (Ra'd, 28) ayeti de bu hakikati bildirir. Küfür ise arizi olandır, insanın fıtratına ters olandır. Bu sebeple kafir, saraylarda da olsa mutlu olma şansını, iman edinceye kadar kaybetmiş bir bedbahttır. Ancak İslam'a teslim olan insanlar selamete ererek ruhen, fıtraten huzura kavuşurlar.

Varoluşunu Rabbine borçlu Adem, tüm nimetlere rağmen kendini yalnızlık hissinden kurtaramamaktadır. Bu duygunun ne olduğunu ve çaresini de aslında bilmekten acizdir. Zira bununla ilgili bir tecrübesi ve bilgisi yoktur. Eşyanın ismi öğretilmiş ve bilgi yarışmasında meleklere üstün gelmişse de bu her şeyi bilmesi anlamına gelmemektedir. O her şeye rağmen ancak kendisine bildirildiği kadarını bilebilecek bir kapasite ile yaratılmıştır. Elbette akledecek, sentez ve analizler yapacak kudreti olsa da gaybı bilen ve tüm bilgilerin sahibi olan yegâne varlık, sadece Allah'tır.

Yarattığı kulun durumunu bilen Allah, onu cennette bu yalnızlık duygusundan kurtararak huzur bulacağı diğer yarısı Havva'yı yaratır. Artık insan cennette olduğunu daha iyi fark eder. Yalnızken tatmadığı bir huzur, artık diğer cinsiyle birlikte ikram edilmiştir.

Ama insanın imtihanı sadece bununla sınırlı değildir. Diğer yarısına kavuşan insan daha büyük sınavlardan geçmekle karşı karşıyadır. Ne güzel! Artık kendine ünsiyet duyabileceği bir eşle ebedi huzuru yakalayabilme imkânına sahip olan insanın bu nimetlerin yokluğuyla sınanıp yeniden cennet yurduna dönebilme serüveni başlamalıdır. Hani meşhur sahih bir hadiste "Eğer siz günah işlemeseydiniz, Allah sizi helak eder ve yerinize, günah işleyip, peşinden tövbe eden kullar yaratırdı." (Müslim, tevbe, 9) hikmeti burada hatırlanmalıdır. Bu şu demektir: Allah insanı hata edebilecek kıvamda yaratmıştır, velev ki cennette bile olsa. Baş düşmanı olan İblis, daha ilk yaratılışında kendisine tanıtılmış bile olsa insan yine de hata etmeye teşne ve meyyaldir. Onun kandırılabileceği en önemli zaafı da ebediyet duygusu veya melek olup seçme ve kendi ihtiyarıyla sorumlu tutulmaktan kurtulma arzusu olsa gerek. Zira Allah'ın, bu sizin apaçık düşmanınız, dediği Şeytan bu iki argümanla Adem babamızı ve Havva annemizi kandırabilmiştir.

Kur'an'da gökyüzüne, yeryüzüne ve dağlara teklif edildiği halde onların mazur görülmek istedikleri ve korktukları bu emanet, "sorumluluk" olmalı diye düşünüyorum. Öyle ya meleklerin insandan farklılaştığı nokta herhâlükârda Rablerine kayıtsız şartsız boyun eğmeleri ve emirlerine sorgulamadan ve hiçbir sorumluluk taşımadan ittiba etmeleri değil mi? Bir de mutluluk, kâmil manada ancak ebediyet duygusuyla birlikte tasavvur edilebilecek bir olgu. Bu teklifler düşmandan da gelse insanı bir an için gaflete düşürmeye demek ki yetebiliyor. Oysaki her şeyi takdir eden ve yaratan Allah değil mi? Sanki Allah'a ve O'nun iradesine rağmen bir şeylerin olabileceğini tahayyül edebilmesi insanın en büyük zaaflarından birisi. Bunu şuurlu olarak düşündüğünde tevhit dairesinde kalma şansını da kaybeder. Gaflete düşerek hata ettiğinde de Adem ve Havva atalarımız gibi hemen Rabbe yönelerek af dilemek gerekmektedir. Zira gidilecek başka hiç bir kapının olmadığını, çamurdan yaratılmış ve cennetteki yalnızlığından Havva ile kurtarılmış Adem'den başkası daha iyi bilemez.

"Aile bağlamında bunları söylemenin ne faydası var?" diye sorulduğunu duyar gibiyim. İslam'ın ve dolayısıyla Allah'ın insan ve onunla birlikte yarattığı aile ile ne murad ettiğini anlamadan, varlık adına bir bilgi mümkün değildir. İnsanın yaratılış serüvenini anlamayan birisinin, her şey gibi insanın mutluluğu için ikame edilen aile müessesesini anlaması imkân dâhilinde değildir. Bu aile, kurumu insanla birlikte ve temeli cennette atılmış en kadim müessesedir. Bunun hikâyesi, senin ve benim hikâyemdir. Köklerini bilmeyenin gelecek tasavvuru da eksiktir. Meseleye köklerden başlamak esas olmalı diye bunları hatırla(t)ma ihtiyacı duydum.

Aileyi konuştuğumuz bu bağlamda imtihanın büyük ölçüde insanın kendi ailesi çerçevesinde şekillendiğin hatırlayalım. Mal gibi aile ve çocukların da imtihan vesilesi olduğunu hatırlatan ayetler de bu hakikate vurgu yapmaktadır. Tabiri caizse insanın yumuşak karnıdır ailesi ve çocukları. Bu sebeple Allah onlar söz konusu olduğunda dikkatli olmamızı ve adaletten taviz vermememizi biz kullarına hatırlatır. Dolayısıyla temel prensipler söz konusu olduğunda kan bağı hiç bir şekilde Allah'ın hatırının önüne geçirilmez. Zaten adaletin korunabilme ölçüsü de burada ortaya çıkar. İnsanın başkaları arasında adil davranması kadar, belki ondan daha önemlisi kendi veya ailesi taraf olduğunda da adaletten ödün vermemesidir.

Yakın zamanda ülkemizde yaşanan deprem birçok aile dramını beraberinde getirmiştir. Dünya ölçeğinde aile fertlerini kaybetmiş olmak kadar daha acı hiç bir şey olmasa gerektir. Bütün birikimini kaybetmesine rağmen ailesi kurtulduğu için şükredenler veya enkaz altından sağ olarak kurtulan bir yakınıyla yeniden hayata dönmüşçesine mutlu olanlar, hâlâ gözlerimizin önünde canlıdır. Bunun aksine aile fertlerini kaybetmenin acısını ekranlara yansıdığı kadar görenlerle bizatihi bu acıları yaşayanlar da unutulmamalıdır. Elinde olanla mutlu olmayı becerememeyenler bu sahneleri belki her gün yeniden hatırlamalı ve ellerinde olanın ne kadar büyük olduğunu fark ederek mutlu olmalıdır. Hani insan avucundaki mutluluğa kör olur da hayatı kendine zehir eder ya, bugün mutsuzluk sebeplerinin belki %99'u böyledir desek acaba mübalağa etmiş olur muyuz?

Bu bağlamda unutulmaması gereken diğer bir hakikat de şudur: Biz bir şekilde emniyet içinde birlikte yaşayabildiğimiz ailelere sahipken zalimlerin ailelerini ellerinden aldığı coğrafyalar gözlerimizin önüne gelmeli. Filistin, Suriye, Keşmir, Bosna ve insan onurunun çiğnendiği tüm coğrafyalar tek tek her gün mükellef sofralarımızda kuş sütü ararken veya tuzu eksik olduğu ya da tam da arzu ettiğimiz yemek yapılmadığı için ağzımızın tadı kaçarken yeniden hatırlanmalıdır.

Babası İsrail askerleri tarafından hapse atılan ya da şehit edilen Filistinli kızın feryadı.... Buradan sonrasını yazamadım! Benim kızlarım ya da ümmetin kızları, nişan, kına ve düğünlerindeki detaylarla mutlu ya da mutsuz olurken bu Filistinli kızımızın tek arzusu haksız yere hapse mahkûm olmuş babasının yeniden eve dönmesidir. Bosna'da bir Sırp kurşunuyla şehit edilmiş oğlunu ya da kardeşini tekrar göremek, en büyük hasretidir oradaki kardeşimin.

Filistinli küçük kız acısını şöyle haykırıyordu:

"Babacığım neredesin sen babacığım!
Diyorlar ki sen suçlusun baba!
Sen suçlu değilsin!
.....
Babamı hiç öpmedim güneş doğduğundan beri
Bayramlar bayramı, şenlikler şenliği kovalıyor
Şehit üstüne şehit düşüyor
Ve babam demir parmaklıklar arkasında
.....
Her sabah çocuklarını öpen babalar
Utanın, utanın, utanın
Babam demir parmaklıklar arkasında
Her sabah çocuklarını öpen babalar
Utanın! Babam demir parmaklıklar arkasında
.....
Babamı istiyorum
Babamı istiyorum
Babamı istiyorum!" (Sefer Turan, Tarihin Kalbi Kudüs, s.93-95)

Ümmetin derdini dert edinmeyen bir vicdan, vicdan mıdır, böyle bir vicdanı olan insan mıdır? Biz yeryüzünde bunca vahşete rağmen nelerin acısını çekiyoruz ve nelerin yokluğundan dolayı biz veya çocuklarımız mutsuz oluyorlar? Çok geç kalmadan hem kendimiz hem de ailemiz bu hakikatleri yeniden hatırlamalıdır! Sahip olduğumuz nimetlerin büyüklüğünü fark ederek bu nimetlerden mahrum bırakılan kardeşlerimizin de bu gök kubbe altında bizimle birlikte yaşadıklarını unutmayalım. Bunları idrak edebildiğimiz kadar gerçek mutluluğa hem bu dünyada hem de ebedi âlemde kavuşabileceğimizi bilelim.

Bunları, elbette hayatımızı karartalım ve çocuklarımızı mutluluklardan mahrum edelim ve hiç mutlu olmayalım anlamında söylemiyorum. Peygamber Efendimiz, "Lezzetleri kıran ölümü çok hatırlayın." diyor ya, işte öyle. Elimizdeki nimetlerin farkında olmadan yaşamak kadar büyük bedbahtlığın olmadığını bilelim. Kardeşlerinin derdiyle dertlenmeyenlerin, bir gün aynı acıları çekmekle karşı karşıya kalacaklarını unutmayalım.

Elimizde olana şükredebilirsek Mevla nimetini artıracağını müjdeliyor. Öyleyse hadi annemizin babamızın, beraber olabildiklerimizin, evimizdeki lokmanın kıymetini bilelim! Bu dünyada göklerde bizle kardeş kılınan kardeşlerimizi hatırlamanın erdemine erelim.

Asırlar oldu Kudüs, Selahaddin Eyyubi'yi bekler! Bosna bir zamanlar hilal altında kardeşçe barış içinde yaşadığı devri özler! Filistinli küçük kız, tek suçu vatanına ve kutsal emanete sahip çıkmak olan babasının geri dönüşünü bekler!

Bütün bu acıların sadece seyircisi olan veya olmak zorunda olduğunu düşünen kardeşim ya sen neyi özler ve neyi beklersin? Ailense işte yanı başında hadi ne duruyorsun, onu cennetin kıl! Yok Peygamber Efendimiz gibi sen de ribat bekleyen Kudüs'teki, Bosna'daki, Suriye'deki, Myanmar veya Keşmir'deki kardeşini özlediysen hadi durma elindeki ekmeği onunla paylaş, belki bir gün geri gelir diye babasını bekleyen yetim kızın başını okşa!

Ailenin Temeli

Mustafa ÖZEL
Prof. Dr., FSMVÜ, İslami İlimler Fak.

Aile, insanlığın en eski kurumlarından biri. İlk insanın varlığı, aile ile birliktedir. Ailesiz bir toplum düşünmek, mümkün değildir. İnsanlık ve toplum için vazgeçilemez bir kurum olan aileye, onun ehemmiyetine dair çok şey söylenmiştir, dünya var olduğu sürece de söylenmeye devam edilecektir.

Aile kültürü toplumdan topluma kimi farklılıklar gösterse de bazı ortak özellikler de taşımaktadır. Bunların başında, sevgi, fedakârlık, paylaşma gibi konular gelir. Bunların varlığı ve gücü, ailenin sağlamlığını, dayanıklılığını gösterir. Ekonomik durum da ailenin varlığına ve geleceğine tesir eden unsurlar arasındadır. Ailenin kurucu iki unsuru olan karı ve kocanın kültürleri de önemli bir yer tutar.

Ancak aile konusu konuşulurken üzerinde durulmayan bir nokta vardır ki, biz bu yazıda bunun üzerine eğilmeye çalışacağız.

Son zamanlarda yapılan araştırmalarda çocuğun eğitiminin anne karnındayken başladığı belirtilmektedir. Bu tespit, yeni gibi gözükse de bizim kültürümüzde "helal süt emme" tabiri, bu eğitimin çocuğun oluşumunun öncesine işaret etmektedir. Elbette anne karnındaki çocuk, annesinin yedikleriyle içtikleriyle şekillenmektedir. Ama iş, bununla sınırlı değildir. Annenin duygu dünyasının bebek üzerindeki tesiri, onun beslenmesinden daha az değildir. Konumuz beslenme, yeme içme olduğu için oraya girmiyoruz.

*



İslam kültürünün merkezî kavramlarından ikisi, *helâl ve haram* kavramlarıdır. Bunlar, ticaretten siyasete, eğitimden sanata kadar hayatın bütün alanlarında mühim bir yer tutar. İnsan ve toplum hayatındaki hareket ve davranışlar, insanın beslenmesi, yeme içmesiyle doğrudan alakalıdır. Dolayısıyla müslümanca yaşamak, öncelikle müslümanca beslenmekle mümkündür. Onun için müslümanlığımız, yediklerimizin helal olmasına, haram olmamasına merbuttur.

Kur'an-ı Kerim'de her konuda olduğu gibi yeme içme, beslenme konusunda da emirler, ayetler vardır. Ve bunlar bütün Müslümanları bağlar. Bunlar bazen bütün insanlara, bazen de müminlere yöneliktir. Bazen de kime hitap ettiği açık ve net değildir. Ancak bağlamdan hitabın, müminlere yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Konumuzun ana ekseninin oluşturan temel iki kavram*, helâl ve tayyib* kavramlarıdır. Evet insan, hayatını sürdürebilmek için asgari seviyede de olsa bazı gıdalar almak zorundadır. Bu, her insana farzdır. Kendisine verilen beden emanetini, ancak böyle koruyabilir çünkü. Vücudun hareket edebilmesi, varlığını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu gıdalar için olmazsa olmaz şart, helâl olmadır. Bu helâl olmanın içine, bir yiyeceğin üretilmesi, işlenmesi, satılması vb. süreçlerin tümü girer. Yani bu, İslam'ın istediği ve koyduğu ölçülere uygun olmadır. Sürecin herhangi bir aşamasında şeriata, İslam'ın koyduğu kurallara bir aykırılık söz konusu olursa, o gıda helâllik özelliğini yitirir, haramlık sıfatını kazanır. Böylece onu yemek, helâl olmaz. Helâl olmayan, yani haram olan bir besinle beslenen insanın sağlıklı ve huzurlu bir hayat sürmesi çok zordur. İhtiyaç duyduğu enerjiyi kendisine verecek olan besinler, gıdalar şer'an kirlidir. Ölüm tehlikesi dışında, o da ihtiyaç ölçüsünde, böyle bir besin alınabilir.

Burada İmam Gazzâlî'nin söylediklerine kulak vermekte fayda var. O, muhalled eseri İhyâ'da, Yemek Bölümü'nde şöyle *demektedir (İhyâü Ulûmi'd-dîn, Dâru İbn Hazm, Beyrut 1426/2005, syf. 432):* "Akıl sahiplerinin hedefi, ahiret yurdunda Allah Teala'ya kavuşmaktır. Allah'a kavuşmak ancak ilim ve amel ile olur. Bunlara devam etmek ise sadece ve sadece vücudun sağlığıyla mümkün olabilir. Beden sağ-

Evet insan, hayatını sürdürebilmek için asgari seviyede de olsa bazı gıdalar almak zorundadır. Bu, her insana farzdır. Kendisine verilen beden emanetini, ancak böyle koruyabilir çünkü. Vücudun hareket edebilmesi, varlığını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu gıdalar için olmazsa olmaz şart, helâl olmadır.

Helal ve temiz besin ve gıdalarla beslenmeyen insanların yapacağı evlilikler, kuracağı yuvalar sağlam ve sağlıklı olamaz. Helal ve temiz yiyecekler yalansız dolansız ticaretten, kul hakkından uzak durarak, yaptığı işin hakkını vererek elde edilir.

lığı ise yalnızca yemek ve azıkla gerçekleşebilir. Bu sebepten selef-i salihinden biri şöyle demiştir: "Muhakkak ki yemek dindendir." Sözlerin en doğrusunu söyleyen Allah, bu konuya şöyle dikkat çekmiştir: "Temiz olanlardan yiyin, salih (dine uygun, güzel) amellerde bulunun." (Mü'minûn, 51)."

Kur'an-ı Kerim'de yeme konusunda *helâl ve tayyib* kavramlarının öne çıktığı görülmektedir. Bunlar bazen birlikte bazen de ayrı olarak kullanılmaktadır. Şimdi birlikte kullanıldıkları ayet-i kerimelere bakalım. "Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerin helâl ve temiz olanlarını yiyin!" (Bakara, 168), "Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden helâl ve temiz olanları yiyin." (Mâide, 88), "Ganimet olarak ele geçirdiklerinizden helâl ve temiz olanları yiyin" (Enfâl 69), "Allah'ın size verdiği rızıklardan helâl ve temiz olanları yiyin." (Nahl, 114).

Bu vurguların ardından ayetlerde dikkati çeken başka bir husus da, verilen rızıkların temiz (tayyib) olanlarından yemektir. Cenab-ı Allah, İsrail oğullarına verdiği nimetleri saydıktan sonra şöyle demektedir: "Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin." (Bakara, 57). Aynı surenin 172. ayet-i kerimesi ise müminlere yöneliktir: "Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiklerimizin temiz olanlarından yiyin." A'râf suresinin 160. ayetinin son kısmı da Bakara suresinin 57. ayetiyle, bir iki zamir değişikliğiyle, aynıdır ve yine Yahudilere yöneliktir. Allah'ın İsrail oğullarını temiz gıdalarla rızıklandığını, Yunus (ayet: 93) ve Câsiye (ayet: 16) surelerinde de görmekteyiz. Tâhâ 81. ayette de yine yahudilere, kendilerine rızık olarak verilenlerin temiz olanlarından yemeleri emredilmektedir. Enfâl 26 ve Mümin 64 ayetlerini de bu manada değerlendirebiliriz.

Bu konuda üzerinde özellikle durulması gerek bir ayet vardır. Hak Teala Hazretleri, Mü'minûn Suresi'nde (ayet: 51) şöyle demektedir: "Ey peygamberler! Temiz şeylerden yiyiniz ve salih (güzel ve iyi) ameller işleyiniz." Burada akla şöyle bir soru gelebilir: "Acaba Allah'ın peygamberleri temiz şeylerden yemiyorlar, salih ameller işlemiyorlardı da, Allah ondan dolayı mı onlara bunu emretti?" Herkesin bildiği gibi peygamberler için böyle bir durum asla söz konusu olamaz. Burada maksat, insan peygamber de olsa, bu konu kendisine hatır-



latılmalıdır. Çünkü bu, asla ihmale gelmeyecek bir meseledir. İnsan, son nefesini vereceği âna kadar bu hal, bu dikkat ve hassasiyet üzere olmalıdır. Temiz şeyler yemek ve salih ameller işlemek, devamlılık isteyen davranış ve hareketlerdir. Daima, her zaman ve her yerde böyle davranın, demektir. Peygamberlerin bu davranışları, kendileri örnek oldukları için, ümmetleri tarafından takip edilir.

Ayette verilmek istenen asıl mesaj, konumuzu doğrudan ilgilendirmektedir. Görüldüğü üzere ayette iki şey, emredilmektedir: "Temiz şeylerden yemek" ve "salih (güzel ve iyi) ameller işlemek." Buradaki sıralama dikkat çekicidir. "Temiz şeylerden yemek", "salih (güzel ve iyi) ameller işlemek"ten önce zikredilmiştir. Çünkü salih ameller işlemek, temiz şeylerden yemeye bağlıdır. Bu bağlamda nazara erilmesi gereken diğer bir husus da, peygamberlerin "temiz şeylerden yemek"ten sonra "namaz kılın", "ibadet edin" gibi özel bir amele değil de, "salih (güzel ve iyi) ameller işlemek" gibi genel bir davranış ve hareket alanına yöneltilmiş ve yönlendirilmiş olmalarıdır. Namaz kılmaktan cihad etmeye, hayır hasenat yapmaktan evlenmeye kadar her şey, salih amele dâhildir. Helal ve temiz gıdalar yemeyen bir insandan salih ameller sadır olmaz, helal ve temiz yiyeceklerle beslenmeyen bir bedenden faydalı, iyi, güzel davranış ve hareketler meydana gelmez.

Helal ve temiz besin ve gıdalarla beslenmeyen insanların yapacağı evlilikler, kuracağı yuvalar sağlam ve sağlıklı olamaz. Helal ve temiz yiyecekler yalansız dolansız ticaretten, kul hakkından uzak durarak, yaptığı işin hakkını vererek elde edilir. Dinimiz İslam bizden, her şeyden önce helâl kazanç peşinde koşmamızı ister. Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bu hususta hatırı sayılır derecede ayet-i kerime vardır. Hadis kitaplarının ticaret ve alışveriş bölümlerinde konuyla ilgili çok sayıda hadis-i şerif bulunmaktadır.

Yazımızı Peygamber Efendimizin (s.a.v.) iki mübarek sözüyle bitirmek isterim.

İlki, İmam Nesâî'den: Hz. Âişe vâlidemizden (r.a.) nakledildiğine göre, Allah Rasulü (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "İnsanın yediği şeylerin en güzeli, kendi kazancından olandır ve kişinin çocuğu onun kazancındandır." (Nesâî, Büyû', 1)

İkincisi İmam Müslim ile İmam Tirmizî'nin rivayet ettikleri hadistir. Ebû Hüreyre (r.a.) anlatmaktadır: Allah Rasulü (s.a.v.), "Ey insanlar! Allah Teala temizdir, ancak temiz olanı kabul eder. Allah, peygamberlerine emrettiği şeyleri müminlere de emretti." buyurdu ve şu ayetleri okudu: "Ey peygamberler! Ey peygamberler! Temiz şeylerden yiyiniz ve salih (güzel ve iyi) ameller işleyiniz. Ben sizin yaptıklarınızı hakkıyla bilmekteyim." (Mü'minûn, 51), "Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin..." (Bakara, 172). Sonra Allah Rasulü (s.a.v.) uzun yolculuklar yapmış, üstü başı tozlanmış, saçı başı dağılmış, ellerini göğe uzatarak, "Ya Rab, ya Rab!" diye yalvarıp yakaran bir adamdan söz etti ve "Fakat onun yediği haram, içtiği haram, giydiği haramdı. Haram ile beslenirdi. Peki, böyle birisinin duası nasıl kabul edilsin?" buyurdu." (Müslim, Zekât, 65; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 2)

Dinimiz İslam bizden, her şeyden önce helâl kazanç peşinde koşmamızı ister. Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bu hususta hatırı sayılır derecede ayet-i kerime vardır. Hadis kitaplarının ticaret ve alışveriş bölümlerinde konuyla ilgili çok sayıda hadis-i şerif bulunmaktadır.

Aileyi Sevgi ve Rahmet Temeli Üzerine Kurmak

Ülfet GÖRGÜLÜ

Prof. Dr., Hacı Bayram Veli Üni. İslami İlimler Fak.

Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim, aileyi iki önemli ve hayati duygunun üzerine inşa etmiştir: *Meveddet ve rahmet.* Âdeta ilahî bir düğün hediyesi olan bu ilkelerin, Rabbimizin birer ayeti olduğuna dikkatlerimiz çekilmiştir Rum suresinin 21. ayetinde*: "Yine sizin içinizden kendileriyle huzur bulasınız diye kendi türünüzden eşler yaratması, aranıza sevgi ve merhameti yerleştirmesi de O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz bunda düşünecek bir topluluk için alınacak dersler vardır."*

Ayet erkek ve kadın hepimizin aynı özden, aynı insanlık mayasından yaratılmış olduğumuzu hatırlatarak, sevgi ve rahmete dayalı bir beraberliğin meyvesinin huzur ve mutluluk olduğuna dikkatimizi çekmektedir. Aileyi yaşanır ve daimi kılan asıl unsur da içinde huzurun olması değil midir? İşte Kur'an-ı Kerim bize ihtiyacımız olan bu huzurun adresini göstermektedir: Meveddet ve rahmet! Şimdi bu kavramları Kur'an ve sünnetin ışığında biraz yakından tanımaya çalışalım:

Meveddet: Meveddet, bir şeye karşı duyulan muhabbet, kuvvetli sevgi anlamına gelen "vüd" kavramından türemiş bir isimdir. Allah Teâlâ'nın çok seven ve sevilen anlamına gelen "Vedûd" ismiyle aynı kökten gelir. Sevgi, Yüce Allah'ın yüreklerde var ettiği eşsiz bir duygudur. Yakın zamana kadar birbirine yabancı olan iki insanı evlilik çatısı altında bir araya getiren ve birbirinin en yakını kılan, bu duygunun mucizevi gücüdür. Sevgi, ilahi bir lütuftur. Evlilik birliğinin tutkalı, aile binasının çimentosudur. Evliliği mecburi bir beraberlik ya da zoraki bir katlanmadan farklı kılan, sevgidir. Sevgiyle mayalanmış yuvaları Yüce Allah, cennet çiçeği çocuklarla semerelendirir çoğu zaman ve sevgiye dayalı ilişki ölümsüzleştirir evliliği ve aileyi.



Resûlullah Efendimiz (sas)'in uzun yıllar mutlu bir evlilik sürdüğü ve İslam'a davetin en zorlu günlerinde her türlü sıkıntıyı birlikte göğüslediği ilk eşi Hz. Hatice validemizin vefatından sonra onun dost ve akrabalarına gösterdiği yakın ilgi (Müslim, "Fezâilu's-sahâbe", 12) sevginin ölümsüz olduğunun ve vefanın en güzel ifadelerinden biridir, ölse bile sevgili…

Sevgi, "canı cana değdirecek" bir iletişim dilidir. Diğer bir ifade ile "kalp kalbe iletişim"dir. Kur'an'da bize tanıtılan tüm peygamberler ve özellikle Yüce Resulümüz bu dili kullanabilmenin en güzel örneklerini sunmuşlardır. Çağları aşıp gelen mesajları bugün gönül dünyamızı aydınlatıyor, isimlerini andığımızda kendilerini yanı başımızda hatta daha yakın hissedebiliyorsak, onlarla aynı lisanı konuşabilmekten değil ama aynı sevgi ve duyguyu paylaşabilmekten olsa gerektir. Aile içi iletişimde asıl olan, "sevgi dili"ni konuşabilmektir. Bu dil ile mesaj aktarılırken duruma göre lisan, el, göz ve yüz gibi pek çok unsur devreye girecek, böylece sevgi dilinin tüm lehçeleri kullanılmış olacaktır. Sevgimizi eşimize, çocuğumuza, anne-babamıza ve tüm yakınlarımıza onların duymayı ya da görmeyi istediği biçimde aktarabilmek bir sanattır.

Kişinin sevdiği kimseye bunu söylemesini öğütlemiştir Peygamber Efendimiz (Ebû Dâvûd, "Edeb", 112, 113). Sevildiğini duymaya en çok hak sahibi olanlar, hiç şüphesiz en yakınımızdakilerdir. Tatlı ve gönül alıcı bir söz, bir teşekkür ve takdir ifadesi, belki de kalplerdeki pek çok buzun erimesini sağlayacaktır, yaz güneşi misali. Saksıdaki menekşelerin, sümbüllerin sevgiyle okşayan ele, rengârenk açarak, mis gibi kokular saçarak verdiği karşılıktan fazlasını verecektir evlerin canlı çiçekleri olan çocuklar.

Sözün yanı sıra tebessüm ve güler yüz de sevgiyi aktarmanın en pratik yollarındandır. Peygamberimizin beyanıyla tebessüm bir çeşit sadaka olup, (Tirmizî, "Birr ve Sıla", 36) onun önemli sünnetlerinden birisidir. Bu sünneti yaşayıp, yaşatacağımız ilk mekân, şüphesiz evlerimiz olmalıdır. Sevginin yansıtılmasında önemli bir beden dili de, dokunmaktır. Peygamber Efendimiz; birbirine sevgiyle bakan eşlere Yüce Allah'ın da rahmet nazarıyla bakacağı ve birbirinin elini sevgiyle tutan eşlerin, işledikleri

Sevmek bütünleşmektir, verici olmaktır, güçlü olmaktır, sorumluluk sahibi olmaktır, çaba harcamak ve emek vermektir. Sevginin temel şartı, sevdiğinizi hata ve noksanıyla olduğu gibi kabul edebilmektir. Sevmek için mükemmelliği beklemek hata olur.

günahların parmaklarının arasından dökülüp gideceği müjdesini vermiştir bizlere *(Münâvî, Abdurraûf, Feyzu'l-kadîr, II, 333; Suyûtî, Celâleddîn, el-Câmiu's-sağîr, I, 338).* Kendisi de her fırsatta eşlerine gerek sözleri gerek davranışlarıyla muhabbetini göstermekten hiç çekinmemiştir. Hz. Âişe validemize Humeyra/alyanaklı diyerek seslenmesi (İbn Mâce, "Rühûn", 16), birlikte yemek yerken lokmayı onun ısırdığı yerden ısırması, suyu onun dudaklarının değdiği yerden içmesi (Müslim, "Hayz", 2; Ebû Dâvûd, "Tahâret", 102) bu konudaki pek çok güzel örnekten bir kaçıdır sadece. Yine Yüce Resulümüz (sas), kişinin eşinin ağzına koyacağı bir lokmanın bile sadaka olacağını söyleyerek (Buhârî, "İman", 41) aile bireyleri arasında en küçük paylaşımın dahi bir muhabbet ifadesi olduğuna dikkatlerimizi çekmektedir.

Sevmek bütünleşmektir, verici olmaktır, güçlü olmaktır, sorumluluk sahibi olmaktır, çaba harcamak ve emek vermektir. Sevginin temel şartı, sevdiğinizi hata ve noksanıyla olduğu gibi kabul edebilmektir. Sevmek için mükemmelliği beklemek hata olur. Bu noktada birbirimize ve çevremize nereden ve nasıl baktığımız önem arz etmektedir. Eşler olarak birbirimize Allah'ın güzelliğinin bir tezahürü, O'nun en değerli varlığı ve bir armağanı olarak bakabildiğimizde birbirimizin sevilecek taraflarını görmemiz kolaylaşır. Hata ve kusur bulmak için bakarsak onu bulmakta da hiç zorlanmayız. Önemli olan "güzel/güzeli görebilme" yeteneğini geliştirebilmemizdir. Basra'lı Rabia el-Adeviyye'nin dediği gibi; "Cemâl-i Hakkın insandan içre bulunduğunun, harici güzelliğin ise dâhili güzelliğin bir aksinden ibaret olduğunun" *(Schimmel, Annemarie, Ruhum Bir Kadındır, çev. Ömer Enis Akbulut, İst. 1999, s. 39)* idraki içinde birbirini seyredebilmek ne güzel olurdu! Şeyh Galib'in muhteşem ifadesiyle söylersek; "Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen/Merdûm u dîde-i ekvân olan Âdem'sin sen." Aile bireyleri hoşça bakabilmelidir birbirinin zatına. Burada hoşça bakmayı, deyimin içerdiği tüm anlamlarıyla zikrettiğimizi vurgulamak isteriz.

Vurgulanması gereken bir husus da sevgi ile hazzın farklılığıdır. Cinsel arzunun giderilmesi olarak haz gelip geçicidir. Sevgi ise kalıcı ve ebedi olandır. Zira aileyi oluşturan herkesin birbirini sevmesi, Allah'a saygının bir tezahürüdür. Allah için sevebilmek ise sevginin en yüce mertebesidir. Sevginin zamanla tutkuya dönüşerek marazi bir hal almaması için şefkat ve merhamet gibi diğer bazı erdemlerle beslenmesi gerekir. Bu yüzden söz konusu ettiğimiz ayette Rabbimizin eşlerin arasında meveddetle birlikte rahmeti de var ettiğinin belirtilmesi ayrıca dikkat çekicidir. O halde biraz da rahmet kavramı üzerinde duralım.

Rahmet: İncelik, yumuşaklık, şefkat, merhamet gibi anlamlara gelen rahmet, Kur'an'ın temel kavramlarından biridir. Rabbimiz hakkında kullanıldığında yarattıklarına lütuf ve ihsanda bulunması, merhamet etmesi, nimet vermesi anlamını içerir *(İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab, VI, 125; el-Isfehânî, Müfredât, s. 196).* Besmele ve Fatiha'da Yüce Allah'ın Rahmân ve Rahîm isimleriyle sonsuz rahmetinin tecellisine dikkatimiz çekilmektedir. Mevlâ'mız rahmeti kendisine ilke edinmiş (En'âm, 6/12, 54) ve rahmeti her şeyi kuşatmıştır (A'râf, 7/156; Mü'min, 40/7). Her haliyle inananlar için en güzel örnek olan Peygamber Efendimiz de insanlığa rahmet sıfatıyla tanıtılmış (Enbiyâ, 21/107) ve müminlere karşı çok şefkatli, merhametli olduğu özellikle hatırlatılmıştır (Tevbe, 9/128). Kur'an-ı Kerim aynı zamanda birbirleriyle ilişkilerinde rahmeti esas almalarını (Feth, 48/29) ve birbirlerine merhameti tavsiye etmelerini (Beled, 90/17) inananların özellikleri arasında zikretmektedir.

Kur'an'ın aile felsefesinin temelinde sevgiyle birlikte rahmet de vardır. Zira evliliklerde sevginin merhamet olarak tezahürü, ailede huzur ortamının oluşmasında en büyük rolü oynayacaktır. Kişinin sevdasını karaya, sevgisini kana bulamasına, sevdiğine şiddet uygulamasına engel olacaktır. Rahmetle kuşatılmış bir gönül sahibi Allah'ın emaneti olan eşini, evladını değil, eşyayı dahi incitemez!

Rahmet, şefkat, merhamet ve adalet gibi erdemlerle beslenmeyen sevginin kuru bir iddia olarak kalma riski de vardır. Örneklemek gerekirse; pek çok kişi hayvanları çok sevdiğini söyleyebilir. Ama çok az kişi çölde susuzluktan ölmek üzere olan bir köpeğe su vermek için aynı kuyuya aynı zahmeti çekerek ikinci kez inmek özveri ve merhametini gösterebilir. Böyle olduğu içindir ki hayvanları sevdiğini söyleyen değil ama onlara merhamet eden mağfiretle müjdelenmiştir Yüce Resulümüzün dilinden (Buhârî, "Şirb", 9; Müslim, "Selam", 41).

Kendisi de 'âlemlere rahmet olarak' gönderilmiş olan Peygamberimizin rahmeti sadece çağdaşlarına değil, asırlar sonrasına, bugüne ulaştığı gibi, bundan sonra kıyamete kadar tüm insanlara hatta her varlığa ulaşacak kadar da engindir. Gariplerin horlanma-

sına, yetim çocukların ağlamasına olduğu kadar, yuvasına ve yavrularına dokunulmuş ana kuşun ağlatılmasına da elvermiyordu Rahmet Peygamberinin merhameti (Ebu Davud, "Cihad", 112). Hem Raûf, hem Rahîm'di O. Yetimlerin başına şefkatle ilk dokunan el, onun eli oldu. Fakirin karnını doyuran, düşkünü tutup kaldıran, köleye hürriyetin hazzını tattıran, gasp edilmiş haklarını kadınlara birer birer geri veren hep o mübarek eldi. O kutlu elin sahibi, bize bizden daha merhametli olduğunu hatırlatıyordu şu kutsi beyanında: "Ben her mümine kendisinden ileriyim. Bir kimse (ölürken) mal bırakırsa o mal onun yakınlarına aittir. Fakat borç veya çoluk çocuk bırakırsa bana ait ve benim üzerimedir." (Müslim, "Cum'a", 43)

Yine bir keresinde; "Merhameti olana Allah da merhamet eder" der ve ekler: "Yerdekilere merhamet eyleyin ki size de merhamet eylesin göktekiler!" (Tirmizi, "Birr ve Sıla", 16). Erhamurrâhimîn'in lütfu olarak merhamet, önce ana rahminde yetişir imdadımıza. Rahmetin en özel ve güzel tecelligâhı olan o müstesna yerde başlar insan ve aile olma serüvenimiz. Annenin yavrusuna merhametinden çok fazladır zira Rahmân ve Rahîm'in rahmeti. O halde Allah'ın rahmeti altında bulunan bir ceninin hayat hakkına dokunmaya kimin hakkı olabilir ki?

"Rabbinin terbiyesinden geçen" ve ümmetine çok düşkün olan Kutlu Nebimiz uyarmaktadır hepimizi: "Küçüğümüze merhamet etmeyen ve büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir." (Tirmizi, "Birr ve Sıla", 15) Ailede en küçükten en büyüğüne, yaşlısından gencine, kadınından erkeğine her bireyin çokça ihtiyacı vardır hiç şüphesiz şefkate, merhamete. Fiziksel, sözel, psikolojik her çeşidiyle şiddet hastalığının ilacıdır merhamet… El yâresiyle zedelenmiş bedenleri değilse de dil yâresiyle incitilmiş gönülleri tedavi edecek merhemdir merhamet… Hayatı boyunca çevresindeki hiçbir varlığa hiçbir biçimde şiddet uygulamamış olan Rahmet Peygamberi (İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-kübrâ, VIII, 204), şiddeti yaşam biçimi haline getirmiş olanları kınamakta ve özellikle kadına şiddet uygulayanların hayırlı olmadıklarını ifade etmektedir (Ebu Davud, "Nikâh", 43). Çocuklarından şefkat, ilgi ve sevgiyi esirgeyen, onları öpmekten imtina eden ebeveynlere seslenerek; "Allah gönlünüzden merhameti çıkardı ise ben ne yapabilirim ki?" (Buhari, "Edeb", 18) buyurmaktadır.

Ailenin merhamet çeşmesinden kana kana içmelidir her bir fert, özellikle de çocuklar ve yaşlılar. Analarının göğsünden emdikleri süt kadar besleyici ve şifalıdır merhamet pınarları küçükler için. Sevgi ve rahmet esintilerinin kapladığı bir aile ocağı, sevgi depoları dolu, özgüven sahibi, kendisi ve çevresiyle barışık çocukların yetişmesi için en verimli ortamı sağlayacaktır zira. Ve "öf" bile denilmesini hoş görmez rahmeti gazabını geçmiş olan Yüce Mevla evin yaşlısına... Hanenin bereketidir o zira.

Sonuç olarak ilgili ayetin ifadesi evliliğin ve aile olmanın sadece biyolojik ihtiyaçların karşılanması olmadığını, bunun ötesinde manalar taşıdığını koyar ortaya. Sevgi ve merhamet pınarları da kurursa şayet, neyimiz kalır ki başka? Gelin közünden canlandıralım yeniden aile ocağının meveddet ve rahmet ateşini, daha çok pişmeye ihtiyacımız var, öyle değil mi?

Kur'an'ın aile felsefesinin temelinde sevgiyle birlikte rahmet de vardır. Zira evliliklerde sevginin merhamet olarak tezahürü, ailede huzur ortamının oluşmasında en büyük rolü oynayacaktır.

Toplumsal Dayanışmada Fert ve Aile

Sevdegül ÇEKİÇ
Afyonkarahisar Müftü Yardımcısı

Bazı duyguları tanımlamak zordur. Anlamlandırıp dile dökmek de... Özellikle hayatımızın zorlandığımız anlarında yaşadığımız duygular bizi bir uçurumun kenarına da götürebilir, hayatta hiç tatmadığımız bir tevekkül deryasına da yelken açmamıza sebep olabilir. Tüm bunların ardından kendimizi arafta kalmış da hissedebiliriz.

Her insanın anlam arayışında bazı dönüm noktaları vardır. Eşsiz güzellikler ve hayretâmiz, insanın ahenk içinde seyrettiği kâinat içinde kendini tanımlama ve bir yere konumlandırma çabasıyla doldurur hayatı.

İnsanın varlık âlemindeki yeri ve anlamına dair kendisine rehber olabilecek parıltıları, bu gayretin en zirvede yaşandığı ve insanlık tarihinde altın sayfalar arasında yer alan Asr-ı Saadette bulması işten bile değildir. Mekke'de zulmün, adaletsizliğin, haksızlığın, kötülüğün ve gücün hüküm sürdüğü düzene mazlumların, kimsesizlerin, hak ve adalet arayışında olanların parlak sesi İslam'ın bir itirazı vardı. Ancak yıllardır hüküm süren şer ve şirk temelli sistem kolay pes etmiyor, adeta Ebû Talip'in mahallesine hapsettiği bir avuç Müslümana, her türlü baskı ve zulmü reva görüyordu. Böyle bir atmosferde anlam arayışını hikmetle taçlandırmış bir şahsiyet olan Hz. Hatice acaba nasıl bir duygu yaşıyordu o boykot yıllarında tüm servetini harcarken? Belki de yıllarca kazandığı tüm mal varlığını, açlıktan kıvranan ve can çekişen Müslüman kardeşlerine infak ederken onu motive eden şey neydi? Eşine olan muhabbeti ve hürmeti miydi tek sebep? Yoksa -sahip olduğu mal varlığının gerçek sahibinin Rabbi olduğu bilinciyle- verme eyleminin ilk önce kendisine iyi gelmesi miydi?



İslam tarihinde çok önemli bir yeri olan hicret hadisesi de başlı başına bir paylaşma ve dayanışma örneğiydi. Yüreği hüzün dolu bir şekilde yıllardır yaşadığı topraklardan çıkmak zorunda kalan Sevgili Peygamberimiz ve ashabı muhacirdi artık. Onları bağrına basıp neyi varsa paylaşan Medineli de Ensar. Paylaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik kavramları onların sergiledikleri örnek tutum ve davranışlar ile daha anlamlı hale gelmiş, adeta can bulmuştu.

Her güzel erdemde olduğu gibi paylaşma konusunda da müminlerin anneleri olan Hz. Peygamberin hanımları en nadide örnekler arasında zikredilmeliydi. Hz. Aişe'nin iki çocuğuyla kapısına gelen bir anneye evde sadece hurma bulunması üzerine bu hurmayı onlara vermesi hadisesi dikkat çekiciydi. O annenin, kendisi yemeyip hurmayı iki evladına taksim etmesi yokluk içindeyken dahi paylaşabilmenin zirve noktasıydı.

Hz. Aişe (r.a) anlatıyor: "Bir gün yanıma, iki kız çocuğuyla birlikte bir kadın çıkageldi. Bir şeyler istedi. Aksi gibi yanımda bir hurmadan başka bir şey yoktu. Onu verdim. Kadın aldı ve ikiye bölerek kızlarına taksim etti. Kendine pay ayırmadı. Çıkıp gittiler..."[1] Hz. Aişe, bu hadiseyi dinleyen Sevgili Peygamberimizin duygulandığını ifade ederek o dönemin zorluk içinde barındırdığı güzel hasletleri de bu şekilde günümüze yansıtmaktaydı.

Eli uzun -çok sadaka veren- olarak anılan Hz. Sevde validemizin yine o dönemin hanımları tarafından örnek alınması, üzerine çokça konuşulması gereken bir hususdu.

Allah Resûlü ile yedi sefere katılan Ümmü Atiyye el-Ensari'nin her birinde tek tek yaralılarla ilgilenmesi aynı zamanda ordunun yemeğini yapması, bineklerin ve eşyaların gözetimini üstlenmesi bir kadın olarak zor zamanlarda bir duruş sergilemekti. Peki... Resûlüllah'tan ısrarla müsaade isteyip o seferlere gayretle katılan bu hanımefendinin yaşadığı duygu hangi kelimelerle ifade edilirdi?

Uhud savaşında Ümmü Süleym ile Hz. Aişe'nin yine yaralılarla ilgilenmesi, orduya su ve yemek taşımasını ifade eden kavramın adı neydi?

Hayber gazvesine katılıp orduya destek olmak isteyen yaklaşık 20 hanım sahabî, Sevgili Peygambe-

Kendini yalnız, arafta kalmış hissetmeyen fertlerin artması, sağlam ailelerin oluşturduğu güçlü toplumlarla mümkündür.



İkinci adım, aile kuran bu gençlerin nasıl sağlıklı bir aile olarak kalabileceklerinin duruşunu ilk önce kendimizde göstermektir. Muhabbeti, birlik ve beraberliği bihakkın kuşanmamız gerekmektedir ailemizde.

rimize başvurmuştu. Kendilerine savaşlardaki hizmetleri ve katkılarından dolayı "radah" adı altında hediyeler[2] veren Hz. Peygamberin, hanımefendilerin bu dayanışma ruhunu fark edip onlara imkân tanıması ve isteklerine ket vurmaması günümüz beyefendilerine örneklik teşkil eden bir davranış olarak önümüzde durmaktadır.

Kur'an'da "sâatü'l-usre" (güçlük zamanı) tabiriyle geçen Tebük Seferi ise müthiş bir mücadele ve dayanışma örneğiydi. Hakikaten zor zamanlardı. Asker kalabalıktı. Bu sebeple çok sayıda bineğe ihtiyaçları vardı. Sevgili Peygamberimiz ashabından yardım istemişti. Bunun üzerine Hz. Ebûbekir malının tamamını, Hz. Ömer yarısını getirmişti. Ancak bu seferde 300 deve ile 1000 dinar vererek en büyük yardımı yapan Hz. Osman olmuştu.[3] Nebevî çağrıya duyarsız kalmaları beklenmeyen Müslüman kadınlar da ziynet eşyalarıyla katkı sağlamıştı.

93 harbinde (1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı), ahaliyi teşvik ederek Erzurum'a çekilen Osmanlı kuvvetlerinin Aziziye tabyalarında büyük bir mukavemet örneği sergilemesine öncülük eden Nene Hatun ve daha niceleri... Yardımlaşma ve dayanışma ruhunun yaşatılmasında büyük emeği olan daha birçok öncü şahsiyet, zor zamanların aşılmasında kendilerinden sonraki nesillere hep örnek olmuşlardır. Elbette onlar da üzülmüşler ve zaman zaman kendilerini çaresiz hissedebilmişlerdir. Belki de bu duygularla çıktıkları yollar, işte onları uçurumun kenarına değil müthiş bir tevekkül iklimine sevk etmiştir. Kadın erkek, genç yaşlı en zor zamanlarda güçlüklerle baş etme gayretini gösterenlerin oluşturduğu aileler ise o toplumun ne kadar güçlü olduğunun apaçık bir nişanesidir. Kendini yalnız, arafta kalmış hissetmeyen fertlerin artması, sağlam ailelerin oluşturduğu güçlü toplumlarla mümkündür.

Öyleyse aile, bir toplumdan bahsedebilmek için varlığı tartışılmaz unsurdur. Toplumun dinamik kalması ailenin sağlam olmasından geçer. Zira son yıllarda özellikle gençlerin evliliğe sıcak bakmamaları, yuva kurmak istememeleri günümüzde en önemli konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hal böyleyken gençleri evliliğe, aile olmaya, yuva kurmaya teşvik etmek ve onlara iyi örnekler sunmanın

yollarını göstermek ilgili, sorumlu kamu kurumları başta olmak üzere toplum olarak öncelikli gayemiz olmalıdır. Çünkü ahlak zemininden ayrılmayan bir toplum için temeli sağlam atılan güçlü aile yapıları gereklidir. Bu hakikati öncelikle gençlere benimsetmek gerekmektedir. Aile kurmayı kolaylaştırmalı, davranışlarımızla onlara her noktada örnek olmaya gayret göstermeliyiz. Yoksa özgürlük kisvesi altında, aile ile olmayı zahmet gören nesillerin artışı kaçınılmaz olacaktır. Öyleyse burada ilk adım evlatlarımıza vakti geldiğinde aile kurmayı özendirmek, yuva kurmayı kolaylaştırmak olmalıdır.

İkinci adım, aile kuran bu gençlerin nasıl sağlıklı bir aile olarak kalabileceklerinin duruşunu ilk önce kendimizde göstermektir. Muhabbeti, birlik ve beraberliği bihakkın kuşanmamız gerekmektedir ailemizde.

Bir sonraki adım gençlerimizin feraset sahibi olması ve tevazuu, vakarı, iyi niyeti kendilerine süs edinmeleridir. "Ne yaparsam ya da ne yapmazsam bu dünyada kapladığım alanın hakkını tam olarak verebilirim?" sorusuna cevap aramalarıdır. Cevapların bir kısmının topluma sevgi, saygı, samimiyet, adalet ve güven duygularını aşılayan ailelerin içinde yer almak olduğunu da unutmamalarıdır. İşte o zaman eksilmeyecek bilakis artacaktır Hz. Hatice ruhlu eşler... Hz. Aişe gibi ilmiyle, kuşandığı ahlaki erdemleriyle şimdi ve her daim gelecek nesillere örnek olacak hanımefendiler... Öncelikle bitip tükenmeyen gönül hazinesinden infak eden Ensar duruşlu fertler. Tüm kötülüklerden hicret ederek iyiliğe yürüyen muhacirler. Zor zamanlarda din kardeşinin yanında, yakınında olan Ebûbekirler, Osmanlar, Ömerler... 93 harbinde, Çanakkale Zaferi'nde, Kurtuluş Savaşı'nda canını hiçe sayıp mukaddesatını koruyan kahramanlar.

Ne diyoruz hep? Fert olmadan aile, aile olmadan toplumdan söz edilemez. O vakit, toplumda var olması ve yaşatılması gereken paylaşma, yardımlaşma ve bir arada yaşama ahlakı gibi erdemleri önce ailede tesis etmek gerekmektedir. Son dönem yaşanan doğal afetleri de düşünürsek, bu hususların önemi izahtan varestedir. İki evi varsa birini afetzede kardeşine veren, bir lokma ekmeğini muhtaçla paylaşan, güler yüzü tatlı dili ile zorda olanın yanında olan o güzel yürekler, postmodern zamanın Ensar'ı değil de nedir?

Çocuğuyla genciyle, kadınıyla erkeğiyle dayanışma örneği sergileyip tüm dünyaya örnek olan milletimizin bu özelliğinin kaynağı hiç şüphesiz, milli ve manevi değerleri ilk defa öğrenmeye başladığımız ailedir. Öyleyse tedbir alalım; aile değerlerimizi aşındıran her türlü zararlı etkenlerden uzak duralım. Sahip çıkalım ailemize. Varlığıyla ailemize güven veren, koruyup kollayan akrabalarımızla bağımızı kuvvetlendirelim. Sevelim, affedebilelim. İşe, aile fertlerinin gözünün içine bakıp onları ne kadar önemsediğimizi hissettirerek başlayalım. Yabancılaşmayalım birbirimize. Sosyal medyanın girdabında kaybolup yanı başımızdakinin varlığını unutmayalım. Unutmayalım ki, aile Allah'ın varlığının delillerinden bir tanesidir.[4]

İncitmeden vermeyi, gerektiğinde alarak iyileşmeyi ve yardımlaşarak dayanışmayı öğrendiğimiz ailelerimizin önce kendi kalbimize şifa olması temennisiyle...

Fert olmadan aile, aile olmadan toplumdan söz edilemez. O vakit, toplumda var olması ve yaşatılması gereken paylaşma, yardımlaşma ve bir arada yaşama ahlakı gibi erdemleri önce ailede tesis etmek gerekmektedir.

[1] Buhârî, Zekât, 10; Edeb, 18.
[2] Dr. Ahmet Acarlıoğlu, "Hz. Peygamber (s.a.s) Döneminde Kadının Çalışma Hayatındaki Yeri", Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl:2019/1, Sayı: 42, s. 223.
[3] Ahmet b. Hanbel, Müsned, 4:75.
[4] Rûm, 30/21.

Evlenmenin Şartları

Hüseyin AKIN
Şair-Yazar

(6'sı içinde, 6'sı dışında)

A) DIŞINDAKİ ŞARTLAR:

a) **Hadesten Taharet:** Kişi iffet ve şahsiyete yönelik her türlü kir, pas ve lekeden mümkün mertebe arınmış olmalıdır ki evlilik için yola çıkabilsin. Evleneceği kişide aradığı nezahet ve nezafetin örneğini öncelikle kendi kişiliğinde barındırması gerekir.

b) **Necasetten Taharet:** Birbirine eş olacak kişilerin zihinsel dünyalarının yanı sıra iş ve oluş gibi eyleme taalluk eden yönlerinde "necis" (pis) bir durumun olmaması icap eder. Zira, şirk, küfür ve haram başlı başına necaset unsurlarıdır.

c) **Setr-i Avret:** Mümkün mertebe evlenecek adaylarda iç ve dış tesettürün tezahürleri tebellür etmeli. Evlenecek kişiler ayrıca birbirlerine ait küçük kusurları mesele yapmayıp örtmesini bilmeli.

d) **İstikbal-i Kıble:** Evliliğin bir istikameti olmalı. Kıbleye yönelinmeli, yuva kurmanın ölçütleri kıble istikametine göre belirlenmeli. Kıblesini şaşırmış ya da kaybetmiş bir izdivacın sonu şarampoldür.

e) **Vakit:** Zamanında evlenmek gerekir. Çağını ve mevsimini aşmış bir izdivaç salt rasyonel ölçütlerle karar verebilme yetisini de kaybetmiş olacaktır. Evlilik yaşı diye bir kesin yaş olmamakla birlikte vakitsiz evlenmelerin zorluğu ve eğretiliği bilinen bir gerçektir.

f) **Niyet:** Evlenecek adayı buluncaya kadar içinden, bulduktan sonra ise nikah masasında gelin ve damat olacak kişiler dışından niyet etmeleri şarttır. Evlenmeye niyeti olmayan birinin diğer şartları esaslı bir şekilde yerine getirebilme imkânı da söz konusu değildir.

B) İÇİNDEKİ ŞARTLAR:

a) **İftitah Tekbiri:** Allah'ın inayetini isteyerek sözlenmek, nişanlanmak. Önüne çıkan zorluklar karşısında ümidi yitirmemek ve "Allah en büyüktür!" diyerek niyetten rücu etmemek.

b) **Kıyam:** Evliliği ayakta tutma gücü ve iradesi. Kuşkusuz evlilik bir aileye hükümet etmektir. Bu da her iki tarafın dirayetli olmasını gerektirir.

c) **Kıraat:** İki tarafın birbirlerini iyi okuması (tanıması) bunun için birbirlerine fırsat ve mühlet vermesi lazımdır. Zira evlilik öncesi sözlü ya da nişanlı bireyler birbirlerini yeterince okuyabilme imkân ve becerisine sahip değildirler.

d) **Rükû:** Evlenen çiftlerin kapitalist tüketim tanrılarının; zulmün, haksızlığın, israfın ve konforun önünde eğilmemesi gereklidir. Yaradan'ın, hakkın ve hakikatin, doğruluğun önünde eğilmelidir.

e) **Sücut:** Secde ehli bir nesil yetiştirme kararlılığı. Sadece eli topraklanan değil alnı da topraklanan bir ailenin temellerini atma projesini gerçekleştirme azmi.

f) **Ka'de-i Âhire:** Ahirete dek birlikte oturmak. Bir süreliğine karı koca olmayı aklından bile geçirmeden ömür boyu aynı yastığa baş koymak üzere ahitleşmek.

EVLİLİĞE DAİR NOTLAR

*Yalnızlığın paylaşılabilir olduğu istisnalarının peşine düşmek için bile evlenmeyi denemek lazımdır.

*Evlilik "ev"den kelime üretme oyunudur. Çocuklar bu kelimenin yapım ve çekim ekleridir.

* Ev olmadan evlilik olur mu diye sormayın. Gerekli yerlere müracaat edin. Baksanıza kuşların, köstebeklerin ve karıncaların bile evi var. Bu arada merak ettiğim bir nokta var: Neden "İş ve İşçi Bulma Kurumu" var da "Ev ve Evli Bulma Kurumu" yok?

*Evlilik hakkında bilgi için filmlere değil, ilimlere ve bu konudaki ilim sahiplerine gidin. Filmlerdeki evlilik ayakları yere basmayan evliliktir.

* "Bekara ev verilemez" diye boş dairelerin camlarına yapıştırılan duyurular bana hep garip gelmiştir. "Bekarla evlenilmez" gibi bir tuhaflığı içerisinde barındırmıyor mu sizce de?

* "Bekara karı boşamak kolaydır." atalar sözünü güncelleme zamanı geldi sanırım: "Bekara düğün yapmak kolaydır."

* Evlilik bir insanın kendisi gibi birini bulup hayatını birleştirmesi değildir. Zira hiçbir insanın kendinden başka kendisi ve de gibisi yoktur.

*Evlilik bir koalisyondur. Farklı iki insanla çoğunluğu sağlayıp hükümet kurma ameliyesidir.



Evlenecek adayı buluncaya kadar içinden, bulduktan sonra ise nikah masasında gelin ve damat olacak kişiler dışından niyet etmeleri şarttır. Evlenmeye niyeti olmayan birinin diğer şartları esaslı bir şekilde yerine getirebilme imkânı da söz konusu değildir.

Allah'ın Emri Peygamberin Kavli İle

Hatice BALİN
Uzm. Sosyolog

Araf suresinin 189. ayetinde, **"Allah, sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile sükûnet bulsun diye eşini de ondan var edendir."** buyuruyor. Evlenecek çiftlerin temel taşı nikâh akdi ile gerçekleşir. Bu akid, eşlerin karşılıklı olarak birbirlerine verdikleri sözlerden ibarettir. Günümüzde gençler bu sözü vermede çok kaygılılar. İlk kaygıları ekonomik sıkıntılar, ikinci kaygıları ise anlaşabilecekleri eşi bulamayacaklarına dair... Kaygılı olmalarına neden ise; çevrelerinde örnek evli çiftlere rastlamakta sıkıntı yaşamaları... Kime dokunsalar eşi ile ilgili çok dertli bir şekilde, nikâh dairesinde attığı imzanın ona çok pahalıya mal olduğunu ve pişman olduklarını anlatanlar. Genç adaylar, bu örnekleri görünce kendi evliliklerinde de hüsrana uğrayacağı ihtimalini düşünerek evlenmeye dair cesaretleri yok oluyor, geri adım atıyorlar. Toplumsal bir sorun haline gelen bu konunun gençler tarafından yanlış okunduğunu düşünüyorum.

Öncelikle Neşet Ertaş'ın türküsündeki şu dizeleri zikretmek yerinde olur.

"İki büyük nimetim var. Biri beni var etti. Biri beni yar etti. Anne ve eş büyük bir nimettir. Her erkeğe büyük bir derstir."

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de Hz. Ali'ye vakti gelince üç şeyi geciktirmemesini söyler:

1. Vakti girince namazı geciktirmemesini,
2. Cenazeyi kaldırmada geç kalınmaması gerektiğini,
3. Dengini bulunca evlenmenin geciktirilmemesi, konusunda uyarmıştır.

Yazımın ilk girişinde gençlerin evlilik hakkındaki kaygılarını zikrederken onlara hak vermemek mümkün değil. Çünkü evlenmek için bu kaygıların giderilmesi, onların bu konuda daha erken karar vermelerine neden olur. Evlenmeye aday kişilerin öncelikli olarak evliliğin ahlakını ve hukukunu bilmeleri, evliliğin getirdiği sorumlulukları idrak etmeleri gerekir. Ancak bu aşamada onlara destek verebilecek ebeveynlerin varlığının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yakın zamanda iki evladını evlendiren biri olarak,



çocukların mürüvvetini görmenin dünya hayatında yaşanılan çok özel ve güzel bir duygu olduğunu itiraf etmeliyim. Bizim Türk geleneğinde çocuklarınız evlense dahi biz anne babalar olarak her daim onların destekçisi olmayı kendimize bir vazife biliriz. Genelde bu sınırların aşılması aile içi farklı sorunların da yaşanmasına neden oluyor. İşte burada sınırları bilmek, itidalli olmak lazım. Gençlerin okumaları, kariyer planları, atanmaları vb. sürecin zaman alması ve maddi sıkıntıların olması evlilik kararının gecikmesine neden oluyor. Büyüklerin burada ki desteği çok önemlidir. Nitekim Allah, Nur suresinin 32. Ayetinde şöyle seslenir:

"İçinizden bekâr olanları ve kölelerinizden, cariyelerinizden (evlenmeye elverişli) sâlih olanları evlendirin. Onlar yoksul olsalar da, Allah onları keremiyle zenginleştirir. Allah, lütfu ve keremi bol olandır, her şeyi hakkıyla bilendir." Ebeveynlere ve yakınlarına bu ayet ile sorumluluklarını hatırlatmaktadır.

Biraz da evliliğin önemine vurgu yapmak istiyorum. Neden evlenmek gerekir? Tabi kişi tercihine bağlı olarak evlenmeyebilir de. Kişi evlenmek zorunda mıdır? Evlenmese Allah katında sorumlu olur mu? Nikâh bir yönüyle medeni bir sözleşme, bir yönüyle de ibadet sayılmaktadır. Bir kimsenin cinsel isteklerinin baskın olması nedeniyle günaha girme ihtimali yüksek ise o kimsenin evlenmesi vaciptir. Günaha girmesi söz konusu olmayan kimselerin maddi durumu müsait olduğu takdirde evlenmesi sünnettir. Yaşlı veya cinsel gücü zayıf olanların evlenmesi mübah ise de evlenmemesi daha iyidir (İbn Kudâme, el-Muğnî, IX, 343). Bir kimsenin, evleneceği kadına zulmetmesinden korkması halinde evlenmesi mekruhtur (Mevsılî, el-İhtiyâr, III, 38).

Hz. Peygamber (s.a.v.) birçok hadislerinde Müslümanları evlenmeye teşvik ederek, "Evlenin, çoğalın! Çünkü ben (kıyâmet gününde) diğer ümmetlere karşı sizin (çokluğunuzla) iftihar edeceğim!" (Abdurrezzâk, el-Musannef, VI, 173; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, VII, 131); "Ey gençler! Sizden evlenmeye güç yetirenler evlensin." (Buhârî, Nikâh, 3; Müslim, Nikâh, 1); "Nikâh benim sünnetimdir. Benim sünnetimi uygulamayan benden değildir. Evleniniz. Çünkü ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim." (İbn Mâce, Nikâh, 1) buyurmaktadır.

Kaynaklardan anlaşıldığı üzere İslam dininde evliliğe teşvik, güçlü bir şekilde yapılmıştır. Peki, kişi neden evlenmelidir? İnsan, kulluğunun ifasını gerçekleştirmede, hayatın yükünü biriyle paylaşmaya ve huzurunun temini için bir yol arkadaşına ihtiyaç duyar. Neslin devamının helal yolla gerçekleştirilmesini unutmamak gerekir. Kulluğun ifasında evlilik ibadet olarak kabul edilir. Eğer biz evliliği kulluğun ifası adına anlarsak Allah'ın bizden ne istediğini, bunu istemesinin ne anlama geldiğini biliyor olmamız gerekir. Bilinçli ve farkındalığı olan evlilik için olması gerekenler ise;

"Evliliğin bir ibadet olduğu, aile içerisinde yaşanacak sıkıntılarla baş edebilme yetisine sahip olunması gerektiği, evliliğin bir nimet olduğu ve nimetinde şükür istediğinin bilincinde olmaktır."

İnsan, kulluğunun ifasını gerçekleştirmede, hayatın yükünü biriyle paylaşmaya ve huzurunun temini için bir yol arkadaşına ihtiyaç duyar.

Aile olmak, insana ferdi sorumluluk duygusunu kazandırdığı gibi yalnızlık hissini yok ettiğinden daha kuvvetli ve güçlü bir şekilde hayata bağlanıyorsunuz.

Evliliğin imtihan olma ihtimalini de kabul ederek bu farkındalığa sahip olarak yapılan evliliklerin sürdürülebilirliği daha kolay olur. Evlenmeye aday olan gençlerin yaşadığı en önemli sorunlardan biri de ideal eş bulabilecek miyim? Üzümün sapı incirin çekirdeği, elektrik alamadım gibi mazeretler de eş bulma konusunda gençlere sıkıntı yaşatıyor. İdeal eş bulma meselesi kanımca gençler tarafından fazlaca idealize ediliyor. İdeal edilen eş arayışı gençlerde hayal kırıklığına da neden olabiliyor. Evliliğe dair kriterleriniz olabilir. Ancak beklenti noktasını itidal çizgisine çekip, ideal meselesini makul bir noktaya getirmek karar verme işini kolaylaştıracaktır. Mükemmeliyetçi olmak ise işi daha da zorlaştıracaktır. Evlilik ile ilgili alınan kararlarda karşılıklı görüşmede mutabık olunsa da süreç içerisinde illaki bir takım değişiklikleri yaşamak kaçınılmaz olacaktır. Eş seçiminde ilim erbabı kudemalar şöyle bir nasihatte bulunurdu:

"Sen Hz. Hatice olursan Rabbim sana Muhammedleri gönderir." Günümüzde, modern yaşam içerisinde ütopik gibi gözükse de kişinin ahlakının güzelliği, mümin ahlakına sahip olması zor olmasa gerek. Bunu hakkıyla yapmaya gayret etmek önemlidir.

Evlilik sürecinde geleneklerin yorucu ve bıktırıcı olması, gençlerin evliliğe bakışında caydırıcı bir etkiye sahip olmaktadır. Yakinen tanıdığım bir dostum bu ritüellere takılmamak için gizlice evlendi. Sosyal medyasından evliliğini ilan etti. Tebrikleri oradan kabul etti. Peygamber Efendimiz, bu süreci *"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Hayırlı işlerde acele ediniz."* buyurmuştur. Günümüzde kız istemede yapılan anlaşmaların, işi huzurlu bir yuva kurmanın yanı sıra ticarete dönüştürmesi, karşılıklı her iki tarafı da rencide edici boyuta ulaştırabilmektedir. Dünürlerin rakip değil de birbirini tamamlayarak yuva kurmada çocuklara destek veren bir role sahip olduklarını unutmamaları gerekir. Aileden birilerinin sorun çıktığı zaman ortamı dengeleyecek rolde olması işi rahatlatacaktır.

Bohça hazırlamak ritüeli zorlayıcı değil *"çam sakızı çoban armağanı olarak gönlü hoş etmek ve kişilere değer verildiğine dair mesaj verecek düzeyde olmalı"* diye düşünüyorum. Ama maalesef bu ritüel toplumda öyle yerleşmiş ki, yapılmadan evliliklerin gerçekleşmeyeceğine inanılıyor. Evlilik sürecinde ifrat ve tefrite kaçmadan itidalli olmak lazım. Allah'ın hoşnut olduğu şekilde orta yolu bularak bu süreci atlatmak gerekir. Hazırlıkların sonunda birbirinizde sekinet bulacağınız eşinizle bir ömrü paylaşmak üzere bir arada olacaksınız. İki ayrı dünyanın bir dünyada buluşarak, hayatınızın diğer yarısını tamamlamış oluyorsunuz.

Hz. Aişe, Peygamberimiz (s.a.v.) ile yeni evlendiği zaman eşinin kendisini sevip sevmediğini merak etmekteydi. Ya da kendisini ne kadar ve nasıl sevdiğini. Aişe bu düşüncesini Peygamberle (s.a.v.) konuşmadan edemedi. Hz. Aişe validemiz Peygamber Efendimize sürekli onu sevip sevmediğini sorduğu zaman Resulullah (s.a.v.) bıkmadan cevap vermiştir.

- "Ey Allah'ın Resulü, beni seviyor musun?"
- "Evet ya Aişe, tabi seviyorum."

-Hz. Aişe dahasını da merak ediyordu. Acaba nasıl seviyordu? Hemen sordu.

- "Beni nasıl seviyorsun?"

Peygamberimiz (s.a.v) sevgi şeklini tanımladı eşine:

-"Kördüğüm gibi"

Bu cevap Hz. Aişe'yi çok sevindirdi. Çünkü kördüğüm açılmazdı. Açılmayan, bitmeyen sırlı bir sevgi demekti. Alacağı cevap onu çok mutlu ettiği için, Hz. Aişe sık sık sorardı:



- "Ey Allah'ın Resulü, kördüğüm ne âlemde?"

Peygamberimiz (s.a.v), Hz. Aişe'yi memnun eden cevabı verdi her defasında:

- "İlk günkü gibi."

Ve diyor ki evliliği ayakta tutan üç şey vardır; biri sevgi, ikincisi saygı ve üçüncüsü güvendir. Günümüzde eşler arasındaki muhabbetin, sevgi ve saygının yerini birbirine tahakküm eden, üstünlük yarışına giren bir ilişki anlayışı aldı. Bu ilişki biçimine materyalist bakış daha çok hâkim olmaktadır. Birbirine yeterince vakit ayıramayan, hayatın yorgunluğunu ve stresini sürekli omuzlarında taşıyan eşlerin rutinleşen bu evlilik hayatı, birbirlerinden hep şikâyet eden bir hale dönüşmektedir. Aynı zamanda eşlerin her ikisi de çalışmakta ve ev içi sorumluluk sadece bir kişiye yükleniyorsa o zaman evlilik de yıpratıcı bir hal almaktadır. Oysaki birbirinde sükûnet ve huzur bulmak için çıkılan bu yolculukta eşler birbirine ve gönüllerine yük olmaktadırlar. Hayatının bir parçası olan, "can parem" diyeceği kıymetlisini kendi rakibiymiş gibi görmeye başlamaktadır. Ve bu gidişat eşlerin huzur aramak için başka limanlara yolculuk yaparak sadakatlerini yaralamaktadır. Bu anlayışla hangi evlilik devam edebilir ki? Tabi ki devam edemeyeceğinden ötürü boşanma oranlarındaki artış kaçınılmaz olmaktadır. Boşanma sebebi şiddetli geçimsizlik diye yazılan dosyalar ebediyen kapanmaktadır. Her iki taraf içinde boşanmak ayrı sorunları da beraber getiriyor. Böyle bir sona ulaşmayı kimse istemez.

Genelde çok kullanılan bir ayakkabı metaforu vardır. Arapçada karı-koca, zevc ve zevce olarak isimlendirilir. Yani bir çift ayakkabı… Bu ayakkabılardan bir tanesini alıp attığımda tek ayakkabıyla seke seke yürümek zorunda kalırsınız ama eşi yanına geldiğinde rahat bir şekilde yürürsünüz. Yani eşinizle hayatın yükünü paylaşırsınız. Tek ayakkabının bir kıymeti harbiyesi olmaz. Tek başına yürümek hem zor hem meşakkatli olabilir. Ayakkabı metaforu aslında kadın ya da erkeğin birlikte eşdeğerde olduğunu göstermektedir. Yürüyebilmek için eş bulmalı ve imanımızın yarısını tamamlamalıyız. Bir hadiste Peygamber efendimiz (s.a.v) bu konudan şöyle bahsetmektedir:"Kişi evlendiği zaman dininin yarısını korumuş olur. Geriye kalan yarısı için de Allah'a karşı gelmekten sakınsın." *(Heysemi, Mecme'u'z Zevaid, No: 7310; Aclûnî, Keşfu'l-Hafa, 2/239).* Diğer taraftan, karı-koca arasındaki karşılıklı sevgi, Allah'ın varlığı ve birliğinin delili olarak da gösterilmektedir. Bu hadisi destekleyen bir ayeti zikretmek yerinde olur. Bu konuda şöyle buyrulmaktadır: *"Allah'ın ayetlerinden biri de kendileriyle kaynaşmanız için, size kendi nefislerinizden eşler yaratması ve aranıza sevgi ve merhamet koymasıdır."* (Rum, 30/21) Aile mutluluğu, çocuk sevgisi ve cinsî zevk, evlilik sorumluluğunu yüklenmenin dünyaya ait tatlı mükafâtlardır. **Kadın-erkek beraberliğinin cennette de devam** edeceği açıkça müjdelenmiştir. (bk. Yasin, 36/56). Ayet ve hadisten anlaşılacağı üzere iki kişinin evlilik yolu ile bir araya gelmesinin asıl gayesi ***sükûnet, huzur, güven ve yakınlıktır.***

Son olarak toparlayacak olursak; evlenme, insan hayatında bir dönüm noktası olarak ciddi, hukukî bir sözleşmedir, gelip geçici bir zevk ve eğlence değildir. Bu dünya hayatının en büyük nimeti, insanın huzur ve sevgiyi bulacağı bir eşinin olmasıdır. Allah, evliliği imtihan olarak nasip etmesin, kıymetli birine denk geldiğinizde Rabbim size dünyada cenneti yaşatıyor. Aile olmak, insana ferdi sorumluluk duygusunu kazandırdığı gibi yalnızlık hissini yok ettiğinden daha kuvvetli ve güçlü bir şekilde hayata bağlanıyorsunuz. Hayatın stres ve sıkıntılarından uzaklaşıyor yahut bu sorunlarla omuz omuza birlikte mücadele ediyorsunuz. Bir dost, bir yarenin olması, ailede paylaştığınız değer ölçüleri de kişiyi hayata bağlamakta ve yaşama sevincinizi arttırmaktadır. Bu sevginin en güzeli, çocuk sahibi olmak. Sevdiğinizden, ortak canınızdan bir parça olarak eşleri birbirine daha sıkı, kopmaz bağlarla bağlamaktadır. Hayatın her alanında birbirini tamamlayan, aile içinde istişare ile yol alan, Allah Resulü'nün örnekliğinde bir yuva kurmak, tüm gençlerimize nasip olsun. Ve bu yuva, dünya hayatında size cenneti yaşatacak bir evliliği nasip etsin. Rabbim tüm bekarlara bu dünyada ve ahirette huzuru paylaşacağı eşler nasip etsin. Birbirinden razı olan eşlerin bu muhabbeti, Rabbimin rızasına ulaştırsın…

Evet Demeden Önce

Fatma YILDIZ
Uzm. Aile Danışmanı

İnsan, kendisinden yola çıkar bir başkasına varmak için. Kendisini duyar öncelikle, bir başkasını duyabilmek için. Kendisiyle tanışmış olmanın halidir bir ötekiyle tanışıklığı sağlayan. Kendi yolunu inşa edememişse kişi henüz, kendisine ulaşamıyor, kendisiyle temas edemiyorsa şayet, nasıl varabilir bir ötekine, nasıl varabilir o kişiye?

"Evlilik iki şeye bağlıdır; doğru insanı bulmaya ve doğru insan olmaya." demiştir Hz. Mevlâna. Doğduğum ev, seçtiğim ya da seçecek olan evimi belirliyorsa şayet diğer eve yerleşmeden önce kendi doğduğum evimi anlamlandırabilmekle başlar tüm hikâye. Apartmanın dayanıklılığını sağlayarak emniyet ve güvende hissettiren kolon görevi, kişinin dününü bugünü ve yarınını belirleyecek olan 'anlamlandırabilme' dinamiği ile mümkündür. Kişinin doğduğu evi, zihinsel, duygusal, bilişsel ve davranışsal analizler yaparak anlamlandırabilmesi, kuracağı yuvayı ayakta tutan kolonlar olacaktır. Kişi dünyayı ilk algıladığı yer olan anne-baba ya da bakım veren diğer üyelerle birlikte deneyimlemeye başlar. Dünyayı ilk tanıştıran kolon görevindedirler. Öyle ki, şuan ki bilincinizle ısınamadığınız bir insanla tanıştırıldığınızı varsayabilirsiniz. Ne düşünürdünüz? Düşünceleriniz size ne diyebilirdi? Ya da duygusal tepkileriniz ne olurdu? Nasıl hissederdiniz? Ve son olarak davranışsal boyutta nasıl aksiyon alırdınız? Isınamamak üzerinden analiz ettiğiniz bu süreçleri aynı zamanda güvende hissettiren birisiyle tanıştırıldığınızı varsayarak da değerlendirebilirsiniz. İkisi arasındaki fark sizin yaşamla kurduğunuz bağı belirleyen etkendir. Dolayısıyla yaşam boyu, yaşamın her alanında kişiyi var eden; sosyal, ilişkisel, duygusal bağlardaki temel ihtiyaçlarımız olan emniyet ve güvende hissetme, yakınlık, sevgi ve destek ihtiyaçları, yabancısı olduğumuz dünya ve yuvada karşılandığı ölçüde bizlere tanışıklığı sağlar. Yeterli ve sağlıklı düzeyde karşılanamayan ihtiyaç ve onarılamayan duygular, kurulacak yeni evdeki rutubete sebep olabilir. Tedavi edilmediğinde de kronikleşen bir sürece dönüşebilir.



Sen, ben ve biz parçalarıyla var olan birey, dünyayı da bu rolleri üzerinden algılayarak, çeşitli deneyimler yaşar. Bir ötekiyle tanışmadan ve biz kıvamının birlikteliğinden önce, ben rolünü sağlıklı kavrayabilmemiz, yaşanabilecek deneyimlerin irade yanıdır. Kişinin kendisini tanıması elbette ki bir alemdir. Dolayısıyla bu süreç, başlatıp sonlanacak ve hatta bitirilecek bir keşfedişin daha üstüdür. "Netice itibariyle her insan kendi başına bir alemdir. Ve Allah alemlerin Rabbidir" ifadesiyle İsmet Özel, bu üst bakışın sonsuzluğunu tasavvur eder. Öyle ki, kişinin kendisini tanıma, kendisiyle tanış olabilme aşaması bir sefer halidir ve bu sefer hali bir yoldur. Başlangıcı belli olan fakat varılamasa dahi, nereye varılmasını bilenlerin çıktığı bir yol halidir. Yaşamın kendisi, kişinin kendiliği ve evlilik, bir sefer haliyse şayet, kişi en azından yola çıktığını, yolda olduğunu ve bir istikamette bulunduğunu fark edebilmelidir. Sefere çıkmadan evvel, yol üstü ihtiyaçlarını hazır etmesi yolculuğu daha kolaylaştıracak belirleyicilerdir. Ben kimim? Nasıl bir yaşam istiyorum? Yaşam benim için ne anlam ifade eder? Yaşamı yaşamak eyleminin bendeki karşılığı nedir? Yaşamsal sürecimde neler yapmak, neleri gerçekleştirmek istiyorum? Güçlü, zayıf ve desteklenmesi gerekilen yanlarım neler olabilir? Benim önceliklerim, beklentilerim nelerdir? Kendimle olan ve bir ötekiyle kurduğum ilişkide beni huzurlu, mutlu hissettiren ve rahatsız eden neler olabilir? Neleri tolere edebilirken, neleri tolere etmekte zorlanabilirim? Hangi noktalarda esnek davranarak uyum gösterirken, hangi noktalarda esnek davranamayabilirim? Hangi tür özellikleri olan insanlarla daha iyi anlaşırken, hangi tür özelliklere sahip olan insanlara tahammül göstermekte zorlanıyorum? Kendimle kurduğum içsel diyaloğum nasıl? Kendime ve bir ötekine yumuşak, şefkatli ve bağışlayıcı bir yaklaşımım var mı? İletişimde ne kadar sağlıklı ve verimliyim? Suçlama, yok sayma, eleştirme, küsme gibi eylem ve söylemlerim var mı? Hangi yoğunluk ve sıklıkla bunları yapmaktayım? Kendimde ve bir ötekiyle kurduğum etkileşimde duyguları duymakta ne kadar beceri sahibiyim? Duyguları anlama odaklı mıyım? İhtiyaçları, beklenti ve istekleri duyabilir miyim? Aksine, suçlama ve savunmaya geçme eğilimim daha yüksek düzeyde midir? Öfke kontrolüm nasıl? Kendi duygumu ifade edebilmek için ne düzeyde duygularımı sakinleştirebiliyor ve aktarabiliyorum? Ve ifade etme şeklim nasıl? Ahlaki, kültürel, siyasi, dini ailesel değerler zihinsel çerçevemde belirgin midir? Seçimlerim bu çerçevenin neresindedir? Erken dönem çocukluk kaygılarım, travmatize olduklarım ve çözümlenememiş durumlarım var mı? Gibi sorular, yolunuzun üstündeki ihtiyaçlarınızı karşılayacak, karşılamak adına size yol gösterecek navigasyonlarınız olacaktır.

Kişinin yolu, yoldaşıyla kesiştiğinde ise güncellenerek revize edilen bağlantı yolları mevcuttur. Bu bağlantı yolları yoldaşınızla aranızdaki duygusal, zihinsel ve davranışsal bağın özüdür. "Bize çiçekleri sevdiğini söyleyen bir kadının, çiçekleri sulamayı unuttuğunu görürsek, onun çiçek sevgisine inanmayız. Sevgi, sevdiğimiz şeyin büyümesi ve yaşaması için gösterdiğimiz etken ile ilgilidir." der Erich Fromm. Dolayısıyla ilişkinizdeki canlılığın ve duygusal dinginliğin devam etmesi, ilişkiyi yaşatabilme becerisidir. Romantik ilişkiler, özellikle duygusal paylaşım ve doyum ile birlikte canlılığını sürdürür. Bu canlılık hali tıpkı insan psikolojisine benzer olan evlilik psikolojisinin de ruh sağlığını belirleyen önemli dinamiktir. Eşinizin psikolojik ihtiyaç ve isteklerini duyarak, farkındalıklı eylemle birlikte aksiyon alabilmek, ilişkiyi iyileştirmek ve geliştirebilmek amacıyla bir niyetin olması, ilişkinin başlıca duygusal, cinsel ve bilişsel yatırımlarıdır. Evliliğin psikolojisini iyi hissettirerek, ilişkiyi anlamlandıran önemli bir dinamik ise kadın ve erkeğin psikolojik ihtiyaç ve isteklerinin duyulmasıdır. Erkek psikolojisinin kolon görevi gören ihtiyaçları; takdir edilmek, saygınlık ve onaylanmak, cinsel mutluluk ve doyum ihtiyacı, bağımsızlık ve sınırlara saygı gösterilmesi, şefkat ve sevgi görmek iken kadınların ise sevgi, ilgi, güven ve şefkat görmek, duygusal paylaşımlar içeren karşılıklı muhabbet edebilmek, bir arada zaman geçirmek ve finansal güven ihtiyacıdır. Temel ihtiyaçların sıralandığı bu bağlamda ortak ihtiyaç ise sevmek ve sevilmek, onaylanmak, takdir ve saygınlık ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Evlilikte duygusal ve manevi ihtiyaçların sağlanılması, evliliğin ruh sağlığını belirleyen temel dinamiktir.

"İnsanlar birbirlerinin parasına değil, sevgi ve ilgisine muhtaçtır. Bu olmadıktan sonra aile sahibi olmanın gerçek ismi birkaç yabancı beslemektir." der Sabahattin Ali. Dolayısıyla kişi 'ben' parçasına temas ettiği ölçüde, biz kıvamını aldığı şekliyle ve karşılanan ihtiyaçlar bağlamında birer yabancı değil, yakınlığı kuvvetlendiren bir bağ oluşumunu besler.

Gençlerle Evlilik ve Eş Seçimi Üzerine Sohbetler

"Yiğidim; işini bulan değil eşini bulan yol alır." Fethi Gemuhluoğlu

Selahaddin SEMİZ
Uzm. Doktor

Mutlu ve huzurlu evlilik, doğru eş seçimi ile başlar. Eş seçiminin önemini belirtmek için söylenen birçok özdeyiş vardır. **"Evlilik seçim ve geçimden ibarettir; hayatta üç şeyi iyi seçeceksin eşini, işini ve arkadaşını, illa da eşini" derler. "Eş seçimi kitap seçimine de benzer. Sadece kitabın kapağına dış görünüşüne bakarak karar verirseniz yanılırsınız."** İnsanın iç görünümü, huyu, ahlakı, iletişimi, merhameti, sevgisi kitabın içi gibidir.

Eş seçimi konusunda karar vermek günümüzde gençler açısından evliliği zorlaştıran, geciktiren en önemli konulardan biridir. Bu konuda geleneksel aile yapısı zayıfladığı ve toplum kuralları azaldığı için eş seçimi konusunda gençler tek başına karar vermek ve o zamanki duygu durumlarına göre hareket etmek zorunda kalıyorlar.

Evlilik ve nikah konusunda İslam, sorumluluğu gençler kadar aile ve topluma bir görev olarak vermiştir. **"İçinizden bekar olanları evlendirin"** (Nûr Suresi, 32. Ayet) emri, evlilik ve nikahın önemini belirttiği gibi bu önemli görevin ailenin ve toplumun sorumluluğunda olduğunu da vurgular.

"İçinizden bekâr olanları, erkek ve kadın hizmetlilerden salih olup da *(maddi imkânları yetersiz ve kimsesiz bulunanları)* **evlendirin. Eğer fakir iseler, Allah onlara fazlından rızık verir, ihtiyaçlarını giderir. Allah'ın ihsanı geniştir, Alîm'dir"** (Nûr Suresi, 32. Ayet)

Bu ayette eş seçiminde ahlak ve salih/saliha oluşun öncelenmesi halinde fakirliğin bir engel olmaması gerektiği, ailenin ve toplumun gençleri maddi yönden destekleyerek evliliği teşvik etmesi, yüce Allah'ın da lütuf ve keremiyle evlenenleri zengin kılacağı müjdesi vardır. Hz. Ömer bu ayetle ilgili **olarak 'Zenginliği nikahta aramayanların aklına şaşarım'** demiştir. Hayatımızda evlilik ve nikâhın bereketini ve güzelliğini hep müşahede etmişizdir. (1)



"Rabbimiz bize dünyada iyilik ve güzellik (hasene) ve ahirette hasene (Cennet) ver ve bizi cehennem azabından koru (Bakara, 201). Hz. Ali bu ayetlerde geçen hasene kelimesini dünyada salih/saliha eş, ahirette cennet olarak anlamlandırırken, dünyada cehennem azabını da kötü ahlaklı eşle yorumlamıştır. (2)

İslam toplumu nikâh ve aileyi teşvik eder, kolaylaştırır. Modern toplum ise nikahı ve aile kurmayı zorlaştırırken gayrimeşru yaşamı, fuhuşu kolaylaştırır, teşvik eder. Bugün yaşadığımız birçok sorunun kaynağında modern toplumun nikâhı ve evliliği zorlaştırması, fuhşu adeta normalleştirmesi yatmaktadır.

Evlilik ve Nikah, toplumumuzda yer bulduğu ifadesiyle 'Allah'ın emri, peygamberin kavli ile' yapılması hem emir hem de sevap olan bir adet ve ibadettir. "Evlenen gencin şehvet ve aşırı isteklerini kontrol ederek dininin yarısını koruduğu, diğer yarısı için de Allah'tan korkması gerektiği" Peygamberimiz tarafından müjdelenmiştir.

Evlenenlere Üç İlahi Hediye

Evlenen çiftlere yakınları ve tanıdıkları çeşitli hediyeler takdim eder. Allah (c.c.) ise çok kıymetli hediye üç vaat ediyor. 1- Sekinet (Huzur bulma) 2- Meveddet (Güçlü bir sevgi) 3-Rahmet (Şefkat ve merhamet) duygularını ikram ediyor. Evliliğin sıhhati ve devamı için bu ikramlar çok değerli ve önemlidir.

"Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır." (Rûm Suresi, 21. Ayet)

'Nikahta keramet vardır' sözü de bu ilahi hediyelerin oluşturduğu sevgi ve muhabbet iklimine vurgu yapmak içindir. Gençlere aile kurmayı, fıtrata uygun yaşamayı, gençlikte yoğun olan şehvet ve isteklerin meşru şekilde karşılanması için nikâh ve evliliği tavsiye ederken aynı zamanda onlara eş seçiminde yardımcı olmalıyız.

Bu vesileyle çeşitli zaman ve mekanlarda eş seçimi konusunda gençlerle yaptığımız sohbet ve muhabbetlerimizden bazılarını başlıklar halinde paylaşalım.

Ne Zaman Evlenmeliyim?

Evlilik için en ideal yaş aralığı 20-30 yaş arasıdır. Tarım toplumunda hayata hazırlanmak ve işe başlamak daha erken ve kolay olduğu için 18-23 yaş aralığı ideal evlenme yaşı idi. Günümüzde sanayi ve bilgi toplumunda birçok sosyo-ekonomik nedenle beraber eğitim süresinin uzaması ve iş bulma vb. gibi nedenlerle bu yaş aralığı 23-27 arasına uzamıştır. Bizim tavsiyemiz; gençlerin 20-30 yaş aralığında kendileri için uygun zamanda, duygu ve isteklerinin coşkun olduğu yaşlarda evlenmesini teşvik etmeli ve kolaylaştırmalı, isteyenlere üniversite eğitimi sırasında da evlenme imkânı vermek için gayret edilme-

Ömür boyu sürecek bir yol arkadaşlığı, insani tekâmül açısından çok değerli bir tecrübe. Bu yol kolay alınmasa da aşk, sevgi ve dostluk zor dönemeçlerin geçilmesine yardım ediyor.



li, burs, kredi ve destek çalışmaları yapılmalıdır.

Gençlere duygu ve isteklerinin coşkun olduğu, fıtraten kendilerini evliliğe en çok hazır hissettikleri yaşta evlenmelerini tavsiye ediyorum. Yaş geçtikçe istek ve duygular azalıyor, bahaneler çoğalıyor. Bu nedenle 20-27 yaş aralığında evliliği teşvik etmek ve kolaylaştırmak için sosyal, ekonomik ve psikolojik çalışmalar yapılmalıdır.

Geç kalanlar için uygun aday bulmak zorlaşmakta, bahaneler çoğalmakta, evlilikte uyum ve geçim zorlaşmaktadır. Hayatın ileri devreleri pişmanlıklar ve keşkelerle geçmektedir.

Huzur evinde müdire olarak çalışan bir yazar, **bayram günü hiç ziyaretçisi olmadığı için hüzünle ağlayan yaşlı bir bayana niye ağladığını sormuş. "Hiç evlenmediğini ve o nedenle çocukları ve ziyaretçileri olmadığını, ziyaretçi beklemenin bile bir nimet olduğunu" anlatmış. Niye evlenmediğini sorduğunda ise "Güzel bir hanım olduğu için isteyen adayların hiçbirini beğenmediğini, sonra da geç kaldığı için uygun aday bulamadığını" anlatmış. "Evliliğin ne kadar güzel ve kıymetli bir beraberlik olduğunu şimdi çok daha iyi anlıyorum. Ama ne fayda" diye pişmanlığını dile getirmiş.**

Eş Seçiminde 'Akıllı Görücü Usulü' Nedir?

Günümüzde gençler arasında yaygın olarak arkadaşlık ve flört dönemi sonrası eş seçimi görülmektedir. Bu şekilde adayların birbirini doğru tanımadıkları, reklam yüzleri ile tanıştıkları, duygu ve heves yoğunluklu karar aldıkları bilinmektedir.

Prof. Dr. Nevzat Tarhan, bu konuda modernizmin insanları çok yanılttığını belirterek şu tespiti yapmaktadır: "Modernizm 'Aşık olmuyorsan evlenme' tavsiyesinde bulunuyor. 'Niye evlenmiyorsun?' sorusuna 'Aşık olmadım' yanıtı veriyor. Hâlbuki aşk evlilikte sebep değil, sonuçtur. Evlilikte çiftler birbirlerini ortalama bir seviyede seviyorsa olumlu taraflarına baktıkça sevgi artar, olumsuz yönlerine baktıkça o sevgi azalır. Birçok yürüyen evlilikler böyledir." (3)

Birçok uzman günümüzde 'Akıllı Görücü Usulü' evliliğin daha doğru ve sağlıklı olduğunu söylemektedir. Aile büyüklerinin ve tanıdıkların iki tarafı da araştırarak, tavsiye etmeleri, gençlerin de tanışıp görüşerek duygu ve mantık olarak uygun olduğuna karar vermeleri ile eş seçiminin 'Akıllı Görücü Usulü' ile tamamlanması mümkündür.

Eş Seçiminden Önce Kendini Tanı

Evlilikte ilk adım kendini tanımak ve ne istediğini bilmektir.

Mevlâna 'Neyi arıyorsan O'sun, can konağını aramadaysan, cansın; bir lokma ekmek arıyorsan ekmeksin, bir damla su arıyorsan susun, zulmün peşindeysen zalimsin, aşkı arıyorsan aşıksın, gönlün neye kapılmışsa O'sun sen.' Derken insanın aradığı ile benzerliğine vurgu yapar.

Münasip eş bulabilmek için önce insanın kendi özelliklerini iyi değerlendirmesi gerekir. Fiziksel özellikleri ile beraber ahlaki özellikler, alışkanlıklar, gelir seviyesi ve tahsil durumu vb. iyi değerlendirilmelidir.

İnsan kendini iyi tanımalı, iyi analiz etmeli. Kendi eksik yönlerini tespit edip tamamlamaya çalışmalı, evliliğe hazırlanmalı. Sonra da kendine uygun, anlaşabileceği, ömür boyu mutlu ve huzurlu yaşayacağı bir eş bulabilmelidir.

Bir genç erkek tanıdığımız annesine, evlenmek istediğini bu konuda eş bulması için yardımcı olmalarını söylemiş. Annesi, **"Senin henüz evliliğe hazır olmadığını düşünüyorum" diye cevap vermiş. "Seni kız kardeşlerinle ilgilenirken görmedim, onlara dışarıda bir yemek veya çay ikram etmedin. Anne ve babana da evde herhangi bir ihtiyaç, yapacak iş var mı? diye sormadın, henüz bir aile**

hayatına hazır değilsin" demiş. Genç aday bir sene sonra bu konularda eksiğini tamamlayınca annesi "Tamam. Artık evlenmeye hazırsın" diye teşvik etmiş.

Bir hanımefendi; babası tarafından çok ilgi, şefkat ve nazlı büyütüldüğü için babasının ilgi ve şefkatini eşi olacak beyde de görmek istiyordu. Hatta babasının uyumadan önce süt ısıtıp içirdiğini eşinin de öyle olması gerektiğini söylüyordu. Hanımefendiye baba şefkat ve ilgisi ile eşinin sevgisinin farklı olduğunu anlatmaya çalıştık. Başardık mı bilmiyorum.

Bizim toplumumuz açısından erkeğin evi geçindirecek sorumlulukta olması, bir meslek sahibi olması, evine ve çevresine, değerlerine bağlı, şefkatli ve cömert olması güzeldir. Bir hanımın ise iyi huylu, anlayışlı tatlı dilli, ev ekonomisini bilen, maddi durumunun orta halli olması, olgun, ağırbaşlı, anlayışlı, seviyeli, gözü tok olması daha uygundur.

İyi Huy mu Yoksa Güzellik ve Zenginlik mi Önemli?

Bekârlara eş seçerken genel tavsiye 'Güzelliğine, yakışıklılığına, dış görünüşüne değil ahlakına öncelik ver, geçim için huy, ahlak önemlidir' denir. Ama hep öncelik dış görünüş ve güzelliğe verilir. Elbette evlilikte güzellik ve dış görünüş önemlidir ama güzellik, öncelik ve tek kriter olmamalıdır. İnanç, ahlak ve karakterin iyi olması yanında insanın eşinin gönlünün ısınacağı bir güzellikte olması da önemlidir.

Güler yüz ve tatlı dilli olmak her insanı güzelleştirir, sevimli, cana yakın yapar. Asık surat, soğuk tavırlar, sert, katı, acı sözler her insanı itici, soğuk, sevimsiz yapar. "Yüzü güzelden kırk günde usanılır da huyu güzelden kırk yılda usanılmaz"

"Güzelliği bir sivilce, malı mülkü bir kıvılcım yok eder ama huyu güzel olan bir ömür boyu mutlu eder." denilir.

Elbette dış görünüş ve güzellik de önemlidir, genel olarak gönlün ısınacağı ortalama bir güzellik yeterlidir. Medyanın ve televizyonların gösterdiği aşırı makyajlı kusursuz güzellikler/ yakışıklı görünümler gençleri aşırı beklentilere itiyor. Beklentileri yükselen gençler, eş adaylarını beğenmeyerek evlenmeyi geciktiriyorlar.

Evlenecek kişinin eş adayında fiziksel güzelliği dikkate alması, duygusal olarak ilgi duyması gerekir. Fiziksel güzelliği, huy güzelliği ile beraber değerlendirip güzel ahlaklı olmasını daha öncelikli tutmalıdır. Peygamberimiz (s.a.v), "Nikahın 4 şey için yapılacağını, bunların; dindar-iyi ahlaklı, güzel, zengin ve asil olmak" olduğunu olarak belirtmiştir.

Eş adayının, dindar ve iyi ahlaklı olduktan sonra, güzel, asil ve zengin olması iyi olur, ama hepsini bir arada bulmak zordur. Eş adayı güzel, ahlaklı olduktan sonra diğer konularda çoğunlukla olumlu ise münasip eş olarak kabul edilmelidir.

Karakter ve Şahsiyet Araştırması

Kişinin huy, ahlak ve karakter yapısı iyi araştırılmalıdır. Özellikle kişi aşırı sinirli-öfkeli bir yapıya mı sahip, aşırı titiz veya vurdumduymaz-aldırmaz bir insan mı, herhangi bir psikolojik sorunu var mı? gibi konular iyi araştırılmalıdır. Bu konular, evlilikte huzur ve mutluluğu etkileyen önemli durumlardır. Bu konularda herhangi birinden şüphelenilirse, bir psikolojik danışmanlık veya aile danışmanlığından fikir alınabilir. Yaşanan sorun, geçici veya dönemsel sıkıntılardan mı yoksa bir rahatsızlık belirtisi mi araştırılmalıdır.

"Hayvanın alacası dışında insanın alacası içinde" derler. İnsanın bazı gizli huyları varsa bu konular yakın çevresinden ve tanıdıklarından iyi sorulmalı veya söz-nişan devrelerinde anlamaya çalışmalıdır.

Bir erkeğin genel yapısı hakkında karar vermek için toplulukta, iş yerinde, trafikte nasıl davrandığına, kurallara uyup uymadığına, başkasının hakkına riayet edip etmediğine vs. bakılarak bir kanaate varılabilir. Hanımlar için de onu tanıyan yakınlarından, arkadaşlarından, çevresinden bilgi alınmalı, evinde ve diğer ortamlarda hali, tavrı, davranışları değerlendirilmelidir. Ailelerin kız görmeye gitmeleri, kahve ve çay ikramları sırasında davranış, hâl ve hareketleri değerlendirmeleri önemlidir.

Hem hanım hem de erkekler için adab-ı muaşeret kurallarına uygun davranmak önemlidir. Kalabalık bir ortamda yüksek sesle konuşma, kahkahayla gülme, başkalarının hakkına riayet etmeme, saygılı ve ölçülü davranmama vs. gibi durumlar genel huy ve ahlak açısından bir değerlendirme kriteri olabilir.

Bir arkadaşım evlenmek istediği hanımla ilgili araştırma yaparken tanıdıklarına sorduktan sonra aileyi tanıyan mahalle bakkalı ile de görüşmüş, **O'nun "Bu hanımefendi hiç kaba konuşmaz, sırasını bekler, kibar davranır ve hesapta eksiklik fazlalık olmamasına, kul hakkına dikkat eder" demesi üzerine kararı olumlu yönde değişmiş.**

Teşekkür Etme Nezaketi ve Özür Dileme Cesareti

Bir hanımefendi, nişanlısını çok sevdiği ve fikirlerine değer verdiği teyzesi ile tanıştırır. Teyzesinden eş adayını değerlendirmesini ve fikir vermesini ister. Bir hafta gözlemden sonra hayat tecrübesi olan teyze, kıza fikrini açıklar: "Sen ona zor bir konuda yardımcı olduğunda sana teşekkür etmedi, bir hata yaptığında ise senden özür dilemedi. Teşekkür etme nezaketini ve özür dileme cesaretini gösteremeyen bir erkekle yaşayıp yaşamamak senin tercihin" demiş.

İnsanı alçaltan kötü huylardır, yücelten ise güzel huylardır. İnsanı yücelten iki büyük özellik vardır: Erkekte mertlik ve cesaret, kadında namus ve samimiyet.

Aile Yapısı İyi Araştırılmalı

İnsan evlenince eşinin ailesi ile de akraba olur, onlarla da iyi geçinmek ve anlaşmak durumundadır. O açıdan aile yapısı, adetleri, anlayışı, geniş aile özellikleri araştırılmalıdır.

Anadolu'da bir söz vardır. "Armut dibine düşer" sözü genetik özellikleri çok güzel anlatır. Her insan anne ve babasından genler, özellikler, huylar taşır. Bu açıdan ailesinin özellikleri az veya çok adaylarda da görülecektir.

Ailenin huzurlu, iyi anlaşan, mutlu bir aile olması da önemlidir. Eşler ailelerinde gördükleri, alıştıkları davranışları devam ettirmeye meyyaldir. Devamlı tartışan, kavgalı, dövüşlü vs. ailelerde yetişen insanlar bu tarz bir alışkanlıkta olurlar. Araştırmalarda alkolik bir babanın kızlarının babalarının bu halinden çok şikâyet ettikleri ve üzüldükleri halde %80 oranında yine alkolik bir eş ile evlendikleri görülmüş. Babasını alkolden kurtarmak ve şefkat duygusunun onu babası gibi bir insan olan eşini kurtarmaya yönelttiği ifade edilmektedir.

Çevre ve Arkadaş Araştırması

"Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim" demiş büyüklerimiz. İnsanın arkadaş seçimi ne ile meşgul olduğunu, neye önem verdiğini, ne tür insanları sevdiğini gösterir.

İyi bir arkadaş çevresinde olan, sohbetlere devam eden, İslami faaliyetlere katılan, sosyal çalışmaların içinde olan insanların güzel ahlak sahibi olmaları, huylarını güzelleştirmeleri, kötü huyları terk etmeleri beklenir. "Namaz insanı kötülüklerden uzaklaştırır." Tasavvuf güzel ahlak kazandırır.

Adayların Birbirine Denk Olması (Küfüvvet)

Adaylar, yaş, boy, eğitim, ekonomik durum, aile vs. açısından birbiriyle denk olmalı, aralarında çok belirgin bir fark olmamalıdır. Gençler birbiriyle iyi anlaşıyor, düşünceleri ve duyguları uyuşuyor, dini ve ahlaki olarak uyumlu ise diğer konularda farklı bile olsa mutlu ve huzurlu olabiliyorlar. Esas denklik; ahlak, huy ve anlayışta olmalıdır. Eşi olan bayan kendisinden 2 yaş büyük olmasına rağmen, mutlu ve huzurlu yaşayan ailelerin olması evlikte uyumu gösteren güzel bir örnektir.

Mükemmel Eş Olmaz Münasip Eş Olur

Çok detaycı ve hayali kusursuz bir eş arayanlar için **'Mükemmel eş olmaz, münasip eş olur'** tespiti önemlidir. Mükemmel eş arayışı insanı yanıltır. (4)

Kendine münasip olmayan, adeta Yeşilçam film yıldızları gibi fiziksel açıdan mükemmel görünümlü eş arayışları, insanı hem imkansızı aramayla yorar hem de münasip eş fırsatlarını kaçırtır.

Çok güzel bir eş arayan beyefendiye bir dostum şöyle demişti**: "Çok yakışıklıysan sana film yıldızı gibi birini bulalım. Ama onlarda kısa zamanda boşanır, ayrıca sizin apartmanda oturmaz, metroya binmez, anneni babanı tanımaz, çocuklara bakmazsa başkasıyla da gezerse, anlaşamazsan karışmam".**

Mükemmel insan olmadığı gibi mükemmel bir eş de bulunamaz. O halde insanın kendine uygun, münasip bir eş bulması için gayret etmesi daha doğru olur.

Hayatta hiçbir insan mükemmel değildir. Her insanın artıları olduğu gibi eksileri de mutlaka olacaktır. Önemli olan "kişilik sahibi, iyi ahlaklı" olması ve iyi-olumlu yönlerinin ağır basmasıdır. Duygusal kararlar insanı yanıltabilir. Bu yüzden hayatımızın en önemli kararlarından birini alırken, eş seçiminde sadece duygular değil, duygu ve akıl birlikteliği önemlidir. **Bu konuda uzmanlar 'Duygusal Evlilik' ile 'Mantıksal Evlilik' arasında yer alan, duyguların ve mantığın birbirini tamamladığı bir kararın daha doğru olduğunu söylerler.**

Helal Kazanç, Helal Lokma

Helal kazanca önem veren, helal lokma ile büyütülen, Kur'an ahlakı ve Peygamber sevgisi ile büyütülen insanın ahlakı, karakteri, imanı daha sağlam ve güzel olur.

Bir arkadaşımız eş adayını ailesinin evinde görüp uygun bulduktan sonra, babasının iş yerine giderek ticari çalışma tarzını, faizle bir muamelesinin olup olmadığını, dürüst bir tüccar olarak bilinip bilinmediğini araştırmış. Müspet bulunca da daha bir gönül huzuru ile evlenmiş. Helal lokma ile yetişen eşlerin ve kurulan ailenin temeli, mutlulu-

ğu, huzuru da daha sağlam ve kalıcı olur.

Elektrik Almak-Alamamak Konusu

Son zamanlarda gençlerde eş adayları ile görüştükten sonra en çok duyduğumuz sözlerden biri "Elektrik aldım/alamadım" olmaktadır. Bu söz daha çok "gönlüm ısındı-ısınamadı" manasında kullanılsa bile bazen bahane aramak, sorumluluktan kaçmak içinde kullanılmaktadır. Gençler görüşmelerde eş adaylarını kıyaslarken şuur altında ya dizilerde gördükleri oyunculara veya çevrelerindeki makyajlı, gösterişli kişilerle karşılaştırma yapmaktadır. Bunun yanlış olduğunu ve her adayı kendi özellikleri ile değerlendirmek gerektiğini söylüyorum**. Bir uzman arkadaşım elektrik alamadığını söyleyen bir gence 'Kardeşim elektriği evde alırsın, dışarıda hava alırsın, şimdi sana uygun eş alacaksın' demişti.**

Adaylar arasında denklik, iyi huy, güzellik ve diğer açılardan uygunluk çoğunlukta –ortalama yüzde altmıştan fazla- ise gençlere duygu ve mantığın ortak kararına göre olumlu yönde hareket etmelerini tavsiye ediyorum.

İhlas ve Samimiyetle Dua Etmek

Modern hayatta en çok ihmal ettiğimiz konulardan biri, alemlerin Rabbi olan Allah (c.c.) dua etmektir. Bizim akıl ve duyularımızla kendi hakkımızda bile iyiyi, hayırlı ve uygun olanı bulabilmemiz çok zordur. Allah'ın (c.c.) "Hakkımızda hayırlı olanı nasip eylemesi, hakkımızda hayırlı olana da gönlümüzü razı eylemesi" için dua etmeliyiz.

Bir hanımefendi evlenmesini isteyen yakınlarının ısrarlarına "Benim Mehmed'im var. Çok uzaklarda onu bekliyorum" dermiş. Hakikaten hiç tanımadığı, çok uzaklarda yaşayan, adı Mehmed olan kişi ile gün gelip nikahlanmış, velime yemeği de Arafat'ta verilmiş. "İnsanın gönülden söylediği sözleri dua yerine geçer, melekler âmin der" diye söyler büyüklerimiz.

Bir başka hanımefendi ise arkadaşlarının ısrarlarına, baskılarına karşı durmak için parmağına bir yüzük takıp "Benim sözlüm var, Konya'da doktor" dermiş. Bir müddet sonra Konyalı bir doktor talip olmuş ve evlenmişler. Allah her şeye kadir. Gönülden söylenen sözler dua yerine geçiyor.

Bir dostum şöyle anlatmıştı: "Üniversite yıllarında çevremde birçok güzel ve gösterişli hanım vardı. Ama gönlüm hiç onlara meyletmedi. Eşimle görücü usulü evlendikten sonra bir sohbetimiz esnasında meğer aynı duayı yaptığımızı, Allah (c.c.) dan aynı şekilde bir hayat arkadaşı istediğimizi anladık. Allah (c.c.) dualarımızı kabul etmişti."

Son Söz ve Karar

Son söz ve tavsiye olarak şunları vurgulamak istiyorum: Karar verirken, eş adayının inancı, ahlakı, karakteri, psikolojik özellikleri, aile yapısı, çevresi, arkadaşları, ekonomik durumu, işi, gelecek beklentileri vs. araştırılmalı, görüşülmeli ve çoğunlukla –olumlu özellikler yüzde altmıştan fazla- uyumlu ise ona göre karar verilmelidir. Eş adayları son kararı verirken aile büyüklerinin ve sözüne itimat ettiği insanların istişarelerine de önem vermelidir.

Sonunda da Hz. Ali efendimizin duasını tavsiye ediyorum; Ya Rabbi gönlümde olanı hakkımda hayırlı eyle, Hakkımda hayırlı olana da gönlümü razı eyle.

"Üniversite yıllarında çevremde birçok güzel ve gösterişli hanım vardı. Ama gönlüm hiç onlara meyletmedi. Eşimle görücü usulü evlendikten sonra bir sohbetimiz esnasında meğer aynı duayı yaptığımızı, Allah (c.c.) dan aynı şekilde bir hayat arkadaşı istediğimizi anladık. Allah (c.c.) dualarımızı kabul etmişti."

Kaynakça

* (1) Prof. Dr. Saffet Köse,(2016) Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu, Mehir Vakfı
* (2) A.g.e
* (3) Prof. Dr. Nevzat Tarhan,(2022) Sevgi, Evlilik, Akra FM Evlilik Okulu
* (4) Dr.Selahattin Semiz,(2017) Mükemmel Eş Olmaz Münasip Eş Olur,www.mutluevim.org

Sağlıklı Eşler, Mutlu Aileler

Tuğba ÖNCÜ
Uzm. Aile Danışmanı

«Evlilik hayatı, en büyük okul demektir. Toplumdaki tüm kötülükler burada yok edilir. Tüm zararlı alışkanlıklar burada temizlenir.» (Madame Roland)

Kişinin hem bireysel hem de sosyal yönünün gelişiminde etkisi olan, bireyin doğumundan ölümüne uzanan süreç içerisinde toplumun temel yapısını oluşturan aile kavramına değinmeden önce, aile kurumunda mutluluğu amaçlayan kadın ve erkek arasındaki ilişki ve iletişimin niteliğine değinmek öncelikli olacaktır.

Senai Demirci'nin deyimiyle; evliliği birlikte bir çorba pişirmeye benzetebiliriz. Evliliğe elimizde boş bir kâse ile başlarız. Elimizdeki boş kâse, evlilik niyetimizin en başında bulduğumuz aşk ve güven, sevgi ve saygıdır. Bu kâse elde olduktan sonra, kâseye dolduracağımız çorbanın tuzunu, suyunu, acısını, kıvamını, baharatını birlikte belirleriz. Yeter ki elimizde kasemiz olsun.

İnsanlık ailesinin tohumu çocuklarla atılır. Çocuklarımız toplumumuzun mihenk taşı olduğundan onların yetiştirilişinde sadece çocuğun içinde büyüdüğü çekirdek ailesi değil aynı zamanda çocuğun sosyalleştiği alanların da etkisinin olduğu oldukça dikkat çekicidir. Yapının sağlamlığı temelin sağlam olması ile alakalıdır. Bunun için çocuğu yetiştiren ebeveynlere büyük bir görev düşer.

Tarhan (2018: 124) "Son Sığınak Aile" adlı kitabında, yazar Mark Twaın'in *"Aile toplumun özüdür. Onu tahribe yönelen her şey toplumun tahribine yönelmiş demektir"* sözünden bahsetmesi ailenin toplum nazarında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir.



Bir tohum toprağa atılıp tabiatına uygun gerekli şartlar bularak filizlenip büyüdüğünde, tohumunda olan zengin içeriğini ortaya çıkarır. İnsanın da şahsiyet olması tüm bu süreçlerden geçerek aslını gerçekleştirmesiyle olur. Aslını gerçekleştirmenin en güzel yolu, çocuğun doğup büyüdüğü, hayatı tanıdığı ve aynı zamanda toplumsal yönü de bulunan bir aileye sahip olmasından geçer. Ailede çocuğun her tür ihtiyacı yerinde ve zamanında karşılandığında şahsiyetinin sağlam temellerini burada atacaktır. Ebeveyn olarak çocuğun karşısında ne kadar sağlam, tutarlı ve olumlu bir aile varsa çocuk da ebeveynini o kadar iyi örnek edinecektir.

Milton Greenblatt'ın dediği gibi*: "İlk başta anne ve babalarımızın çocukları sonra çocuklarımızın anne ve babası oluruz. Daha sonra anne ve babamızın anne ve babası, en sonunda da çocuklarımızın çocukları oluruz"* (Dodurgalı, 2010: 410).

Çocuk yetiştirmek, kitaptan bakarak yemek pişirmeye benzemez. Kitabı okuyan herkes mutlaka ortaya bir yemek sunacaktır. Ancak ortaya kaliteli bir ürün çıkarmak ustalık gerektiren bir durumdur. Ebeveynler de kendilerine emanet olarak verilmiş çocuklarını işlerken adeta bir nakkaş ustası gibi hareket etmeleri uygun olur. Bunun için de öncelikle ebeveynlerin kendi ruh dünyalarını ve maneviyatlarını gözden geçirip iç dinamiklerini sağlamlaştırması, akabinde de çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutum ve davranışları gözden geçirmeleri gerekir.

Aileyi oluşturan bireylerin yaşamlarında farklı problemlerle karşılaşıp, bunların karşısında sorunlara çözüm odaklı yaklaşarak farkındalık geliştirmeleri ve birbirlerine yardımcı olmaları aileyi bir arada tutan bağdır.

Solmuş (2011: 39) kitabında aile içi ilişkilerin üç ayağından söz etmektedir: Birincisi; anne ve çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun davranışları üzerindeki yansımasıdır. İkincisi; eşler arasındaki ilişkinin ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiye yansımasıdır. Üçüncüsü ise çocuğun çevresindekileri gözlemleme aracılığıyla davranış edinmesidir. Buradan da yola çıkılarak çocuk kendi davranışlarını oluştururken ebeveynini rol model alacaktır.

Her insanın yaşadığı çocukluk evresinde, anne babasıyla içselleştirdiği duygu ve düşünce kalıpları vardır. Kişi bunları kendi çekirdek ailesinde yaşarken bilinçdışı olarak tepkide bulunur. Eğer kişi kendini yeterince gözlemliyorsa gelecekteki

Aileyi oluşturan bireylerin yaşamlarında farklı problemlerle karşılaşıp, bunların karşısında sorunlara çözüm odaklı yaklaşarak farkındalık geliştirmeleri ve birbirlerine yardımcı olmaları aileyi bir arada tutan bağdır.



hayat tecrübesini yeniden sahneleyebilir (Tarhan, 2010: 16). Çocuğun kişilik gelişiminde; ebeveynlerin kişilik özellikleri, talepleri, başarıları kadar kendi çocukluk döneminde edindiği tutum ve davranış biçimleri de etkisini göstermiştir. Çünkü bir çocuğu tanımak istiyorsanız onun ebeveynini hatta daha da ötesine geçip ebeveynin de kendi içinde doğup büyüdüğü ortamı iyi bilmek gerekir.

İnsanın temel ihtiyaçlarından biri olan sevgi, ailenin birlikteliğini sağlama durumunda varoluş ile anlam kazanır. Sevgi yoksunluğu hem ebeveynin hem de çocukların sağlıksız gelişimine neden olmaktadır. Günümüzde 0-6 yaş arasında güvenli bağlanmayı oluşturamamış, yeterince talepleri karşılanmamış ve sevgi yoksunluğu oluşmuş kişilerin yaptığı evliliklerde, eşine bağlanamama ve kendi ailesini kuramama gibi olgular eksik kalmıştır. Hatta kişi kendi sevgi ve değer görme ihtiyacını doldurmak için anneye bağımlı bir kişilik dahi geliştirebilir. Bu da eşlerin evlilik hayatını olumsuz anlamda etkileyici problemlere yol açmaktadır.

Evliliklerde yaşanılması kaçınılmaz olan üç aşama vardır:

Romantik Aşk

Bu basamakta çiftler kendilerini bulutların üstünde hisseder, her şeyin mükemmel olduğunu ve böyle devam edeceğini düşünürler. Olumsuz özellikler zamanla su yüzüne çıkar. Aslında onlar hep oradadır ama bireyler ilişkilerindeki ve eşlerindeki olumsuz özellikleri ya göremezler ya da görmezden gelirler.

Güç Mücadelesi

Bu bilinçaltının bir ürünü olan basamağın tam olarak ne zaman başladığı belirli değildir.

Hendrix (2001) göre güç mücadelesi**, daha sağlıklı, bilinçli ve gerçek aşka dayanan bir ilişki için çiftlere bir şans veren normal süreçtir.** Her ne kadar çiftlerin romantik aşklarındaki illüzyonun sona ermesi gibi olsa da güç mücadelesi eşlerin iyileşmeleri ve gelişmeleri yönünde önemli bir adımdır. Hendrix, çocukluk döneminde birincil ihtiyaçları karşılanmayan bireylerin ileride sabit bir ilişki kurmada zorlanacaklarını söyler ama yine de evlilik onlar için bir iyileşme süreci de olabilir olduğunu savunmaktadır. Çünkü insanlar, doğaları gereği bütün olmaya ve iyileşmeye doğru bir hareket içerisindedir.

Romantik aşk basamağından sonra bireyler evlilikte **ilk şoku** yaşar.

"Ben nasıl böyle biriyle evlendim ya da evlendiğim kişi bu olamaz" cümleleri bu şokun sebebidir. Bu aşamada sonra güç mücadelesi başlar, birbirlerini eleştirir, mutsuzluklarından dolayı birbirlerini suçlarlar. Ama bu mücadele umutsuzca yapılan bir mücadeledir. Bu şoktan sonra, bireyler endişe, öfke ve hayal kırıklığının hüküm sürdüğü ikinci basamağa, inkâr sürecine geçer.

İlk başta eşinin olumsuz özelliklerini görmezden gelmeye çalışan ve inkâr eden birey artık gerçeklere teslim olur. Sevdiğiniz kişinin romantik aşk sürecindeki kişi olmadığını ve onun sizi kandırdığını hissedersiniz. Çiftler kendilerini kandırılmış, incinmiş hisseder. Bu aşamada bireyler kendilerine 'Bize, (bana ya da ona) ne oldu?' sorusunu sorar. Kaybetme ve aldatılma hissi en yoğun yaşanılan duygulardır (Hendrix, 1990).

Güç mücadelesinin en son basamağı ise **umutsuzluktur**. Bireyler artık yaralarının sarılmayacağını ve asla mutlu olamayacaklarının kararına varırlar ve umutları tükenir.

Bu aşamada bazı çiftler evliliklerine son vermeye karar verebilirler ama bundan sonraki ilişkilerinde çocukluk yaraları hâlâ çözümlenmediği için tekrar böyle bir döngünün içinde kendilerini bulabilirler.

Eşler yaşadıkları olayları sahip oldukları olguya göre değil, algıya göre hareket ettikleri için iletişim kazaları olur.

Diğer tarafta; küçük bir kısmı da güç mücadelesi kısmını başarıyla atlatarak gerçek, bilinçli ve sağlıklı bir ilişkiye ulaşabilirler (Hendrix 2006).

Gerçek Aşk

Bu aşamada bireyler, bir çift

olarak bütünlüklerini kaybetmeden birbirlerinin bireyselliklerine, farklılıklarına saygı duyarlar.

Romantik aşk safhasında idealize ettiğiniz ve sizi tedavi edecek kahramanınız olarak gördüğünüz eşinizin sizin gibi tedavi edilmeye ihtiyaç duyan yaralı bir birey olduğunu anlarsınız.

Bireyler kendi doğasını ve eşinin doğasını görür, kabullenir ve birbirlerini tedavi edip geliştirmeye çalışır.

«Aynı dili konuşanlar değil, aynı duyguyu paylaşanlar anlaşır.»

(M.Celaleddin Rumi)

Teknolojinin modern dünyada aile içi ilişkilerdeki bağları zayıflatan, bireylerin birbirlerini anlamalarını engelleyen ve iletişimin unsurlarından biri olan dinleme becerisini de gittikçe azalttığı bir gerçektir. Aile bağlarının azaldığı durumda kendini bir yere ait hissetmeyen ailenin üyeleri, kendini kabullenen yakın bir arkadaş grubuna mensubiyet hissederek içindeki boşluğu doldurmaya çalışması da bu sorunlardan biridir. Çocukta aidiyet duygusunun sağlıklı gelişebilmesinin en temel faktörü, kendini aile içerisinde değerli ve dikkate değer biri olarak hissetmesinden geçer. Bu gerçekleşmediği takdirde kişi ailesinden koparak farklı gruplardan kabul alma yoluna geçebilir.

Modernleşmenin getirdiği kaosla birlikte belirginleşen bireyselleşme, ailenin sahip olduğu inanç ve değerlerin çöküşü, mahremiyetin kaybolması, aileyi oluşturan fertler arasındaki iletişimin kopuklaşması ve zamanla ortadan kalkışı, ailedeki rollerin değişime uğraması, ailenin ihtiyaç odaklı değil de daha çok tüketim odaklı yaşamaya başlamasıyla birlikte ortaya birçok olumsuz durumlar çıkmıştır. Buna ilaveten modernleşmenin getirmiş olduğu olumsuz etkilerden ve yok oluşlardan en önemlisi de ailelerin parçalanması, boşanma oranlarının artışı, dinin ailede pasif hale getirilmesi gündem oluşturmaktadır (Göcen, 2014: 214–215).

Modern dünyada ailenin olumlu ve olumsuz anlamda değişiminin birçok sebepten kaynaklandığı göz önünde bulundurularak aile ile ilgili araştırmaların yapılması büyük önem arz etmektedir. Psikolojik, manevi ve toplumsal açıdan insanı düşündüğümüzde manevi değerlerin aile içerisinde etkisinin giderek kaybolması ile ailenin işlevselliğinin yitirildiği görülmektedir (Ergeshkyzy, 2012: 67).

Yapıcı (2018: 79)'nın 37 kişi üzerinde yaptığı araştırmasından çıkan üç sonuçtan birincisi; eşler arası anlaşmazlıkları çözüme ulaştırmada maneviyatın önemli bir yere sahip olduğudur. İkinci sonuçta ise, maneviyatın bu anlaşmazlıkları çözme noktasında bağlamsal ve durumsal şeklinde devreye girmesidir. Son olarak ise maneviyatın kişiler nezdinde etkisini yitirerek dünyevi hazların devreye girmesi ile etkisini yitirmeye başladığı görülmüştür.

Sağlıklı aileler kurmanın yolunun sağlıklı ilişkiler kurmaktan geçtiğini unutmamak gerekir. Bunun için hayat arkadaşımız olan eşimizle aynı yöne bakan ve aynı yolda ilerleyen, birbirimize eşit olmak yerine, tıpkı bir ayakkabının sağ ve solunun birbirinin yerini tutmayıp birbirine denk olan eşler olduğunu göz önünde bulundurmamız umudu ile...

Rabbim, evlerimiz cennetin dünyadaki şubelerinden bir şube kılsın.

Yüzünde göz izi, gözünde yüz izi eşlerden olabilme duası ile…

Eşler yaşadıkları olayları sahip oldukları olguya göre değil, algıya göre hareket ettikleri için iletişim kazaları olur.

Kaynakça

1. Dodurgalı, A. (2010). Ailede Din Eğitimi (3. bs.). İstanbul: Timaş Yayınları.
2. Ergeshkyzy, A. (2012). Aile içi roller ve manevi yaklaşım. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
3. Göcen, G. (2014). Şükür Pozitif Psikolojiden Din Psikolojisine Köprü. istanbul: Değerler Eğitim Merkezi Yayınları.
4. Solmuş, T. (2011). Çift, Evlilik ve Aile Terapisi. istanbul: Doruk Yayınları.
5. Tarhan, N. (2010). Aile Okulu. İstanbul: Timaş Yayınları.
6. Tarhan, N. (2018). Son Sığınak Aile. İstanbul: Nesil Yayınları.

Psikolog ve Uzman Aile Danışmanı

Japon Toplumu ve Evlilik: “Adil Bir Değerlendirme”

Naoki Kayyım YAMAMOTO

Dr., Marmara Üniversitesi
Türkiyat Enstitüsü

Herkes mutlaka evlenmeli mi? İnsanlar evlilikle mutlu olabilir mi? Bunlar hiç eskimeyen sorulardır.

Japonya'da evlenme oranı 2021 yılı itibariyle savaş sonrası dönemin en düşük seviyelerine geriledi ve genç nüfus giderek daha ‘az evlenir' hale geldi. Önceleri evlilik hem erkeklerin hem de kadınların %90'ından fazlasının en az bir kez tecrübe ettiği bir dönüm noktasıydı; ancak artık neredeyse her dört erkek ve her altı kadından birinin "hayatı boyunca bekar" kaldığı bir döneme giriyoruz.

Ayrıca Japonya'da orta yaş boşanması olarak bilinen bir olgu da mevcuttur.

Genellikle, 20 yıldan uzun süredir evli olan çiftlerin boşanmaları ‘orta yaş boşanmaları' olarak bilinir. 2021 yılında boşanmış 184.386 çiftin 38.968'i veya oransal bazda %21,1'i orta yaş boşanmasıydı. Vakaların çoğunda, kadın partner bağımsızlığını kazanabilmek amacıyla erkek partnerinden boşanmaya karar vermişti.

Bazı çevreler Japonya'daki bu durumu eleştirmekte, gençlerin sorumluluklarından kaçtığını ve günümüzde kadınların sabırsız olduğunu söylemektedir. Acaba durum sahiden böyle midir?

Bu bağlama iyi bir örnek olarak 2016 yılında, evlilik temalı dizi The Full-Time Wife Escapist (Nigeru wa Haji da ga Yaku ni Tatsu) Japonya'da oldukça popüler olmuştu. Bu dizi, 2012- 2017 yılları arasında yayınlamış bir mangadan uyarlanmıştı.

Bu mangada, yüksek lisansını tamamlamış ancak iş bulamamış kadın karakter Mikuri, Mikuri'yi temizlikçi olarak çalıştıran bir mühendis olan Hiramasa ile 'sözleşmeli' evlilik yapar ve evlilik kavramı üzerinden toplumsal algı yeniden düşünmeye zorlanır. Burada sözleşmeden kasıt, kadının ev işleri için kocasından 'yeterli miktarda ücret' alması ve eşinin de ona saygı gösterip maddi karşılık verdiği bir iş akdine girmesidir.

Bu 'sözleşmeli evliliğin' kendisi oldukça gerçek dışıdır, ancak Japon gençleri, özellikle de kadınlar, neden bu hikayeyle 'gerçekmiş gibi' ilişki kurmuşlardır?

Bunun nedeni, en azından Japon toplumunda pek çok kişinin, sadece evlilik konusunda değil, toplumsal olarak da kadınlara gerçekten 'eşitsiz' davranıldığının düşünülmesi olabilir.

Bu hikayedeki ana karakter Mikuri, psikoloji mezunudur ve kariyer açısından Hiramasa'dan hiçbir şekilde aşağı değildir. Ancak gerçekte Mikuri sadece geçici bir iş bulabilmiş ve bu işte de sözleşmesi yenilenmemiştir. Bununla birlikte, normal bir evlilik yapıp bir aile kurduğunda, yaptığı ev işleri ve çocuk bakımı için bir şirkette çalışırken elde edeceği 'takdiri' görmeyecektir.

Mikuri'nin bu hikâyede karşılaştığı çeşitli çatışmalar, Japon toplumunun gerçeğini gözler önüne serer; toplumda erkeklere 'gerçek yeteneklerinin' üzerinde itibar görürken, kadınlardan hayatlarının her alanında sorumluluk almaları beklenir, buna rağmen hak ettikleri takdiri kazanamazlar.

Erkeklerin işlerinde gösterdikleri en ufak bir çaba bile takdir sebebi iken, kadınlar hayatlarını buna adamış olsalar dahi ancak şirketteki en üst düzey erkeğin yardımcısı ya da vekili pozisyonuna gelebilmektedirler.



Japonya'da evlilik oranlarındaki düşüşün sebebi bir 'Mason komplosu' ya da Batılı toplumsal cinsiyet görüşlerinin yayılmasının etkisi değildir. Mesele, karakter, çaba ve yeteneğin adil bir şekilde değerlendirilmesinin önemine karşı gösterilen duyarsızlığın toplumu erozyona uğratmasıdır.

Mikuri'nin Hiramasa'ya olan aşkı, 'sözleşmeye dayalı ilişkileri'nin ötesinde, onun saygın bir kariyere, güce ya da paraya sahip olmasından ya da yaptığı işin başarılı olmasından kaynaklanmıyordu.

Hiramasa en başından beri Mikuri'nin kişiliğini ve yeteneklerini takdir etmiş ve karşılığında onu mutlu etmek istemişti. Hatta Mikuri'nin kendisini terk etmesini istemediği için kendi yetersizlik duygusuyla bile mücadele etmişti. Çünkü her şeyden önce Mikuri'yi seviyordu.

Öte yandan Hiramasa'nın kaslı bir vücudu, özgüveni, gür sesi ya da erkek arkadaşlarıyla gece yarısına kadar içmeye devam edebilecek gücü yoktur, ancak mangada bunlar 'ideal erkeklik' olarak tasvir edilmiştir.

"Seni seviyorum. Seninle evlenmek istiyorum. Ancak meşgulüm, ev işleri ve çocuk bakmak için zamanım yok. Bütün ev işlerini sen yapmalısın."

Hiramasa karakteri, yukarıdaki ifadeleri sorunlu olarak görmeyenleri kendileri hakkında düşünmeye teşvik ediyor gibi görünüyor.

Başka bir deyişle, başkasını "sevmek" adı altında kendilerini sevmeye çalışanlara bir uyarıda bulunuyor.

Şaşırtıcı bir şekilde, birçok insan partnerini kendi hayatında 'biraz uzun ömürlü ve kullanışlı bir batarya' olarak kullanarak 'hayatı birlikte yaşadığını' düşünüyor.

Ancak 'seni seviyorum' demek, 'o zaman benim için çalışacaksın, değil mi?'diyerek eşinizi tüketme hakkını talep etmek anlamına gelmez.

Evlilik, kendi hayatlarımızı daha parlak hale getirmekten ziyade, başkalarında bizde olmayan kişilikleri, cazibeleri ve yetenekleri bulma ve onlara adil bir şekilde değer verme perspektifini kazanmadığımız sürece insanları tüketen abes bir toplumun mikrokozmosu olarak var olmaya devam edecektir.

Batı’da Evlilik

Mucahid YILDIZ

Evlilik, biz ona daha 20-30 yıl öncesine kadar izdivaç diyorduk, hayatımızın en önemli dönüm noktalarından birisidir. Her fırsatta dile getirerek dikkatleri çekmek istediğim en evvel mesele, lisanımızın yozlaştırılmasıdır. İzdivaç mefhumundaki ağırlığın 'evlilik' kelimesiyle ifade edilemediği kanaatindeyim. Maalesef hem mana itibariyle hem de günümüzdeki evliliklerin birçoğunun boşanmayla neticelenmesiyle bu ağırlığın giderek azalmakta olduğunu görüyoruz.

İzdivaç, bir er kişinin ve bir hatun kişinin, bir ömrü birlikte geçirmek, hayatın hem güzel hem de ağır taraflarını ahenk içinde birlikte yaşamak üzere ahitleşmeleridir. Hayatın en önemli ortaklığıdır ve müşterekliğin devamı için karşılıklı anlayış ve idare edebilmek şarttır. Bunlar aşktan daha önce gelir. Sevgi, anlayış ve idare edebilme kabiliyeti varsa iki gönül arasında muazzam bir şekilde tekâmül eder.

Batı’da evliliğin durumuna gelince; her geçen gün tüm dünyaya hâkim olan, önceleri sinema ve televizyonla, günümüzde ise internet ile toplumları öz kültürlerinden daha çok uzaklaştıran korkunç bir gidişat mevzu bahistir. Yaklaşık 40 yıl önce Batı’da da evlilikler ve aile yapısı günümüzdekinden çok daha farklı bir durumdaydı. Ahlaki değerlere daha çok önem veriliyor, ebeveyne ve diğer büyüklere karşı ihtiram gösteriliyordu.

İçinde yaşadığım Alman toplumunda onlarca yıl önce babalarına 'mein Herr', yani efendim diye hitab eden evlat, bugün ebeveynini ismiyle çağıracak kadar saygısızlaşmıştır. Ve maalesef bugünkü nesil tarafından bu bir saygısızlık olarak da düşünülmeyip, gayet tabii bir durum gibi görülmektedir.



Batı toplumundaki evlilikleri anlatırken iki örnek vermek istiyorum. Bunlardan birincisi, 40 yıl önceki gençlerin yaşadıklarını anlatırken; ikinci örnek, yirmi yıl sonraki durumu daha iyi anlamamıza yardımcı olacak. Evlilik öncesi birlikte olmak bakımından konuyu ele alırsak, 1950'lerden beri, yani II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan Amerikanlaşma hareketiyle gelen ahlaki çöküntü, zinayı meşru hale getirdi. Böylece nikahsız birlikte olmak konusunda o zamanlardan beri hiçbir sakınca görmeyen bir toplumdan bahis ediyoruz.

Sizlerle paylaşmak istediğim her iki örnekteki şahıslar benim komşularım ve onları uzun bir süreden beri tanıyorum. Birinci örnekteki karı-koca takriben benimle yaşıtlar. Yaklaşık 40 yıl önce yaşları daha henüz 15 veya 16 iken tanışmışlar. Bu iki insan çok genç yaşlarda birbirlerini sevmişler ve Batı standartlarına göre çok genç denilebilecek yaşlarda evlenmişler. Halen bu iki insan karşılıklı sevgi ve anlayışla ahenkli bir karı-koca hayatı yaşamaya devam ediyorlar. İki çocukları var. Biri kız, biri erkek. Yaşları 30'un üzerinde. Fakat maalesef oğulları evlendiği hanımıyla anlaşamadığından bir çocukları da olmasına rağmen boşanmışlar. Çocuk şu anda babasının yanında yaşıyor. İlkokula başladıktan sonra sürekli babasıyla kalıyor. Ondan önce annesiyle birlikteydi. Her iki taraf da kendilerini daha çok sevsin derdine düşerek çocuğu son derece şımarık büyüttükleri kanaatindeyim. Zira şahid olduğum birçok hadisede, çocuğun babasını, dedesini ve ninesini (yani babaannesini) dinlemediğini, başına buyruk hareket ettiğini gördüm.

Kız çocukları ise bir erkek arkadaşıyla birlikte nikahsız yaşıyor. Babasıyla yaptığımız sohbetlerde torun mevzubahis olmuştu. Ben de bu arkadaşıma oğlundan torunu varken, kızından da torunu olmasını istemez mi diye sormuştum. O da bana kızının henüz doğru kişiyi bulamadığını söyledi. Halbuki kızının yaşı da epey ilerlemiş olmasına rağmen halen doğru insanı bulamamış.

İkinci örnekteki karı-koca ise 40 yaşlarının üzerinde bir çift ve iki çocukları var. Daha birkaç ay öncesine kadar gayet normal gibi görünen bir aile idi. Ne var ki hayatın gerçeklerinin çoğu zaman görünenden farklı olduğu bu örnekte de ortaya çıktı. Hanım ayrı bir ev tutarak çocuklarını yanına alıp adamdan ayrıldı. Evini çocuklarıyla birlikte terk etti. Çocuklarının biri 6 bir diğeri 10 yaşında. Çocuklar hafta sonu babalarının yanına geliyorlar. Adam çok hüzünlü bir şekilde ayrılık hikayelerini anlatırken çok çalıştığını, hanımıyla yeterince ilgilenemediğinden kendisini terk ettiğini sandığını söylüyordu.

Sanıyorum, son yıllarda memleketimizde de yukarıdaki örneklere benzer aile hikayelerinin sayısı giderek artıyor. Bu gerçekten üzüntü verici bir durum. Hele hele böyle evlilik krizlerinin Müslüman bir toplum içerisinde de yaşanıyor olması, insanların İslam'dan uzaklaştıkça daha korkunç boyutlarda buhranlara gark olacaklarının birer işaretidir. Bugün Batı toplumu içerisindeki sapkınlıkların, uyuşturucu belasına duçar olmalarının ve her türlü gayri ahlaki fiiliyatın giderek daha çok artmasının ana sebebi, aile yapısının çökmüş olmasıdır.

Gençlerimiz evlenirken nikah dualarında her zaman hoca efendilerimiz, Allah (c.c.)'dan yeni çiftlere Hz. Adem (a.s.) ile Hz. Havva (r.a.) validemiz, Hz. Muhammed (s.a.v.) ile Hz. Hatice (r.a.) validemiz, Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Fatıma (r.a.) arasındaki geçim güzelliğini vermesini niyaz ediyorlar. Ancak peygamberlerimiz ve eşlerindeki, Hz. Ali ve Hz. Fatıma'daki Kur'an ve Sünnet dairesi içinde karşılıklı anlayış, sevgi ve adil muamele olmadan bu dualarımızın bir manası olabilir mi? O halde çocuklarımızı, gençlerimizi bu minval üzere yetiştirmek zorundayız. Aksi halde aileyi ortadan kaldıran krizler, geçimsizlikler giderek artacak, ailenin olmadığı toplumda ise Hafazanallah daha korkunç birçok felaketlerle karşı karşıya kalacağız.

Evlilikte Çağa Takılanlar (EÇT)

Sevde ÖZTÜRK

İbn Haldun Üniversitesi Sosyoloji Doktora Öğrencisi

Fark ettiniz mi, bayramların olmazsa olmazı teyzelerinden gelen "ne zaman evleneceksin guzum" soruları bile artık eskisi gibi ısrarcı değil. Hatta ebeveynler bu can sıkıcı soruyu daha gençler cevaplamadan kendilerince yanıtlıyor: Devir değişti!

2023 TÜİK verilerine göre Türkiye'de ortalama ilk evlenme yaşı kadınlarda 26 erkeklerde 28'e yükseldi. Son yıllarda yükselen ilk evlilik yaşı ve artan boşanma oranları, Türk toplumunun evliliğe bakışın değiştiğinin sinyalleri olarak yorumlanabilir. Çağımızda pek çok genç Müslüman, ne pahasına olursa olsun evlilik fikrinden kaçınıyor. Gerçekten evlenmek isteyen genç Müslümanlar bile samimi niyetlerini engelleyen benzeri görülmemiş zorluklarla karşılaşıyorlar. Peki, gençlerin evlilikle ilgili eğilimleri sadece eğitimle yahu meslek ile mi alakalı? Bugünün neslini sorumluluk almamakla ve evlilikten kaçmakla suçlayanlar, gençlerin niyetlerini engelleyen yozlaşmış bu çağın sosyolojisini düşündü mü?

Evlilik konusu sadece Türk toplumunun değil, modern çağın parçası olan tüm küresel toplumların ortak problemi. Bugün OECD ülkeleri arasında en düşük doğum ve evlenme oranına sahip olan Güney Kore, bu problemin sembol ülkelerinden. Güney Koreli gençlerin niçin evlenmeyi tercih etmediği veya evlenemediği sorusu ülkenin toplumsal yaralarında saklı. Güney Koreli gençler yaşadıkları toplumu Cehennem Kore (Hell Joseon) olarak adlandırıyor. Yaşadıkları toplumu bu şekilde adlandırmalarının pek çok sebebi var. Ancak burada yaşadığımız çağın ortaya koyduğu ortak sebepler dikkat çekiyor. Güney Kore'de maddiyat toplumsal bağlamda büyük önem taşıyor. Bunun için üniversite eğitimi Kore'de toplumsal bir takıntı haline gelmiş durumda. Ancak üniversite eğitimi, bu rekabetçi ve eğitim oranı yüksek toplumda işsizliğe çare olabilmiş değil. Finansal durumunu stabil hale getirmek isteyen Koreli gençler tıpkı Türk gençleri gibi devlet memurluğunu tercih ediyor. Memurluk sınavı Kore'de bir genç için en az iki yılı sınava hazırlanarak geçirmek demek. Türkiye'de ebeveynlerin çoğu eskiden olduğu gibi üniversite mezunu olmanın iş bulmak için yeterli olduğunu düşünüyor. Ancak tıpkı Güney Kore gibi Türkiye'de de iş bulabilmek için tek başına iyi bir üniversiteden mezun olmak yetmiyor. Türk gençler, özel sektörde emek sömürüsüne şahit oldukça memurluk sınavına daha çok yöneliyor. Buna bağlı olarak memurluk sınavı, gün geçtikçe zorlaşıyor. Üniversite mezunu işsiz gençler her sene artarak sınav öncesi yığılmalara sebep oluyor.

Evlatlarına bu noktada baskı kuran ebeveynler, gençlerin niçin iş bulamadığına anlam veremiyor. Hayatı boyunca zorunlu akademik eğitime maruz bırakılan genç insanlar, 25 yaşına kadar başka bir mesleki beceri edinemeyince

ya işsiz kalıyor ya da hayata sıfırdan başlamak zorunda kalıyor. Bu durum ekonomik olgunluğu çok daha ileri yaşlara erteliyor ve gençlerin evlenme niyetine ket vuruyor.

Güney Koreli gençlerin ülkelerini cehennem olarak görmelerinin bir başka sebebi de evlilik masraflarının gençlerin sırtında ağır bir yük olması. Türk gençleriyle konuşulduğunda benzer kaygıları taşıdıklarını görüyoruz. Aileler maddiyat odaklı olmaya başladıkça gençler de modern çağın karakterlerine bürünüyor. Öyle ki bazı aileler "Seni biz okuttuk, mezun olunca bize çalışırsın" gibi cümleler bile kurabiliyor. Üniversiteden mezun olduktan sonra "Ne yaparsan yap artık sana maddi destek yok. Başının çaresine bak." denilen kız evlatların sayısı da hiç yadsınamayacak kadar çok. Dünden bugüne kız evlatların muhafazakâr aileler içerisindeki değişen rolü de çağın engellerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Üniversite mezuniyet toplantılarında hanım kardeşlerin en çok yakındıkları sorunlardan birinin maddi olarak yalnız bırakılmak olduğunu duyuyoruz. Bu durum genç kızları maddi olarak güvensiz hissettiriyor. Kendi ailelerine bile yaslanamayan gençler, kariyerlerine daha çok odaklanıyor. Buna ek olarak evlendikten sonra da maddi anlamda eksik yahut yalnız bırakılma korkusundan dolayı genç kızların kariyerlerini, mesleklerini daha çok önemsediklerine şahit oluyor.

Beyefendileri gelince, gelecek kaygısı dolayısıyla koşuşturmaktan damat olmaya pek zamanları kalmıyor. Çünkü çoğu zaman aileler evlatlarını evlenme noktasında teşvik etme ve destekleme yerine, kendi başına buyruk bırakıyorlar. Bunun temel sebeplerinden biri de ailelerin evlatlarının kuracakları bu yeni yuva için asli vazifelerinin bilincinde olmamaları Bilhassa evlat yetiştirirken ortaya koydukları bilinçsiz davranışlar, gençlerin geleceğe yönelik hedef ve hayallerini olumsuz etkiliyor. Aile ortamında huzursuz, baskıcı, geçimsiz ilişki tiplerini gören gençler, evlilik ve aileyle ilgili olumsuz duygular geliştiriyor. Hem geleneksel hem modern ailedeki huzur ve güven ortamının en büyük düşmanı belki de iletişimsizlik. Aile bireyleri sosyal hayatta kaliteli bir iletişim ve sağlıklı bir ortam tesis etmediği takdirde gençler duygusal olarak olgun hissetmiyor. Aynı sağlıksız durumun içine düşmekten korkan gençler, evlilik yolunda bir başkasını yeni bir yuva kurmak için bırakın düşünmeyi, tanımak dahi istemiyorlar.

Elbette gençlerin evliliği, hayatlarının sonraki herhangi bir aşamasına ertelemek istemelerinin birçok nedeni var. Gençler sadece ekonomik, duygusal ve entelektüel olgunluğa ulaşmak gibi temel nedenlerle evliliğini geciktirmiyor. Aynı zamanda bulunduğu ortamda kendini diğer insanlarla kıyaslayınca evliliğin kendisini kısıtlayacağına da inanıyor. Çünkü bireyselliğin pompalandığı ve özgürlük alt metinlerinin dayatıldığı sosyal konjonktür, nesillerin kendi dışındaki bir şeyle ilgilenmesine fırsat vermiyor. Oysa evlilik, benlerini koruyarak "biz" olma temelinde yatıyor. Bir başkası ile inşa edebileceği ilişkilerinde bile kendisini merkeze alarak ve ilişkilerini dışarıdan dayatılanlara göre tüketerek yaşayan kişi, "biz" olma fikrine uyum sağlayamıyor.

Bugün medya, pek çok genç için en büyük cazibe kaynağı. Medyada gösterilen ilişkilerin ideal ve üst tip örnekler içermesi kişiyi bir çeşit algı yanılsamasına götürüyor. Oysa insan, kusurlarıyla var olmalı. Ancak kişi, kendini kusursuz görmeye ve kusursuz olanı aramaya başlayınca, ideal olanı sadece filmlerde buluyor. Zaten birçok gençlik dizisi estetik görünüşü ve maddi zenginliği idealize ediyor. Kendisini bir film yıldızı gibi görmek isteyen gençler, çok erken yaşta kendi görünüşünden dolayı memnuniyetsizlik hissediyor. Estetik yaptırma teşebbüsleri bu hususta sınırlayıcı olan muhafazakâr mahallelerde bile 17-18 yaş sınırına düşmüş durumda. Üstüne bir de beğenilme arzusu eklenince, Instagram ve Tiktok gibi sosyal medya uygulamalarında evlilik dışı yanlış ilişkilere özenmeler başlıyor. Dikkat çeken bir diğer durum da 'mutlu ilişki' paylaşımları ve videoları. Pek çok influencer ve youtuberların sosyal mecralarda paylaştığı harika ilişkilere ve yaşam standartlarına özenen gençlerin sayısı da hayli fazla.

Sosyal medyadaki gibi evlilik teklifi hayali kuran, balayı tatili planlayanların sayısı gün geçtikçe artıyor. Kıyafetler ve eşyaların uzun süre takibini yapan çiftler, kendilerini ve eş ilişkilerini geliştirmeye ve tanımaya evlilik yolunda yapacakları harcamalar kadar vakit ayırmıyor. Evliliğini sırf para ve beğeni uğruna kuran kısa süreli sosyal medya çiftlerinin itirafları bunun en açık örneği. Oysa evlilik ve mutlu ilişki emek ve sorumluluk istiyor. Evlilik ve aile terapisti Prof. Dr. Medaim Yanık, mutlu evliliklerin izinde ortak bir yaşam için emek verme ve karşılıklı olumlu bakış açısı inşa etmenin önemini vurguluyor. Velhasıl içi boş ve yapay ilişkiler değil; iş birliği, sevgi ve iletişimin paylaşıldığı gerçek ilişki örnekleri evliliğin çağın engeline takılmasındaki çözümü teşkil ediyor. Bu hususta gençleri çağın engelinden kurtaracak çözüm, niçin düştüğümüzü bilmek ile başlıyor. Zira Üstad Sezai Karakoç'un da belirttiği gibi "Niçin düştüğümüzü bilmezsek nasıl kalkacağımızı bilemeyiz". (Çağ ve İlham, Dirili Yayınları, s. 79)

İnsan ve eşyaya değil, Allah'a kul olmanın gerçekliğine inanmadıkça, evlilikte çağa takılanların sayısı Türkiye sosyolojisinde de tartışılmaya devam edecek. Öyleyse bayramlarda sıkça sorulan şu popüler soruyu burada tüm gençler adına yanıtlayalım: Gençler evlilikte çağa takılıyor!

Prof. Dr. Medaim Yanık ile Evlilik ve Eş Seçimi Üzerine

İNSİCAM



S: Kıymetli Hocam, eş seçiminde bazı önemli kriterler olduğunu söylüyorsunuz. Bilhassa kitaplarınızda bu konunun makul ölçülerini detaylandırıyorsunuz. Niye bunları öne çıkarıyorsunuz?

C: Eş seçimi konusunda bilgi sahibi olmanın, bu hususta okuryazarlık kazanmanın yahut bir miktar bilgi birikimine sahip olmanın hayati bir mesele olduğu kanaatindeyim. Çünkü doğru bir eşleşme kadar yanlış bir eşleşmenin de mümkün olduğunu düşünüyorum. Her ne kadar evliliği sürdürme becerileri daha kıymetli olsa bile yine de kişinin profiline uygun ya da uygun olmayan bir eşleşme ile evlilik yapabileceğini söylemek lazım. Uygun profilde olan bir eşleşme olursa kişinin evlilik becerileri iyi niyet ve evliliğe değer verme ile bir evliliği sürdüreceği kanaatindeyim. Ama yanlış profildeki bir eşleşmenin kişiye zorluk çıkaracağını, mutsuzluğuna sebep olacağını düşünüyorum. O yüzden eş seçimi meselesinde okuryazarlık, belli düzeyde bir bilge ve anlama becerisinin olmasının oldukça önemli olduğunun kanaatindeyim. Buna ve bir zihin disiplinine sahip olmadığımızda, rastgele veya sadece akılla yahut sadece küçük kriterlerle yaptığımız seçimler hatalara sebep olabilir. Benim eş seçimindeki temel önerim, hem duygulara bakarak hem de akıllı bir analiz yaparak her iki yolu da birlikte kullanmaktır. Hem duyguların hem de aklın aynı şeyi gösterdiği ve ikisinin birden makul ölçüde tatmin olduğu bir hali yakalamak lazım. Bu profil sağlandığı vakit iyi niyetle bir takım evlilik becerileri de elde edilebilirse, o zaman bu evliliğin yürüyebileceği kanaatindeyim. Fakat bu sağlanmadığı zaman kişi kendisini neyin beklediğini, bu evliliğin muhtemel güçlü-zayıf taraflarının ne olacağıyla ilgili kanaati bilmez. Böyle durumlarda beklemediği bir dünya ile karşılaşıp veya sanki bir yanılgı, aldatılmayla, sanki bir bilmeme haliyle evlilik içine girince hoş olmayan şeyler olabiliyor ve daha olumsuz bir süreç yaşanabiliyor. Dolayısıyla evlilik öncesi kendimizi ve eş adayını tanımak, eşleşme ile ilgili temel bilgilere sahip olmak hayati önemdedir.

S: Doğru kişi ve doğru zaman yaklaşımı ne kadar gerçekçi? Doğru kişiyi aramak ve doğru zamanı yakalamak ne kadar mümkün?

C: Mutlak bir formülü yok tabii bu işin. Mutlak formülü bilen biri olsaydı sanıyorum ki insanlara büyük bir hayır yapmış olurdu. Bunun bir doğru zamanı var ama. Bu meselenin önemli olduğunu düşünüyorum zira bu işin bir matematiği var. Türkiye'de şu anda ortalama olarak kadınlar 25, erkekler de 27 yaşında evleniyor. Tabi bu giderek de yükseliyor. İskandinav ülkelerinde 35-37'ye kadar yükseliyor.

Türkiye'de de bu trendin artacağı kanaatindeyim. Kader meselesi, evlilikte biraz bu doğru ama bu kaderin içinde de matematik var gibi görünüyor. Eğer siz insanların en çok evlendiği zaman aralığında evliliğe kendinizi kapatırsanız ve bir eşleşme arayışı içerisinde olmazsanız, diyelim ki o an için seçebileceğiniz 100 kişi varken siz bu eşleşmeleri kaçırdığınızda sonradan matematiksel olarak eş seçim olasılığınız azalmış oluyor. Yani bunlar mutlak kurallar değil. Fakat benim önerim ortalama olarak sizin evlenmek istediğiniz yaş yahut zamandan bir iki yıl öncesinden bir nevi evliliğe hazır yahut istekli olduğunuzu söylemenize yöneliktir. İnsanlara evliliğe istekli yahut hazır olduğunuzu söylemek dürüst bir şekilde bunu ifade etmek ahlaki bir güzelliktir. Bu ahlaki bir problem değildir. Zira evlenmek güzelliktir, sünnettir. İnsanlara bir zaman dayatması yapmak yanlıştır. Fakat evliliğe karşı fazla eleştirel bir tavır almak da bir gerçekliği ıskalamaya sebep olabilir. Her şeyi göreceli olarak ilan edip bir nevi gerçeğin olmadığı bir yaklaşıma kadar giden aşırı bir rölativizm, entelektüalite adına yapılsa bile kişileri riske sokan bir yaklaşımdır. Doğru zaman doğru kişi var mıdır sorusu bu noktada bana göre oldukça mantıklı ve hatta bu yaklaşım oldukça elzem bir meseledir.

S: Gelenekler, ekonomik sorunlar, yüksek beklentiler, ailevi ve toplumsal baskılar gibi birçok nedenle gençlerin evlilikten kaçındığını görüyoruz. Bu anlamda evlenme niyetinde olup bu sorunları aşamayan gençler ne yapmalı sizce?

C: İnsanlık tarihi boyunca insanlar evleniyor. Avrupalılar, Amerikalılar evlenmeyi çok sever. Boşanıp tekrar evleniyorlar. Avrupalılar giderek evliliğe karşı silik bir davranış içerisindeler. Evliliği biraz daha değersizleştiriyorlar. Türkiye'de bazı toplumsal kesimler var; evlilik üzerine aşırı vurgu yapan veya değersizleştiren. Fakat trendin evliliğe yapılan yatırımın giderek azalacağı bir modernleşme sürecinin parçasıyız. Türkiye, Batı'yı modernleşme süreci olarak geriden takip ediyor. O yüzden Batı'daki birçok trendin gecikmeli olarak bizde başladığını görüyoruz. Evlilik yaşları mesela bizde de dramatik olarak yükseldi, yükselmeye devam edecek. Aile küçüldü, doğurganlık oranları azaldı. Ailedeki bu değişim trendleri devam edecek. Bunun en önemli kısmı düşünceyle, evliliklere bakış ve yatırımla ilişkili olması. Bir yandan da tabi evlilik aynı zamanda bir ekonomi meselesi. Yani şu anda kiraların, masrafların bu kadar çok yüksek olduğu bir dönemde, bir ev tutmanın zor olduğu bir süreç yapıyoruz. Konut sorunuyla karşı karşıyayız. Evlilik meselesinde ikinci problem de zihniyet meselesine ek olarak karşımıza çıkan ekonomi sorunu. Ekonomi sorununa bakarak bu sorunun evlilik sürecinde kolaylaştırıcı olmasını bekliyoruz. Sosyal devlet olmak demek böyle bir şey demek çünkü. Ekonomik olarak evliliği de kolaylaştırmak lazım. Ailevi, toplumsal baskılara gelince, aileler çocukların yüklerini almaktan ziyade çocukların evliliklerini kendileri yapsınlar havasına giriyorlar yavaş yavaş. Bunu da şu şekilde görüyoruz, işte ben bulurum çocuğa bir eş adayı da sonradan başımıza bela olur diyenler var. Anne-babanın çocuklarının evlilik ve eş seçimi sürecine eşlik etmekten uzaklaşma hali var. İkinci şey de eskiden anne-babaların görevi çocuklarını evlendirmekti. Bu ana görevlerden biri olarak kabul edilirdi ve ekonomik olarak da buna hazırlık yapılırdı. Kimseyi suçlamak için söylemiyorum zira ekonomik durumlar iyi değil ama şimdi beklentiler bir nevi çocuklar okullarını bitirsin, işlerini kursun, kendi paralarını biriktirsin ve kendi evliliklerini de yapsın gibi bir havada olup masraf yapmaktan kaçınılan bir duruma gelince, bu evliliği zorlaştıran durumlardan biri haline geliyor. O yüzden gençleri ister devletin, ister vakıf ve derneklerin ister de ailelerin bir nevi baskı yapmadan evlenmek isteyenler için destekleyici fonksiyonlar göstermesi gerekiyor.

S: Son olarak gençlerimize mutlu bir evlilik için ne gibi tavsiyelerde bulunabilirsiniz?

C: Benim mutlu evlilikle ilgili bir sınıflamam var. Mutlu bir evlilik için yedi tane mühim mesele olduğu kanaatindeyim. Evlendikten sonrası için söylüyorum bunu. Evlilik sürdürme becerileri kazanmaları gerekiyor. Bunun için de kişinin eşe karşı bir pozitif bakış açısına sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Eşinin pozitif taraflarına dikkat etmeli. Evliliğin başından itibaren de doğru bir insan olmak, sahici bir insan olmak, aldatmamak, zalim bir insan olmamak, kandırmamak, insan olmak gerekiyor ki birincil mesele olan karşılıklı pozitif bakış açısı oluşsun. İkinci mesele, farklılıkları yönetme becerisi kazanmak gerekiyor. Çünkü kiminle evlenirseniz evlenin birtakım farklılıklar olacaktır. Bu yönetme becerisi, sorun çözme becerisi ve çözülemeyen sorunlar için de bir nevi kabul etme becerisi lazım. Üçüncüsü ise sorunları kavgaya dönüştürmeden bir iletişim süreci içerisinde, iletişimi artırma, bir sorunu yıkıcı kavgaya dönüştürmeden konuşabilecek, sorunu ele alabilecek becerileri kazandırmak gerekir. Şiddetli ve yıkıcı kavgalar olmaması için bunlar çok önemlidir. Dördüncü mesele ise kavgalardan sonra bir şekilde küsme, uzaklaşma yapmadan normale hızlı dönebilme becerisi göstermek. Beşinci mesele cinsel yaşamı yolunda sürdürmekle alakalıdır. Altıncı mesele evlilikteki ortak sorunlarda dayanışma içerisinde olmaktır. Yani çocuk yetiştirirken boş vakitler meselesi, birbirinizin ailesi meselesi yahut paranın yönetilmesi meselesi gibi ortak yaşamdan kaynaklanan sorunlarda bir uzlaşma, dayanışma, bir karşılıklı müzakere süreci becerileri kazanması lazım. Son meselemiz ise eşimiz ile bir aktivite yapmamız, onunla arkadaşlık becerileri kazanmaktır. Bir nevi evlilikte de bir set beceriye ihtiyacımız var. Bir okuryazarlığa ihtiyacımız var. İyi niyetle beslenen birtakım idare becerileri kazanmak gerekiyor. Bunlarla bir kişinin iyi bir eş olabileceği ve çaba göstererek kendini daha iyi bir hale getireceği kanaatindeyim.

Hocam çok teşekkür ediyoruz.

Cihan Aktaş'a Evlilik Konusunu Sorduk

İNSİCAM

S: Size göre evlilik nedir hocam?

C: Birbirine bir şekilde uygun kadın ve erkekleri aile kurmak üzere bir araya getiren bir sözleşme, bir yoldur evlilik. Çiftler böylelikle, bir ömür boyu aynı çatı altında bir arada yaşama niyetlerini fiiliyata dökerler. Farklı kişiliklerin bir araya gelmesi, bir bakıma farklı aile yapılarının buluşup kaynaşması anlamını da taşıyor. Bu açıdan bakılınca da evliliğin, insan ilişkilerini tanıma ve tanışma yoluyla sürekli tazelemenin ve zenginleştirmenin en köklü, sürekli ve sağlam yordamı olduğu söylenebilir. Evlilik yoluyla bir yuva oluşur, bu yuva insanlara sıla olur.

S: 2-Bilhassa İslami hassasiyetler üzere yaşayan gençlerin en büyük sorunu "tanışmak". Gençler birbirini nasıl tanımalı?

C: Mizaçlara, bağlamlara göre farklılık gösterir tanıma yolları sevgili Şehnaz. Okulda, işte, arkadaş ortamlarında, aile çevresinde, düğünde dernekte, turda, konferans salonlarında tanışabilir gençler. Tanımak ise kolay değil, hele arada aşk varsa. Birden yükseliyor mu sesi asabi bir şekilde, sonu gelmez taleplerde mi bulunuyor, şüpheci davranışlarla üzerinize gelirken bunu aşka veya sevgiye mi bağlıyor, nerdesiniz, ne yapıyorsunuz; sürekli her anınızı kontrol altında tutmaya mı çalışıyor… Birlikte vakit geçirirken ötekini tanıma konusunda nadiren dikkatli olabiliyor gençler. O yüzden alelacele evlilik kararından uzak durmalı. Görücü usulüyle denk çiftler bir araya getirilirdi eskiden, bu usul hâlâ da işliyor. Sosyal hayatta, okulda, arkadaşlık ve akraba ortamlarında tanımalar isabetli bir karar açısından önemli, çünkü bir çevrenin gözlemi, tanıması söz konusu. Beri taraftan, tanışma alanları daralırken dijital ortamlar her zaman güvenilir olmayan bir tür sanal görücülük usulünü öne sürüyor. Bu yolla tanışmalarda da elbette tanıma süreci geçir-



mek önemli. Karakteri yansıtan işaretleri doğru değerlendirmek bir mesafe gerektiriyor, bu mesafe kaybolmaya başlamışsa, eş dostun, aile fertlerinin yorumlarına da kulak tıkayacaktır taraflar. Aşk zannı veya bir hevesle evleniliyor, özellikle bir tanıma dönemi diye isimlendirilebilecek flörtten uzak duran mütedeyyin gençler, evliliği flört gibi yaşıyor başlangıçta. Bazen sürdürülebiliyor bu evlilikler bazen de anlaşmazlıklar buna izin vermiyor.

S: Hocam, çağımızda evlenmenin ve evliliği yürütmenin zorlaştığına dair genel bir kanı var. Bu ne kadar doğru sizce?

C: Bu çok karmaşık sebeplere dayalı bir olgu. Gençler öyle kolayca aile yuvası içindeki konforlarını bozmak istemiyorlar. Şehirleşme, göçler, teknoloji, bu eğilimi pekiştirecek şekilde biçimlendirdi hayattan beklentileri zaten. Kızlar ve erkekler tahsil hayatından sonra iş bulup o işte tutunmak istiyorlar. Böylece yıllar geçiyor. O zaman da dediğim gibi denklik daha zor bulunur bir nitelik hâline geliyor. Gençler de çok da uygun bulmadıkları biri için rahatlarını bozmak veya düzenlerini değiştirmek istemiyorlar.

Genellikle zor şartlardan gelen, mücadeleci insanlar olan ebeveynlerin çocuklarını korumacı bir şekilde yetiştirmelerinin de payı var bu yeni eğilim ve beklentilerde. Eskiden tipik evlilik usulünde kızların konforunu bozması olağan karşılanırdı. Kadın, eşinin ailesine dahil olurdu. Şimdilerde kızların da aile yuvasından ayrılmakta zorlandıkları fark ediliyor. Ayrıca farklı mekanlara dağılan geniş ailenin bütünlüğünü de, evlenmiş de olsa genellikle kız çocukları sağlamaya başladı.

S: Evlenirken nelere dikkat edilmeli? Ne gibi sorular sorulmalı, beklenti ne düzeyde olmalı?

C: Temelde önemli olan iki taraf için de rızanın sağlanmasıdır elbette.

"Bu insanla aynı çatı altında yaşayabilir miyim, bu kişi bana gerçekten de ihtimam gösteriyor mu?" şeklindeki soruların cevabı çok önemli, bu cevabı da çoğu zaman toplumsal ilişkilerdeki izlenimler sağlar. Gençler evlilik sorumluluğu alacak şe-

Çiftler, biri diğerinin varlığında erimediği, iki ayrı kişilik kendi içinde gelişmeyi sürdürdüğü takdirde hayatiyetlerini koruyabilir, ortak bir dünya oluşturabilirler.

Bu konudaki hevesler azalmıyor, artıyor. İslami kesimlerde hele, zenginleşmeye bağlı olarak lüks tüketime eğilim artış gösterdi. Çeyiz, mobilya, takı ve çeşitli törenlerle alakalı aşırı talepler, evliliği zorlaştırıyor.

kilde yetişmiyor çünkü, bu da aynı çatı altında yaşarken heyecan ve beklentilerin yerini çok geçmeden hayal kırıklığı ve şüpheye bırakması demek. Arada aşk varsa, sorular çoğu zaman geçiştirilir, beklentiler azalır. Mantık korunabiliyorsa da gençler, birbirleriyle konuşmayı başarıp başarmadıklarını dikkate almalı. Arkadaşınız olamayan, size kulak vermeyen, sözlerinize yanlış anlamlar verme ve şiddet gösterme eğiliminde görünen, kişisel mahremiyet ve kendini geliştirme ihtiyacınızı yadsıyan, sorunlarınıza yardımcı olmaktan uzak duran kişi eşiniz de olamaz. Aşk, çoğu zaman problemli bir kişilik yapısına perde olur, nişanlılık süreci bu nedenle önemli.

S: Evliliği bir kadın-erkek ilişkisinden çok ailelerin, toplumun bir ilişki biçimi olarak mı görüyoruz? Bu ne gibi sorunlar yaratıyor?

C: Bir kadın-erkek ilişkisine dayandığı gibi toplumsal yönü de var evliliğin tabii. Nişan, kına gecesi, düğün yapılıyor, akrabalar, arkadaşlar davet ediliyor. Sonra, farklı aileler tanışıyor, ister istemez birbirine tahammülü öğreten bağlar kuruluyor arada. İki aileyi de çok ilgilendiren çocuklar geliyor dünyaya, bu çocukların nasıl yetiştirildiği de toplumun niteliği açısından büyük önemi haiz.

Aliya'nın altını çizdiği gibi, dinler aile, ütopyalar komünler üzerinden kuruyorlar sistemlerini. Bir çocuğun eğitiminde ilk ocak aile. Ancak, çocuklarının sorumluluğunu taşıyamadıkları görülen aileler konusunda devlet, toplum adına hareket geçmeli. Aile, toplumdan kendini yüksek duvarlarla ayıramaz. Sofadan avluya, bahçeden sokağa yayılan seslerin gösterdiği bazı felaketler konusunda komşudan akrabaya pek çok insan sorumludur. Kadına ve çocuğa şiddet mahrem bir konu değildir. Çoğu zaman "kol kırılır yen içinde kalır,"denmiştir. Oysa, şiddete maruz kalan, kim olursa olsun, adım adım kendinden eksiliyor.

Eşin kendini geliştirme çabasını bastırmak, bunun için de onda özgüven kaybına yol açacak bir dil kullanmak da bir tür şiddettir. Misal, geliştirilmesi engellenen yeteneğin, bünyelerde sakatlığa yol açtığını düşünürüm. Eş veya dost, kimsenin böyle bir sakatlamaya hakkı olmamalı. Bu anlamda eşler arasında saygının gözetildiği bir mesafe önemli. Çiftler, biri diğerinin varlığında erimediği, iki ayrı kişilik kendi içinde gelişmeyi sürdürdüğü takdirde hayatiyetlerini koruyabilir, ortak bir dünya oluşturabilirler.

Beri taraftan, çift ilişkisine ailelerin aşırı müdahalesi bir problem. Karışmalar bazen genç çiftin kendi çekirdek aile düzenlerini oturtmasına engel olacak boyutlara varabiliyor.

S: Yukarıdaki soruya istinaden, evlilikte kadın-erkek rolleri üzerine neler söylemek istersiniz?

C: Şartlar birçok açıdan değiştiği halde erkekler eşlerinden, annelerinin aile için gösterdiği fedakârlıkları beklediklerinde, arada bir kırılma yaşanır çoğu zaman. Bu nedenle genç erkeklerin, hayat şartları değiştiği, evler eski evler olmadığı, kadınlar da eğitim ve mesleki gelişme gibi nedenlerle fazlasıyla yoruldukları için ev içi sorumlulukları paylaşma bilinci kazanması önemli. Çift çalışıyorsa ve çocuklar varsa gerek ev işleri gerekse de çocukların sorumluluğu paylaşılmalı. Tabii iş düzenleri de toplumsal değişime ayak uydurmaya mecbur bu durumda, çalışan kadına iş yerinin kreş desteği sunması zorunlu tutulmalı. Çalı-

şan anneye mesai içinde çocuğuyla ilgilenme aralıkları tanınmalı.

S: Evlilik arifesinde ekonomik sorunlar, gösteriş kültürü ve gelenekler derken gençler epey bir borcun, yükün altında kalıyor. Burada makul olan duruş ne olmalı?

C: Bu konudaki hevesler azalmıyor, artıyor. İslami kesimlerde hele, zenginleşmeye bağlı olarak lüks tüketime eğilim artış gösterdi. Çeyiz, mobilya, takı ve çeşitli törenlerle alakalı aşırı talepler, evliliği zorlaştırıyor. Ailelerin gösteriş merakı, gençleri borçlandırıyor. Kız tarafında bu eğilim, kızlarına verilecek kıymetin göstergesi gibi algılanır, öteden beri. Bu yönde talepler yüzünden de gençler kolay kolay evliliğe karar veremez oldu. Kızlar baba evindeki rahatı ve anlayışı, desteği bulmak isterken, erkekler de kız tarafının belli bir hayat standardını sağlama beklentisi nedeniyle kaygıya kapılıyorlar. Hayatın her alanında sadeliktir etkileyici ve saygın olan, yalınlıktır, üstelik insan hayat arkadaşı olarak seçtiği kişiye anlayışla yönelmeli, bütün bunları aileler gençlerine nasıl oluyor da öğretemiyor… İyi bir eğitim gören, meslek sahibi genç kızlar, hele çalışma hayatı tecrübeleri varsa, taleplerinde daha gerçekçi ve hakkaniyetli olabilirler.

S: Son olarak, evlenme niyetinde olan gençlere birkaç tavsiye alabilir miyiz?

C: Ömür boyu sürecek bir yol arkadaşlığı, insani tekâmül açısından çok değerli bir tecrübe. Bu yol kolay alınmasa da aşk, sevgi ve dostluk zor dönemeçlerin geçilmesine yardım ediyor. Yanı başınızda, sizin hikâyenizi kendiniz kadar bilen ve takip eden, bu hikâyenin pek çok ayrıntısını paylaşmış, size ayna tutan biri olması, onunla yaşlanmak, onunla öğrenmek, ondan öğrenmek, büyük bahtiyarlık. Evlilik anlaşma değil uzlaşmadır der Seyhan Büyükcoşkun. Birbirine köstek değil destek olan çiftlerin yol arkadaşlığı kolay kolay bozulmaz. Anahtar kelimenin "tahakküm" olduğunu düşünürüm. Kimse, bir diğerinin kişiliğini bastırmamalı ve kendini geliştirme ihtiyacına herhangi bir sebeple engel olmamalı. Kendini geliştirmiş bir insanı yeğlemelisiniz yanı başınızda, zihnen kötürüm bırakılmış, hayat coşkusunu yitirmiş, böylelikle de bir zaman sonra yük gibi görülmeye başlanan birini değil.

Çok teşekkür ederiz hocam.



Ömür boyu sürecek bir yol arkadaşlığı, insani tekâmül açısından çok değerli bir tecrübe. Bu yol kolay alınmasa da aşk, sevgi ve dostluk zor dönemeçlerin geçilmesine yardım ediyor.

Soyadı "Küçük" Kendisi Büyük

Ahmet Turan ARSLAN
Prof. Dr., FSMVÜ İslâmî İlimler Fak.

Yıllar önce dostumuz Prof. Dr. Muhammed Harb hakkında bir yazı istendiği zaman "Adı Harb Kendisi Sulh Olan Bir Kimse"[1] diye başlık atmıştım. Fakülteden değerli arkadaşımız Prof. Dr. Mustafa Özel'in merhum ve aziz dost Prof. Dr. Raşit Küçük hakkında medyada ve başka yerlerde yaptığım bazı konuşmalarımın özeti mahiyetinde bir yazı hazırlamamı istemesi üzerine kalemi elime alınca yukarıdaki başlık aklıma geldi.

Raşit Hoca ile ilk tanışmamız, 12 Eylül 1980 ihtilali sonrasında, o zaman çalışmakta olduğumuz Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne tayin edildiği zaman olmuştur.

Raşit Hoca, İstanbul'a gelince pek çok kimseyle kolayca tanıştı ve kendisiyle tanışan herkesin sevdiği ve güvendiği bir insan oldu. Fakültedeki resmî derslerinin yanında çeşitli toplantılara konuşmacı olarak katılıyor, öğrencilerle özel olarak ilgileniyordu. Hemen her gruptan öğrencilerin akşam sohbetleri için yapılan davetleri çok büyük bir zaruret olmadan geri çevirmezdi. Adetâ, onun lügatinde, hayırlı bir iş için Allah rızası için olan hiçbir isteğe "hayır" demek yoktu. Her siyasi temayülden tanıdıkları ve danışanları olmakla birlikte Konya'daki talebeliği zamanından başlamak üzere bağımsız milletvekilliğine adaylığını açıklayan Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ı desteklemiş ve toplantılarına katılmıştı. Erbakan Hoca'da gördüğü azmi, samimiyeti ve ibadet aşkını zaman zaman özel sohbetlerimizde o günleri tatlı hatıraları olarak bize de anlatırdı. Zaman zaman siyasileri ve değişik mevkilerdeki idarecilere uyarıcı mektuplar yazdığı da olurdu. Hatta bazı toplantılarda Erbakan'ın bazı sözlerine de tatlı üslubuyla ikaz edici konuşmaları da duyumlarımızdandır.

Raşit Küçük Hoca İstanbul'a gelince aramızda samimiyet oluştu. Hele de aynı membadan su içtiğimizi öğrendikten sonra samimiyetimiz daha da güçlenmişti. Sosyal yönü de kuvvetliydi Raşit Hoca'nın. Milli Gazete'nin Ramazan sayfasında, İlim ve Sanat, İslam, Kadın ve Aile... dergilerindeki yazılarımıza da hep o delâlet etmiş ve bizleri teşvik etmişti.



"Raşit Küçük ve Arkadaşları Medine'de gazetecilere röportaj verirken"

Raşit Küçük Ağabey hocamızla daha yakın iş birliğimiz Dârülhadis'i kurarken olmuştur. Onu biraz daha tafsilatlı anlatmalıyım. Şöyle ki;

Muhtemelen Mehmet Zahid Kotku hocamızın vefat ettiği sene idi. Bir gün, o günkü adıyla İstanbul İmam Hatip Okulundaki (bugünkü adıyla İstanbul Recep Tayyip Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesi) hocalarımdan ve İstanbul Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri bölümünde, İmam-ı Azam'ın talebelerinden olan Abdullah b. Mübarek hakkında bir doktora tezi hazırlamakta olan Arapça hocamız merhum Adil Teymur'a, "Siz yanınıza bir arkadaş alın da bir Dârülhadis kurun/açın." demiş. Adil Teymur hocam gelip bana, "Yahu, Hoca efendi yanına bir arkadaş al deyince sen aklıma geldin! Nasıl yapalım?" dedi. Ben de cevaben, "Hocam, Osman Çataklı Hocamız Vakıflar Genel Müdürü; İstanbul'da bulunan medreselerden Dârülhadis olarak açılan pek çok medrese var. Onlardan birini, bu iş için tahsis etmesini talep ederiz, sonra Allah'ın izniyle bir program hazırlayarak bu işi başlatabiliriz" demiştim. Daha sonra ise Hoca Efendi'nin Hicaz'a gitmesi ve dönüşünde hastalanarak vefat etmesi araya girdi ve böylece bazı işler fetret devrine girmiş oldu…

Daha sonraki günlerden bir gün Raşit Küçük Hoca'nın bana anlattığına göre, bir gün Es'ad Hocamız, Raşit Hoca ile konuşurken: "Ahmet'e de söyle, beraber bir program hazırlayın, bir Darülhadis açalım!". Raşit Hoca, bir gün Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki odama geldi. Zaten, Raşit Hocamızla, Erzurum'dan bizim fakülteye geldikten sonra zaman zaman bir araya gelir, sohbet eder, çeşitli konulardaki tecrübelerinden istifade ederdik. Esad Hocamızın bu emri üzerine beraber çalışmaya başladık. Osmanlı'daki Darülhadis programlarını inceledik. Hatta bunun için Raşit Hoca'nın İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın İlmiye Teşkilatı kitabını baştan sona okuduğunu iyi hatırlıyorum. Emin Saraç Hocamızdan, Zahid el-Kevserî merhumun Ezher Üniversitesi'nde hadis öğrenimi konusunda verdiği raporu da alıp okuduk. Bu meyanda Arapça dergilerden Fas Kralı II. Hasan'ın, üst seviyede eğitim öğretim ile meşgul olan ve Dârulhadîsi Haseniyye adıyla bir müessese kurduğunu okumuş, o günkü imkanlarımıza göre orasıyla irtibat kurabilmemiz hususunda tanıdığım kimse olmadığı için doğrudan Kral II. Hasan'a bir mektup yazdığımı, onun da bu mektubu, kuruluşun o zamanki müdürü olan Suriyeli Prof. Dr. Faruk Hamâde'ye havale ettiğini, müdürün de benim mektubuma cevapla birlikte yayınlarından bazılarını gönderdiğini hatırlıyorum. Ayrıca hadis öğretiminin aralıksız ve kuvvetli bir şekilde devam ettiğini öğrendiğimiz ve Hindistan'daki adreslerini temin ettiğimiz bazı medreselerle temasa geçmiş ve programları konusunda bazı bilgiler almıştık. Hâsılı-kelâm, biz ikimiz program çalışmalarını tamamladıktan sonra Esad Coşan Hocamıza durumu arz etmek için kendisini bizim Hasköy'deki evimizde bir kahvaltıya davet ettik. O zamana kadar bir şey söylemediğimiz ve bize bu konuda destek olabileceklerini düşündüğümüz arkadaşları da çağırdık…

Hoca Efendi'yi Çamlıca'daki evinden, Osman Başpehlivan ile aldık.

Daha sonraki günlerden bir gün Raşit Küçük Hoca'nın bana anlattığına göre, bir gün Es'ad Hocamız, Raşit Hoca ile konuşurken: "Ahmet'e de söyle, beraber bir program hazırlayın, bir Darülhadis açalım!".

Kahvaltıdan sonra programımızı ve düşündüklerimizi anlattık. Ondan sonra Darülhadis'in bünyesinde açıldığı Hakyol Vakfı yetkilileri, bu işin mekânı olarak bugün İskender Paşa Camii'nin, Fatih Camii tarafındaki bir üst sokağı olan Okumuş Adam Sokağı ile Ali Emiri Efendi Sokağı'nın kesişme noktasında bulunan Hicret Yurdu'nun bulunduğu binanın üçüncü katını kiraladılar. Bunun üzerine Raşit Bey, bu işin idari işlerini benim yürütmemi istedi. Buraya alacağımız talebeleri kontrol ve ders okutmak için evimin uzakta olduğunu söylemem üzerine Raşit Hoca, Hakyol Vakfı yetkililerinin, yakında tutacağım evin kirasını verebileceklerini söyledi. Ben de Okumuş Adam Sokağı'ndan bir daire kiraladım ve taşındım. Böylece yatılı olarak aldığımız arkadaşlara ders okutmak için rahatça gidip geliyordum. Talebeleri, bizim fakültedeki talebelerden (mezun olanlardan) terbiye ve ilim aşkına şahit olduklarımızdan, güvendiğimiz talebelerle de istişare ederek ilk on kişiyi seçtik, sonradan iki kişi daha katılmıştı.[2]

Nihayet, Cumhuriyet döneminde ilk defa bir Darülhadis'in açılışı 26 Recep 1405 h./17 Nisan 1985 tarihinde bir Miraç Kandili günü Raşit Hoca ile merhum Necati (Coşan) amcamız, Emin Saraç Hocamız ve başka kimselerin katılımıyla açılış gerçekleşmiş oldu. Kur'an-ı Kerim okunmasından sonra Necati Hocamızın duasıyla besmeleyi çekmiş olduk.

Şimdi talebe arkadaşlarımızın burslarıyla ilgili merhum Muammer Dolmacı ile aramızda geçen bir konuşma da hatırımdadır: Muammer Ağabey'in, "Ahmet abi, senin bu talebelerine bu kadar burs vereceğiz?" sorusuna şöyle cevap vermiştim: "Abi, bu arkadaşlara sıradan bir burs değil, bunlara maaş gibi bir meblağ vermeliyiz. Çünkü bunlar mezun, bunların arkadaşları bir göreve başlamış olup maaş alıyorlar. Sıradan bir burs verirsek ilim yolunda bu gençleri tazim değil tahkir, ikram değil ihanet etmiş oluruz. Sonra bu müessesenin devamı için bu gençlerin her halini düşünmemiz ve sağlam temellere bağlamamız gerekir." Hakikatten, gül diyarının gül gibi insanı Muammer Ağabey -Allah rahmet etsin- vakıfta takdire şayan hizmetleri ile biliniyordu. Bu konuda da bizi anlayışla karşıladı ve yatılı olarak kalan talebe kardeşlerimize hatırı sayılır bir meblağ olarak da burs bağlamıştı. Bir sene kadar sonra öğrencilerden birinin evlilik hazırlıkları yaptığı duyulmuş, bu defa da Muammer abi, "Ahmet abi, senin bu talebelerin evleniyor ne yapacağız?!" demişti. Ben de "Abi, öyleyse bir de evlilik zammı ilave edelim!" demiştim. Çünkü bu gençler lisans talebesi değillerdi; yaşları gelmiş anneleri babaları çocuklarının mürüvvetlerini görmek istiyorlardı. Bu gibi hususlar, karşı konulacak hususlar değildir. Bu istekler karşısında idealist davranırsak olmaz, tabii ve meşru isteklerine zecri tedbirlerle karşı koymak makul ve meşru değildir. Şunu da ifade etmeliyim ki öğrenci arkadaşlar da olabildiğince iyi çalıştılar; tahsillerini ileri seviyeye çıkardılar. Birinci gruba aldığımız arkadaşlardan biri hariç, hepsi de en azından yüksek lisans yaptılar. Gruptan ayrılan bu arkadaş da vakfın değişik sosyal hizmetlerinde görevlendirildi.

Şimdi bu arkadaşlarımızdan her biri bir görevde, Diyanet İşleri Başkanlığı ve üniversitelerde hizmetlerini başarıyla sürdürmektedirler.

Darülhadis'e bu başlangıçtan bir sene sonra, mekân olarak daha güzel bir yer arandı. Bu iş için Edirnekapı'da, ayrıca bir Hüdai Tekkesi'nin de bulunduğu, Niyazi-i Mısri Sokağı'nda yer alan Ahmed Kamil Efendi Tekkesi bulundu. Tekkeler kapatıldıktan sonra bu bina da kendi haline terk edilmiş; toz toprak içinde çürümeye yüz tutmuş haldeydi. Hatta, Hakyol Vakfı müdürü Mehmed Emre ile beraber üst kattaki bir gömme dolapta Ahmed Kâmil Efendi Tekkesi'ne mahsus ve üzerinde "İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ" ayeti yazılmış olan sancağı da sarılı halde bulunmuş ve başka hatıralarla birlikte, vakfın emanetine alınmıştı.

Bu esnada Raşit Küçük Hoca "Erzurum'dan tanıdığım Faruk Beşer, doktorasını tamamladı ve henüz bir görev almadı. Bu arkadaşı burada görevlendirirsek devamlı olarak öğrencilerimizin başında bulunur ne dersiniz?" dedi. Ben de "Çok iyi olur." dedim. Çünkü zaten benim fakültedeki derslerim ve meşguliyetlerim de artmıştı. Faruk Bey arkadaşımız geldikten sonra yerimizde genişlediği ve müstakil bir binaya sahip olunduğu için öğrenci sayımız da arttırıldı. Çok şükür bir hayli İlahiyat Fakültesi öğrencisi kardeşimiz buradan istifade etmiş oldu.

Ve bu Darülhadis örneği Türkiye'mizdeki Müslümanlara örnek oldu; birçok cemaat benzer müesseseler kurdu. Dolayısıyla Raşit Küçük Hoca'nın etkisi o yıllarda ve daha sonrasında Müslüman cemaatlerin fikren ve fiilen birbirlerine yakınlaşmalarında ve Müslümanların sonra ki kazanımlarında etkili olduğunu düşünüyorum.

Raşit Ağabey'in beni teşvik ettiği işlerden biri de Edirnekapı'da MÜSİAD Başkanı Erol Yarar Bey'in annesinin masraflarını deruhte ettiği İhsan Vakfı'nın müdürlüğüdür. Kendisinden bu işi yapacak bir kimse istedikleri zaman Raşit hocamız bu işi benim yapmamı teklif etti. Ben o zaman, "Ağabey biliyorsunuz ben idarecilik istemiyorum"

demem üzerine dedi ki: "Ahmet Bey, biliyorum sen idarecilik istemezsin; ama sana ders okut desem sen ona hayır demezsin. Ama bu idarecilik seni ilmi çalışmalarından alıkoyacak bir iş değil! Bu vakıfta mastır ve doktora yapan öğrenciler kalıyor. Sen bunlara aynı zamanda ders okutursun, sohbetler yaparsın…" Bunun üzerine ben de kabul etmiştim. 1993-95 arası iki yıl çalıştıktan sonra Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'ndeki görevimden yeni dönmüş olduğum için zamanım da müsaitti. Singapur'da Bâalvî Mescidi yöneticisi Seyyid Hasan el-Attas'tan öğrendiklerime binaen, İhsan Vakfı'nda mütevelli heyetinden iki odayı misafir odası olarak tahsis etmelerini talep etmiştim. Bundan maksadım, yurt içinden ve yurt dışından gelen ilim adamlarından vakıfta kalan yetişme çağındaki arkadaşları tanıştırarak istifadeyi sağlamaktı. Gerçekten bu maksadım büyük ölçüde gerçekleşti. O odalarda başta Pakistan Karaçi'den merhum muhaddis 80 yaşındaki Abdurreşid en-Nu'mânî olmak üzere doğudan ve batıdan gelen çeşitli kimseleri misafir etmiştik. Hatta İngiltere'den bir vesileyle İstanbul'a gelen meşhur şarkıcı Yusuf İslam beyi de misafir etmiştik. Böylece mastır ve doktora yapmakta olan öğrencilerimiz bildikleri yabancı dillerde pratik yapma imkânı buluyor; misafirlerin ilmî birikimlerinden istifade ediyorlardı. Benim idarecilik zamanımda orada kalmakta olan öğrenci arkadaşlarımı da o günlerin bir hatırası olarak zikretmek istedim; Abdullah Açık, Bedri Gencer, Eyüp Koç, Mevlüt Kula, Mustafa Göksu, Ramazan Arıtürk, Sadık Türker, Şehabeddin Ergüven, Tuncay Zorlu… Kimisi akademisyen olan bu gençlerimiz de devletimizin çeşitli alanlarında hizmet vermektedir. Bütün bunları, bu hayırlı işlerin gerçekleşmesinde Raşit Hocamızın gayret ve himmetlerini ifade etmek için anlatıyorum.

Raşit Hocamız ve Halil İbrahim Kutlay ile beraber Suudi Arabistan'ın Medine valisi ve İçişleri Bakanı olan Emir Nâif b. Abdülaziz adına düzenlenen Sünnet-i Nebeviyye ve Çağdaş Araştırmalar Ödül Törenine davetli olarak katılmamız, umre ziyaretimiz ve ardından bir ramazan gecesi, Kral Abdullah tarafından Harem-i Şerîf'in yanındaki sarayda kabul edilişimiz de hocamızla beraber olduğumuz unutulmaz hatıralarımdandır. (20 Ramazan 1429/20 Eylül 2008). Aşağıdaki fotoğraf bu ödül töreninde gazetecilerin sorularını cevaplandırırken çekilen ve el-Medine Gazetesi'nde (20 Ramazan 1429 cumartesi, s.12) yayınlanan unutulmaz bir hatıramızdır. Raşit Ağabey'imi dünya gözüyle son gördüğüm ise Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Musa Duman ile İSAM'daki makamında yaptığımız ziyarette olmuştu. Her zamanki mükrim ve beşûş halini, hastalığına rağmen önemli meseleler ile ilgilenmesi de gözümün önünden gitmeyen halidir.

Vefatından üç gün önce de kendisini rüyada görmüştüm. Şöyle ki: İsmail Yiğit ile beraber Raşit Hocamızın evine gitmişiz. Ev kalabalık, hareketlilik var, eşyalar düzensiz ve diyorlar ki; Raşit Hoca Hacca gidecek! O rüyada Raşit Ağabey bana mürekkeple yazılmış yazıların bulunduğu beyaz bir kâğıda sarılı bir misvak veriyor...

Hayrun lenâ, şerrun li a'dâinâ!

Artık Raşit Hocamız ile sohbetlerimiz son yıllarda defnettiğimiz muhterem hocalarımızla birlikte ziyaretlerimizde devam ediyor… Fatih Camii haziresinde Fâtiha ve Yâsîn'lerle devam ediyor…

Âh, insanı sevdiklerinden ayıran fânî dünya!!!

Nihayet, Cumhuriyet döneminde ilk defa bir Darülhadis'in açılışı 26 Recep 1405 h./17 Nisan 1985 tarihinde bir Miraç Kandili günü Raşit Hoca ile merhum Necati (Coşan) amcamız, Emin Saraç Hocamız ve başka kimselerin katılımıyla açılış gerçekleşmiş oldu.

[1] Büyük Türk Dostu Muhammed Harb Armağanı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü, Editör: Mustafa Miyasoğlu, Kasım 2012, s.31-33.

[2] Böylece birinci grup 12 kişi oldu. Şimdi birinci grupta yer alan öğrenci arkadaşlarımızın isimlerini güzel bir hatıra olarak kaydetmek isterim: 1-Ali İlhan, 2-Ali Kemal Kastan, 3-Cevdet Akbey, 4-Engin Yılmaz, 5-İbrahim Sezgin, 6-Mehmed Akif Özkiraz, 7-Mustafa Karataş, 8-Necdet Arman, 9-Nizamettin Coşkun, 10-Sebahattin Yıldırım (merhum), 11-Zekeriya Tüfekçioğlu, 12-Zühdü Ünal.

Bilginin Bilgisi Üzerine

Durmuş GÜNAY

Prof. Dr., Maltepe Üni Öğretim Üyesi

Bilimsel bilgi, felsefi bilgi, dini bilgi, sanat bilgisi, teknolojik bilgi ve okült bilgi şeklindeki tüm bilgiler, bilgi kapsamı içindedir. Kültür de bilgi alanındadır. İnsan, bilgiye göre yapar ve davranır. Bilgisayarın işletim sistemi ne ise insan için kültür odur. Bilim olmadan yaşayabiliriz ama kültürsüz yaşayamayız. Kültür hayata kılavuzluk eden "söylenmiş ve düşünülmüş en iyi" bilgilerdir.

Bilginin bilgisi terimiyle, ifadesiyle, bilgi felsefesine (epistemolojiye) işaret ediyoruz. Fizik, hareket problemi ile uğraşır. "Fizik nedir?" sorusu ile fizik ilgilenmez. Bu sorunun cevabı ile bir üst merci olan fizik felsefesi ilgilenir. Bir şeyin ne'liğini (mahiyetini) felsefe araştırır. Yunus'un *"ilim, ilim bilmektir"* dediği, hikmet bilgisi veya felsefi bilgidir.

Varolan, algılanabilen ve gösterilebilen her şeydir. Algılanabilsin veya algılanamasın, gösterilebilsin veya gösterilemesin hakkında konuşulan her şey **varlıktır**. Var olanın, var olma tarzı üçtür: Zihinde var olan, dilde var olan, dış dünyada var olan. Bilgi, dilde var olan alanındadır. Varolanlar, varlık dairesinin kapsamı içindedirler (Çotuksöken, 2003).

Bilgi, bilen (özne, süje, insan), ile bilinen (nesne, obje) ilişkisinden ortaya çıkar. Nesne, fiziksel bir nesne olabileceği gibi öznenin bilmek için yöneldiği her şeydir. Kaf dağı, dev, yokluk veya hiçlik hakkında söz ediliyorsa onlar da nesnedir. Nesne hakkında öznenin zihninde oluşan yargının (*judgement*) dildeki izdüşümü olan önerme (*proposition*) bilgidir.

Bütün bilgi tarzları -bilimsel, felsefi, sanat bilgisi, dini bilgi- özne ile nesne arasındaki ilişki ile kimlik ve anlam kazanır. Duyu verilerine dayalı algı bilgisi, görünüş bilgisi veya gündelik bilgidir. Özne, nesne ile ilişkisini deney ve gözlem yoluyla kurarsa elde edilen bilgi bilimsel bilgidir. Özne ile nesne arasındaki ilişki akıl ve mantık ile kuruluyorsa bu bilgi felsefi bilgidir. Özne ile nesne arasındaki ilişki inanç bağı ile kuruluyorsa bu bilgi dini bilgidir. Özne ile nesne arasındaki bağ, sanatçının "yaratıcı" yeteneği ile kuruluyor-

sa ortaya çıkan bilgi sanat bilgisidir.

Nedeni ortaya koyan bilimsel bilgi sürecinde, araştırılan probleme dair öznenin ortaya attığı **hipotez**, nesne yerine geçer. Bilimin araştırdığı neden bilgisi görünmez, görünenin arkasındadır. Her bilimin konusu onun nesnesidir. Biyolog için canlılar nesne, biyoloji ise bilgidir. Felsefi bilginin öznesi filozoftur. Filozofun ilgili olduğu felsefe alanı nesnesidir. Sanatçı da sanatın öznesidir. Sanatçının konusu nesnesidir.

Modern Batı medeniyeti; Antik Yunan, Roma ve Hristiyanlığın sentezi olarak bilinir. Antik Yunan çok tanrılı (politeist) idi. Modern epistemoloji, teolojik olarak tevhit (birlik) ilkesinden uzaklaştığı gibi diğer alanlarda da parçalanmışlık genetiğine sahiptir. Modern epistemolojideki parçalara ayırma anlayışı Yunan inancındaki politeizmin bir uzantısı mıdır, bilinmez?

Burada bir noktaya daha işaret etmek gerekir: Duyulara dayalı algı bilgisi, duyu ile akıl ayrışmış gibi, sanki akıl devrede değilmiş gibi anlatılır. Oysa her zaman insanın tüm yetileri, duyum, deneyim, akletme, sezgi hep birlikte iş başındadır. Her şey, her şey ile ilgilidir. İslam inancında varlık, yaratıklardır ve kâinat (evren) bir tek yaratıcı tarafından yaratılmıştır. Tevhit ilkesinin düğümlendiği nokta burasıdır. Varlığa bütüncül bakmak, hakikatine varmanın ön koşuludur. Hakikati araştıran felsefe, genelde varlığın tümel bilgisidir şeklinde tanımlanır. Genelde varlık, varlığı bütün olarak göz önüne almaktır, tümel bilgi ise bütün bilme tarzlarının, felsefe, bilim, sanat, vb. birleşik perspektifinden bakıştır.

Bilimsel bilgi söz konusu olduğunda, akıl yürütme, duyu bilgisine nispetle daha çok role sahiptir. Duyular aracılığı ile bilgi edinilmez, sadece fikir edinilir. Neden(ler) duyular ile algılanamaz. Güneş doğar, batar şeklinde görünür. Bu algı ve



olgu bilgisidir. Duyularımız bizi yanıltır. Astronomiden biliyoruz ki, güneş dünyaya göre sabittir. Yerküresi, güneş etrafında dönmektedir. Suya batırılan çubuk kırık görünür, oysa gerçek öyle değildir. Bunun nedeni ışığın havada ve suda kırılma indisinin farklı olmasıdır.

"Bırakılan taş düşer" olgu ifadesidir. "Taş yerçekimi dolayısıyla düşer" ifadesi nedeni bildirir ve bilimsel bilgidir. Olgular duyular ile tespit edilir. Ancak olguların nedeni duyular tarafından görülemez. Neden, bilim yoluyla belirlenebilir.

Bilimsel bilgi, neden bilgisi, görünüşün ardındadır. Varlık bilgisini gizler. **Giz**-ini açmaz, saklar. Uğrunda dirsek çürütmek araştırma yapmak adanmışlık ister. Olumlu bakmak ister. Kavramlar, duyularla elde edilemez. Duyular, tekil var olanı algılamamıza imkân verirler. Kavramlar genellemenin ürünüdür. Genelleme aklın niteliğidir. Varolanın zihindeki tasavvuru olan kavram, akıl yürütme yoluyla tekil var olanlardan soyutlanarak elde edilir.

Felsefenin ve bilimin temelinde insanın bilme ihtiyacı vardır. Bilmenin itici gücü insanın doğasında (fıtratında) bulunan bu ihtiyaçtır. Aristoteles *Metafizik* kitabına şöyle başlar: "Bütün insanlar, doğasında (fıtratında) bilme arzusu taşırlar." Ve devamla şöyle der: "Duyularımız bize zevk verir çünkü bilgi verirler. Ancak görme duygusu daha fazla zevk verir çünkü duyularımı-

Felsefenin ve bilimin temelinde insanın bilme ihtiyacı vardır. Bilmenin itici gücü insanın doğasında (fıtratında) bulunan bu ihtiyaçtır.

zın içinde bize en çok bilgi vereni odur". Duyular yoluyla öğrenmenin %75'inin görme duyusu ile olduğu bilinmektedir.

Bilginin ideası veya amacı doğru bilgiye varmaktır. Her felsefenin doğruluk anlayışı farklıdır. Burada farklı felsefelerin doğruluk ölçütlerini açıklamaya girişmek bu yazının sınırlarını aşar. Ancak bir noktaya dikkat çekmek gerekir. İslam kültüründe ve inancında doğru bilgi, söz ile fiilin örtüşmesidir. Eğer söylenen bir söz, dilde varolan anlamında doğru olmakla birlikte, söyleyen kişi o doğruya uygun davranmıyorsa o söz geçerli (doğru) sayılmaz. "Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyi söylersiniz?" (Kur'an, Saff/61.2).

Bilimin ve teknolojinin varoluşuna götüren ilk unsur, ihtiyaçtır. Aynı zamanda insan, doğasında (fıtratında) kişilere göre farklı düzeyde olsa da bilmeye ve yapmaya ilişkin merak duygusu taşır. İhtiyaç ve merak isteğini karşılamak istediğinde insan, yetersizlik veya kıtlık niteliği ile karşılaşır. Bu yetersizlikleri yenmek üzere insan, bilim yoluyla kavramsal araçlar ve ihtiyaç duyduğu araçları yapmak için teknoloji üretir. İnsan kor ateşi, elleri ile tutabilseydi, maşaya ihtiyaç duymayacaktı. Kuşlar gibi uçabilseydi uçağa, çok büyük sayılarla zihninde işlem yapabilseydi hesap makinasına, balıklar gibi yüzebilseydi deniz altına ihtiyaç duymayacaktı. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. İnsana hiçbir şey hazır verilmemiş, imkân olarak verilmiştir. Doğa (Doğa:Latincede natura, Yunancada physis) bağışlanmıştır. İnsan var ettiği kültür (culture) ile imkanlar dünyasını mümkünler dünyası haline getirmiştir. Bilim ve teknoloji de kültürün bir parçasıdır.

Bilim, açıklama ve öndeyi; teknoloji, yapma bilgisidir. Bilim, yöntemli ve sistemli bilgidir. Bilim, hipotez, deney, gözlem, gerekçelendirme/temellendirme, açıklama (explanation), öndeyi (*prediction*) yoluyla yapılan etkinliktir. Bilimsel yasalar ve teoriler, bize bilme gücü sağlayan kavramsal araçlardır. İnsan, sınırlı yeteneklerine rağmen, ihtiyaç duyduğu, sınırsız evrenin bilgisine bilim aracılığıyla varmak ister.

Bilme ediminde, asıl önemli olan özne (bilen) ile nesnenin (bilinenin) durum alışıdır. Özne nesneye bilme arzusu (iyilik) ile yaklaşmıyorsa, nesne yüzünü özneye açmıyorsa, bilme edimi gerçekleşemez.

Şeyh Galip'in ünlü beyti;

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen

Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen

(Hoşça bak kendine alemin özüsün sen

Yaratılmışların gözbebeği olan ademsin sen)

Niçin zatına hoşça bakmalıdır insan? Çünkü kendi varlığının hakikatini doğru anlamanın yolu iyilikten geçer. O yüzden söz konusu olan insanın kendi hakikati ise doğru anlaması ancak kendisine hoşça bakmasıyla mümkündür. Hoşça bakış yoluyla insan kendisinin alemin özü ve yaratılmışları göz bebeği olduğu hakikatini görebilir.

Varlığa iyilikle bakmak, hoş bakmak, gerçeği çarpıtmak değildir. Aksine gerçeğin hakikatini bize açması için üzerini aydınlatmaktır. Kültürümüzde "hüsnü zan etmek" ifadesi, doğru anlamak için hüsn (güzellikle) ile bakmanın gerekli olduğuna işaret etmektedir. Yoksa gerçekliği deforme etmek veya olduğundan daha güzel görmek için değil.

Platon, *Bölünmüş Çizgi Analojisinde (The Simile of the Line),* algılanabilir dünyayı güneş, kavranabilir dünyayı iyilik aydınlatır, şeklinde açıklar. Platon şöyle söyler: "… benim düşünceme göre, kavranan dünyanın sınırlarında iyi ideası vardır. *İnsan* onu kolay göremez. Görebilmek için de, iyi ve güzel ne varsa, hepsinin ondan geldiğini anlamış olması gerekir. Görünen dünyada ışığı yaratan ve dağıtan odur… İnsan ancak onu gördükten sonra iç ve dış hayatında bilgece davranabilir …" (Keklik,1990)

Algılanabilir dünyanın bilgisine Platon, "doksa", kavranabilir dünyanın bilgisine "episteme" adını verir. Doksa, güneşin aydınlattığı nesnenin görünüşüne ait algı bilgisi, nesnenin ne olduğunu bildirir. Episteme ise olayın (vak'a veya vakıa'nın) nedenini açığa çıkarır. İfşa eder. Çünkü Platon'un epistemik bilgi ile işaret ettiği bilimsel ve felsefi bilgidir. Hangi tarz bilgi olursa olsun anlam "açığa çıkarma" da açığa çıkar. Türkçede bir konunun bilgisini ortaya koymak AÇIKLAMA yapmaktır. Yani meydana çıkarmaktır. Meydan açık alandır. "Yazmak" sözcüğünün anlamı da açığa çıkarmaktır. Bir konuda yazı yazmak, o konunun bilgisini ortaya koymaktır, açıklamaktır. Dilimizde "sofra bezini "**yaz**" denildiğinde dürülü olan sofra bezini aç demektir. Bilimsel yasalar keşfedilir. Keşfetmek, **ifşa** etmek, açığa çıkarmak demektir. Yunancada hakikat (bilgisi) *"aletheia" dır. Aletheia* saklı olanı açığa çıkarmaktır. Keşfin İngilizce karşılığı olan "discover" örtüsünü açmak demektir. Kimi kavramlar medeniyetlerde ortak bir anlama sahiptirler.

Zihin, doğası gereği iyilikle bakılan bilgi nesnesine ilgi duyar. Çünkü zihin iyi olandan zevk duyar, onu bilmek ister. İnsan yaradılışı gereği, algılanabilir ve kavranabilir dünyanın bilgisinden zevk duyar.

Heidegger (1889-1976) bu durumu şöyle dile getirir:

"Varlık kendisine negatif bakanlara bilgisini açmaz."

Yunus da (1238-1328) şöyle söyler:

"Yunus bir söz söylemiş, hiçbir söze benzemez

Münafiklar elinde örter mana yüzünü"

Kendisinden yaklaşık 650 yıl önce yaşamış olan Yunus'u, şiiri çok seven Heidegger okumuş mudur, bilinmez? Varlığın da kişiliği vardır sanki. Hem Yunus için hem de Heidegger için bu böyledir. Kendisine iyilikle bakanlara varlığın anlamı yüzünü açar, ses verir. Şairler varlığın sesini duyarlar. Varlık ile diyalog halindedirler. Yunus sarı çiçek ile konuşur, "annen baban var mı" diye sorar. Sarı çiçek, "annem babam topraktır" diye cevap verir. Dertli dolap derdi dolayısıyla inler. Irmaklar Allah Allah deyu akar. Bütün bir kâinat orkestra cümbüşü içinde yaşamaktadır.

Şair, tabiatın ve tarihin sesini duyar. Sezai Karakoç bu durumu şöyle dile getirir: "Şiir Tanrı armağanıdır. Tanrı'nın önünde samimi yaşama sonucunda elde edilen bir armağandır. Şiir hakikatin doğa ve tarih içinde atan nabzı, çarpan yüreğidir. Şiir ruh pencerelerini Allah'a açtıkça şiirdir".

İnsan, iç ve dış dünyasından bilgi edinir. İnsanın içinde bulunduğu nesneler evrenine "dış dünya", hayal ettiği, hüzünlendiği, düşlediği dünyaya "iç dünya" adı verilir. "… nöro-serebral sistemin (sinir-beyin sisteminin), organizma ile dış dünyanın bağlantısını sağlayan giriş ve çıkış yolları, bütünün ancak %2'sini temsil ederken %98'i iç işleyişle ilgilidir (Morin,2013). İç işleyiş ile işaret edilen iç dünyamızdır. Buradan açıktır ki iç dünyamız bize daha çok bilgi verir. Hayvanlar dış dünya, duyu dünyası ile sınırlıdır. Hayvanların duyuları insandan çok daha güçlüdür.

Pozitivizm (olguculuk), deney ve gözlem yoluyla biriktirilmiş olgulardan hareketle tümevarımcı akıl yürütme ile doğrulanmış yasa ve teoriler elde etmeyi ve bu yasa ve teorilerden tümdengelim yoluyla açıklama ve öndeyilerde bulunmayı öngörür. Ancak tümevarımcı akıl yürütme, geçersiz (veya olasılıkla geçerli) bir akıl yürütmedir. Tümevarımın geçerliliğini kanıtlamanın bir yolu bulunamamıştır. Bu, felsefede tümevarım problemi (problem of induction) olarak bilinir (Chalmers,2008).

K. Poper (1902-1994), tümevarımcı akıl yürütme tarzını bütün ayrıntıları ile çürütmüştür. Yasa taslağı olan hipotezi doğrulamanın bir yolu yoktur. Ancak hipotez, yanlışlamacılık (falcificationizm) bilim görüşünü ortaya atan Popper'e göre yanlışlanabilir. Yanlışlama, yanlış çıkabileceği senaryolar tasarlayarak hipotezi çürütmek için test edilmesidir. Yanlışlanamadığı sürece o hipotezi geçerli saymaktır.

Metafiziği dışlayan aklı ikinci plana atan pozitivizmin Batı dünyasında, yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde, pabucu dama atılmıştır. Ancak modernizme ve birçok felsefeye kısmen de olsa pozitivizm bulaşmıştır. Pozitivizm, insanın duyuları dışındaki yetilerini dışlaması, zihni duyuların beton duvarları içine hapsetmesi, özellikle ülkemizde, bilimsel üretim ve gelişme üzerinde büyük zaaflar meydana getirmiş derinliksiz bir felsefedir. Felsefeye, hoş bakmayan pozitivist görüşe dayalı eğitim sistemi ülkemizde, nesillerin zihnini, E. Morin'in işaret ettiği %2'lik duyu verilerine dayalı düşünme tarzına hapsederek biçimlendirmiş ve kısırlaştırmıştır. Pozitivizmden etkilenen modernizmin karakteristiklerinden biri geçmişe negatif, diğeri geleceğe pozitif bakmaktır. Pozitivizm, şimdi çözülemeyen problemlerin gelecekte kendi bilim anlayışı ile çözülebileceği ön yargısını yerleştirir.

Heidegger şöyle ifade eder: "16. ve 17. yüzyıllar boyunca doğa biliminin büyüklüğü ve üstünlüğü, tüm bilim adamlarının filozoflar olmasında yatar … pozitivizmin karakteristiği ise şudur: Pozitivizm, olgularla ya da başka ve yeni olgularla yeterli bir şekilde işi götürebileceğini, oysa ki kavramların her nasılsa ihtiyaç duyulan, fakat bu felsefe olacağı için çok fazla haşir neşir olunmaması gereken salt geçici çareler olduklarını düşünür. Dahası, bilimin hâlihazırdaki durumunun komedisi -ya da daha doğrusu trajedisi- pozitivizmin pozitivizm aracılığıyla aşılacağının düşünülmesidir. Elbette ki bu tutum**, yalnızca vasat ve ilave mahiyetindeki çalışmaların yapıldığı yerlerde yürürlüktedir."** (Heidegger,1998).

Pozitivist felsefeyi benimseyen kimi düşünürler, özgürlüğü savunurlar. Özgürlükten anladıkları, onların düşüncelerini benimsemektir. Eğer pozitivist yaklaşımın dışında bir yaklaşımı dile getirirseniz asla tahammül göstermezler.

Metafiziği reddeden, derinliksiz, sınırlayıcı, kısırlaştırıcı, materyalizme ve pragmatizme götüren pozitivist zihniyetin kalıntıları ve etkilerinden eğitim sistemimiz arındırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Morin, E. (2013). Geleceğin Eğitimi İçin Gerekli Yedi Bilgi. (H.Dilli, Çev.). 4. Baskı, İstanbul:
İstanbul Bilgi Üniversitesi.
Duralı, Ş.T. (2017). Felsefe-Bilim Nedir?, İstanbul: Dergah Yayınları.
Heidegger, M. (1998). Bilim Üzerine İki Ders, (Hünler, H., Çev.), İstanbul:Paradigma Yayınları
Çotuksöken, B. (2003). Felsefi Söylem Nedir?. İstanbul: İnkilap Kitabevi.
Günay, D.(2001). Bilimin Matematiksel (olan) Temeli, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Bildiriler Kitabı, Sayfa: 313-325, Mantık, Matematik ve Felsefe I. Ulusal Sempozyumu, 26-28 Eylül 2003, Assos-Çanakkale.
Dinçer, K.(2015). Kısaca Felsefe, 2. Basım, Ankara: Pharmakon Yayınları.
Mengüşoğlu, T.(2013). Felsefeye Giriş, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
Çüçen, A.K. (2014). Bilgi Felsefesi, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
Keklik, N.(1990). Felsefede Metafor, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
Chalmers, A.F.(2008). Bilim Dedikleri, İstanbul: (Arslan, H., Çev.), İstanbul:Paradigma Yayınları.

Depremler ve Politik Yoksunluk

Hüseyin Nasrullah İNAN

Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremlerin üzerinden üç ay geçmiş bulunuyor. Söz konusu felaket, peşi sıra iki büyük depremin birbirlerini takip etmesi ve depremin gerçekleştiği sırada halkın büyük bir bölümünün evlerinde bulunması sebebiyle çok yüksek düzeyde can ve mal kayıplarına yol açtı. Sıcağı sıcağına tespit edilemese de felaketin etki çapı ve boyutları günler geçtikçe ortaya çıkmaya başladı. Üçüncü ayına girdiğimiz felakette artık bir şeyler daha net görülebiliyor.

Bu kapsamda süreç içerisinde kamuoyuna hâkim tavırları üç döneme ayırabiliriz. Böylesine geniş çaplı bir felaketin ilk günlerinde tüm toplum, insanüstü bir seferberlikle insani yardımlarda bulunmaya gayret etti. Toplumun neredeyse her kesiminin gündeminde deprem bölgesine maddi yardımlarda bulunmak; belediyeler, devlet kurumları ve STK'ların gündeminde ise bu yardımları organize etmek ve sahaya ulaştırma misyonu vardı. Yıkıcı Maraş depreminin ilk dönemi büyük oranda tepkisel, ani ve yoğun duyguların hâkim olduğu bir periyottu. Bu dönemde İslamcı sivil toplum kuruluşları ve tarikat-cemaat yapılarının sahadaki koordinasyonu ve aktifliği en dikkat çeken başlıklardan biriydi. Öte yandan bu dönem, AFAD'ın bu denli geniş çaplı bir depreme karşı ne kadar etkin ve verimli olduğu bir tartışmadan haber veriyordu.

Deprem felaketinin ilk on gününden sonra belki felaketin toplumda bıraktığı duygusal yükün azalması ve medya organları tarafından 24 saat sürdürülen canlı yayınların ve artık hazırlanmış olan duygusal fon müzikli kliplerin etkisiyle siyasi çevreler artık devletin sahadaki etkinliği ve dolayısıyla olası afetlere karşı devletin hazır olup olmadığı meselesini gündeme taşımaya başladı. Deprem felaketinde ikinci dönem olarak adlandırabileceğimiz bu periyotta artık siyasiler tarafından eski defterler karıştırılıyor, imar barışı yasalarının nasıl bir ihanet içerdiğinden bahsediliyor, yeni yapılmış binaların depremde yıkılmış olması sebebiyle yapı denetimleri konusunda

zafiyetler olduğu dile getiriliyordu. İktidar cephesi ise muhalefet belediyelerinin sahada aktif bir biçimde çalışmadığını ima ediyor, muhalefeti kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleşmesine engel olmakla suçluyordu. Bu dönemde yıkılan binaların müteahhitleri yegâne suçlular olarak gözaltına alınmaya başlıyordu.

Yıkıcı depremin üçüncü dönemi ise artık felaketin üzerinden üç ay geçmiş olması ve genel seçim sürecinin daha önemli meselelerinin artık tüm gündemi belirlemesi, bölgede nispeten bir iyileşmenin başlaması, ayrıca medya organlarının da gündeminden çıkmış olması sebebiyle bir unutma dönemi olarak ele alınabilir.

Bu açıklamalardan sonra şu soruyu gündeme getirmekte fayda var: Yıkıcı Kahramanmaraş depremlerinin üzerinden üç ay geçti ve biz deprem meselesini sahici bir biçimde tartışabildik mi?

Deprem meselesinde hâkim çevreler tarafından gerçekleştirilen tartışmaları kentsel dönüşüm meselesi özelinde ele alalım. İktidar çevreleri muhaliflerin Hatay'da gerçekleştirmeyi planladıkları kentsel dönüşüm projelerinin önünde bir engel olarak yer aldıklarını arşiv video ve haberler eşliğinde sunuyor ve böylece muhalefeti hem icraat karşıtı olmakla suçluyor hem de Hatay'daki bilançonun paydaşı olarak gösteriyordu. Muhalefetin geçmiş dönemdeki kentsel dönüşüm projelerine karşıtlığının arkasında yatan sebepler ise daha çok Neo-Marksist bir bakış açısı ile iktidarın kentsel mekân üzerinden rant elde ettiği ve çıkar grupları oluşturduğuna yönelikti. Bir diğer önemli tartışma maddesi ise devletin ülkedeki acil durumların yönetimi ile sorumlu kurumu AFAD'ın örgütlülüğü ve acil durum hazırlıklarının yeterliliği hususundaydı. İktidar çevreleri havayolu ve karayolu ulaşım ağlarında yaşanan tahribatlar ve çetin kış şartlarının acil müdahaleye imkân tanımadığını öne sürüyor, ayrıca acil durumlarda felaket bölgesini destekleyecek çevre illerde de benzer yıkımların gerçekleşmiş olması sebebiyle sistemin iyi çalışamadığını ifade ediyor, depremin ölçeğine işaret ediyordu. Muhalefet cephesi ise ilgili kurumlara liyakatle atama yapılmadığını öne sürüyor, belirli Vali ve AFAD yöneticilerini hedef tahtasına oturtuyordu.

AFAD'ın koordinasyonu, eski yapı stokunun olası depremlere dayanıklılığı ve kentsel dönüşüm meselesi veya suçlu müteahhitler… Gündelik siyasetin gündemini oluşturan ana tartışmalar nihayetinde bizim daha güzel şehirlerde yaşamamız gibi bir meyve verecek mi? Burada asıl tartışmamızı yeni şehirler kurmak ve yönetmek meselesine yöneltmemiz gerektiği aşikâr. Şehirlerimiz bugüne dek şehir planlama disiplininde yağ lekesi olarak tanımladığımız türden plansız bir genişlemeyle büyüdü. Öyle ki şehrin nüfus yoğunluğu arttıkça o şehirde gerçekleşecek herhangi bir yatırımın da maddi değeri kat be kat artıyor. Bu bakımdan şehrin büyümesi iktisadi açıdan kısa vadede pek iyi bir şeydi. Bu motivasyonla şehirlerimiz uzun yıllar güzel yaşamın konusu olacağı yerde iktisadi büyümenin lokomotifi oldu. İnşaat sektörü ülkede hızlı ve suni bir kalkınmanın başrolünü üstlendi. Şehirlerimiz haksız ve orantısız kazancın merkezi oldu. Kentsel rant, iktidar, muhalefet tüm çevreleri cezbedecek düzeyde bire yüz veren verimli bir arazi gibiydi.

Kentsel nüfus yoğunluğunun sahip olduğu bu devasa kâr potansiyeli doğrusu Türkiye'de hükümetlerin bir şehircilik politikası olarak yeni şehirler inşa etme fikrini hiç akıllarına getirmeme sebebi olarak görülebilir. Yağ lekesi şeklinde büyüyen bir şehir öngören kentsel politikanın galaksi tipi kentleşme

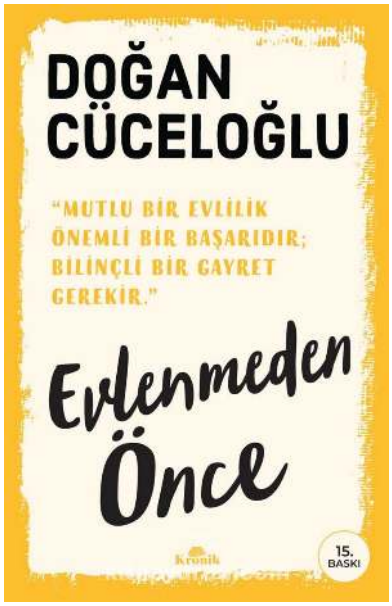


olarak tanımlanan, içerisinde beş bin, on bin, elli bin nüfusu barındıran ve kendi içerisinde bir kademelenmeye sahip olan, düşük yoğunluklu ve müstakil evlerden meydana gelen insani bir bütünlüğü niçin hiç aklına getirmediğine verilecek bir diğer cevap ise iktidarların bu fikri düşünüp bir stratejiye dönüştüreceği politik bir ufka sahip olmadığı iddiasında aranabilir. Politik yoksunluk olarak tanımlayabileceğimiz bu durum iktidarların yeni şehirler kurmak ve yeni bir şehircilik ufkuna sahip olmak konusundaki eksiği olarak görülebilir.

Buradan şu sonuca varılabilir: Galaksi tipi bir kentleşme mantığıyla arza yayılan güzel şehirler inşa etme fikri kısa vadede içerisinde çözülmeyi bekleyen ciddi zorlukları ifade eden, ilgi ve mesai bekleyen zahmetli fakat uzun vadede sonuçları itibariyle hayırlı bir iş. Yeni şehirler inşa etmek, yeni iş alanları meydana getirmek, bölgesel ölçekte iyi çalışan bir üst ölçek planlama meydana getirmek, alt ölçekte iyi çalışan bir mahalli idare vücuda getirmek gibi misyonları yerine getirecek yüksek politik ufku zaruri kılar. Bu politik ufuk da elbette arka planında güçlü bir ahlaki temele dayanmalıdır. Yağ lekesi şeklinde büyüyen adeta bir el bombası gibi patlayacağı günü bekleyen ve o patlayana dek sömürünün sahasına dönüşen günümüz Türk şehirlerini vücuda getirmek için yüksek bir ahlak ve geniş bir politik ufka sahip olmak zorunda değiliz.

Doğan Cüceloğlu'nun "Evlenmeden Önce" Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme

Gözde ÇİMEN



"Sevgiyi değerli kılan, uğruna ölünmesi değil, uğruna emek verilmesidir."

Sezai Emre Güden'e ait bu söz; Doğan Cüceloğlu'nun 2017 yılında kaleme aldığı *Evlenmeden Önce* kitabının giriş cümlelerinden biri. Hoca yazmış olduğu eserler olsun, verdiği söyleşilerle olsun kendi kitlesinde heyecan duyulan değerli bir psikolog. Meslek hayatı boyunca insanımızın duygu, düşünce ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları ile bizlere açıklamaya çalışmıştır. Bu vesile ile kitabını inceleme fırsatı bulduğum için de kendimi şanslı hissediyorum. Evlilik, tarih boyunca tüm toplumlarda varlığını sürdürmüş, hayatı temelden etkilemiş köklü bir sosyal kurum. Yarının toplumunun geliştiği bu kurumda büyüyen çocuklarla beraber, çiftler de gelişim göstererek insanlıklarını keşfetme fırsatına sahip olmuştur. İşte bu çok yönlü, karmaşık ve bi' o kadar da zor olan ilişki biçimi üzerine Doğan Hoca'nın epey söyleyecek sözü var. Kitap, içselleştirerek okunduğu vakit kişiye yol haritası olacak kadar değerli. Kendi kalbinin sıcaklığını yazıya aktararak yalın ve rahat üslupla yazılmış olan kitap, hocanın tabiri ile can cana iletişim olmuş. Ortaya koyduğu kavram ve teorilerini danışanlarından aldığı mektuplarla destekleyerek; yaşanmışlık ve tecrübelerle akılda kalıcılığı sağlamış. Böylelikle kitapta sık sık vurgulanan kavramları rahat bir şekilde çözümleyebiliyorsunuz. Olumsuz örnekleri okuduğum sırada korkuya kapıldığımı hissetsem de olumlu örneklerle beraber ön yargılarımın kırılıp kalbimin ısındığını hissettim. Gelin kitaba daha derinden yaklaşalım.

Başlarken; Doğan Hoca'nın başarılı bir evlilik için en net görüşü kişinin kendini çok iyi tanıması gerektiği gerçeği. Bu kararı verirken de üzerine düşünülmesi gereken konuları şöyle sıralamış;

1-) Evlenecek olan kişinin kendini ve evlilikten beklentilerini tanıması

2-) Evleneceği kişiyi ve onun evlilikten ne gibi beklentileri olduğunu öğrenmesi

3-) Birlikte nasıl bir evlilik oluşturacaklarına karar vermeleri



İnsan hayatın en zor ilişkisi olarak tanımladığı evlilik ilişkisinin sağlıklı yürütülebilmesi için de üç farkındalığa dikkat çekmekte;

-İletişim

-Sosyal kimlik ve evrensel insan özü

-İlişki içinde tanıklığın içselleştirilmesi

Hoca tüm bunları inanç ve değerler sistemimiz ile harmanlayarak ortaya koyduğu kavramlarla açıklamış. Bunlardan ilki eşlerden birinin diğerini sürekli baskılayarak kontrol altında tutmaya çalıştığı, sürekli yönetme tavrı olarak nitelendirdiği "Denetim Odaklı Korku Kültürü" ve bir diğeri ise inandıkları, yaşadıkları ve yaşattıkları değerlerle mutlu, huzurlu yuva olan "Biz" ilişkisi yani "Gelişim Odaklı Değerler Kültürü". Hoca korku kültürünü halden anlama, empati gibi değerleri hiçe sayıp herkesi denetleyen, kendisinden korkulmasını isteyip, çatık kaşı asık suratı ile "BEN bilirim" deyip "Evet, siz bilirsiniz" diye karşılık verilmesi olarak açıklar. Korku Kültürü'nde güvende olmak istiyorsan diğerlerinden güçlü ol ya da senden güçlü birinin kanadının altına sığın! Değerler kültürü ise gücünü ve anlamını paylaşılan değerlerden alır. Ailede güveni herhangi bir kişi değil, paylaşılan adil ortam sağlar. Bu evlilik ortamında "saygı", "halden anlama", "iş birliği", "dürüstlük" yani "BİZ" bilinci geliştirici değerler üzerine kurulmuştur. Bu ortamda güven, gerçekleri temel alan değerler üzerine yaşanır ve yaşatılır. İyi evlilik örneği olarak okuyucuya sunduğu mektuplarda da öne çıkan değerlerin hep bu atmosfer etrafında şekillendiğini görürsünüz. Bir taraftan "desteklenerek" gelişen, büyüyen, sevgi evlilikleri diğer taraftan baskın çıkma eğilimi ile beraber mutsuzlaşan, yalnızlaşan evlilikler. Eşler birbirini rakip olarak değil de yolculuğu anlamlandıran potansiyel yoldaş olarak gördüklerinde, birbirlerinin en mahrem tanıkları olan çiftler evliliklerini dünyada cennete çevirebiliyor.

Kitapta üzerinde ısrarla durulan diğer konu ise; iletişimin temel noktası olarak belirlediği, görünen sosyal kimliğimizi Yüz Doğası; sadece kendimizin bildiği mahrem iç dünyamız ise Can Doğası. Yani özümüz. Yüz Doğası, toplumsal konumlarımızı belirler. "Öğretmen", "evli", "dul", "iş insanı" vs. Bunların her biri sosyal kimliklerimiz. Her kültür bunlara farklı anlamlar yüklemekte. Can Doğası ise evrensel özümüzü belirler. Evlilik ilişkisinde hem yüz hem can devreye girer. Hocaya göre yetişkin iki insanın birlikteliğinde Yüz'den kurtulmak değil, Yüz içinde yani sadece sosyal kimliklerimizde boğulmamak olmalıdır. Çünkü sadece Yüz baskın ilişkide Can kendini yalnız hisseder. Ancak sadece Can baskın, kendi içine kapanmış evlilik ise şizofrenik hale dönüşür. Çiftlerin kendini ifade edecekleri CAN alanı yaratılarak ama aynı zamanda toplumsal kültürün de bir parçası olarak uymak zorunda oldukları YÜZ alanı gerekir. Tıpkı vücudun değişik gıdalara, minerallere vitaminlere ihtiyacı olması gibi anlamlı sağlıklı mutlu bir evliliğin hem Can hem Yüz ihtiyaçları vardır. Tüm bunlar bir bilinç, gayret, güçlendirilmiş ilişki ile iki CAN'ın ekip çalışması ile mümkün.

Bitirirken; Doğan Hoca evliliği, sadece iki kişinin yaptığı bir yolculuk değil ve araçta çok insan olduğunda gerçekten de "kendinizi arka koltukta sıkışmış bulabilir" ve hatta "her an kapı açılabilir ve araçtan düşebilirsiniz" diye metaforlaştırdığında, bu ilişki biçiminde kişinin kendini ve karşısındakini derinlemesine tanıma olgunluğuna sahip olduğunda hayatını baharlaştırabileceğine inanır. Başlarken kitabın içerisinde yer alan güzel bir söze yer vermiştim. Yine aynı şekilde kitabın bir bölümünde yer alan Can Yücel'e ait şu sözle veda etmek isterim.

"Sevmek emekmiş. Emek ise vazgeçmeyecek kadar, ama özgür bırakacak kadar, Sevmekmiş!"

Aile Okulu ve Evlilik: Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler*

Nihal PAKIRDAŞI

Yeryüzünde insanın kendini en güvende hissettiği yer ailesidir dersek abartılı bir söylem geliştirmiş olmayız. Hatta asıl yurdumuz olan cennette aile hayatımızın da olacağını hesaba katarsak aile için "cennetten bir köşe" benzetmesini huzur içinde yapabiliriz. Güven ve huzur vermesinin yanı sıra toplumda kutsal olarak da görülen aile; hayata ilk adımımızı attığımız ve varoluş farkındalığımızın oluştuğu ilk yapıdır. Dolayısıyla aile, çocuğun gelişiminin güvenli bir şekilde sağlandığı en yetkin ortamdır. Çocuk, kişilik gelişimini aile ortamında rol model üzerinden sağlayarak sosyal birey olmayı öğrenir. Buradan hareketle aileyi ilk eğitim yuvası olarak da adlandırabiliriz. İnsan türünü üretmek ve sürdürmek ihtiyacından doğan aile, toplumu ayakta tutan temel unsurlardan birisidir. Günümüzde içinde bulunduğumuz toplum genellikle karı-koca ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yapısına sahiptir. Fakat, zaman zaman büyükanne ve büyükbabanın da dahil olduğu geniş aile yapısı toplumumuzda varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Gerek geçmişten getirdiğimiz kültürel kodlarımız gerekse inancımız gereği, yaşadığımız coğrafyada ailenin önemli bir yeri vardır. Aile, toplumun ayakta kalmasını sağlayan en küçük yapı taşı olarak görülür. Nasıl ki bir binanın tuğlalarında ortaya çıkan hasar binanın sağlamlığını tehlikeye düşürüyorsa, aile yapısında meydana gelebilecek bozulma, çürüme ve çözülme toplumun istikbalini tehdit eder. Gerek modernleşme ile gelişen bireyselcilik anlayışı gerekse dünyayı etkisi altına alan internet çağı, aile birliğini sarsar hale geldi. Bu tehlikeyi göz önünde bulundurarak, aile bütünlüğünü çözmeye yönelik çağın getirdiği olumsuzlukları en asgari seviyeye çekmeye çalışmak toplumdaki her kesimin önceliği olmalıdır.

Toplum için hayati önem taşıyan "aile" konusunu özenle ele alan önemli isimlerden biri de Prof. Dr. Nevzat Tarhan. Hâlihazırda Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörlüğü ile Türkiye'nin ilk nöropsikiyatri hastanesi olan NPİSTANBUL Hastanesi Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerini yürüten Tar-



han'ın, birçok konunun yanı sıra aile birliğininin sağlam temeller üzerine inşa edilmesine dair çok kıymetli çalışmaları mevcut. Bu kıymetli eserlerinden biri de *AİLE OKULU VE EVLİLİK: Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler*. Nevzat Tarhan, aile kurumunun sağlıklı bir şekilde kurulması ve devamlılığının sürdürülebilmesi için gerekli tedbirleri, deneyimiyle birlikte bilimsel bilgilerin ışığında okuyucusuna sunuyor. Kitapta, ebeveyn ve çocuk ilişkilerine dair birçok konu, çözümler eşliğinde ele alınıyor. İlk baskısını 2004 yılında yapan kitap, aile içinde iletişime ait kuralların ve kişilik tiplerinin anlatıldığı genel bir "Giriş" bölümünün yanı sıra iki bölümden oluşuyor. Kitabın birinci bölümünde; "Ebeveyn ve Çocuk İlişkileri" ele alınırken, ikinci bölümünde; "Eşler Arası İlişkiler"e mercek tutuluyor.

Nevzat Tarhan kitabının birinci bölümünü "Ebeveyn ve Çocuk İlişkileri"ne ayırmış. Bölümün öncelikli konusu, çocuklarda ortaya çıkan aşırı özgüven ya da özgüvensizlik sorunu. Çocukların yeteneklerindeki potansiyeli tam olarak ortaya çıkarabilmelerine engel olan bu durum, insanların geleceklerini olumsuz yönde etkileyebiliyor. Ne yazık ki günümüzde, -sosyal medyanın tesiriyle de- iki uca savrulan çocukların sayısı gün geçtikçe artıyor. Bu konuda ebeveynlerin sorumluluklarına dikkat çeken Tarhan; aşırı himayeci davranan ebeveynlerin, çocuklarının genellikle özgüvensizlik sorunu yaşadığını, yanlış motivasyon ve yanlış övgünün neticesinde ise çocuklarda aşırı özgüvenin görüldüğünü ifade ediyor. Kitapta dikkat çekilen diğer önemli bir konu ise; birçok ebeveynin gözden kaçırdığı, üstünde çok durmadığı, çocukların genetik yapıları. Tarhan, insan kişiliğinin %30-40'ının genlerden gelen etkiyle biçimlendiğini, %60-70'nin ise öğrenme ile kazanıldığını; bu yüzden de ailelerin çocuklarına görmek istedikleri özellikleri empoze etmemeleri gerektiğini vurguluyor. Bu bağlamda Tarhan, çocuğun genetik yapısının, kişilik imkanlarının, ailenin isteklerine müsait olmayabileceğini dile getiriyor. Ayrıca; bu tür bir baskıya maruz kalan çocukların içine daha çok kapanıp depresyona girebileceklerini ifade ediyor. Ebeveyn- çocuk ilişkileri üzerine birçok konunun ele alındığı bölümde, anne babanının çocuğa tutarlı davranışlar sergilemesi gerektiği; aksi halde tutarsız davranışların çocuğun gelişimine olumsuz etki edeceğine vurgu yapılıyor. Tarhan'ın "Anne babanın tutarsız davranışlar sergilemesi çocuğunun kişiliğinin yanlış gelişmesine neden olur. (...) Çocuk eğitiminde iki temel unsurdan biri sevgi diğeri de disiplindir. Çocuk doğru bir disiplin uygulamasının içerisinde kendi kişiliğinin sınırlarını, sosyal sınırları ve sosyalleşme süreci içinde de bazı değer yargılarını öğrenir. Bütün bunlar

Nevzat Tarhan kitabının birinci bölümünü "Ebeveyn ve Çocuk İlişkileri"ne ayırmış. Bölümün öncelikli konusu, çocuklarda ortaya çıkan aşırı özgüven ya da özgüvensizlik sorunu. Çocukların yeteneklerindeki potansiyeli tam olarak ortaya çıkarabilmelerine engel olan bu durum, insanların geleceklerini olumsuz yönde etkileyebiliyor.



Evlilikte çaba ve özenin başat rol oynadığının altını çizen Tarhan'ın, "Evliliği 100 puan üzerinden değerlendirirsek evlilik öncesi tanıma 20-30'dur. Geri kalan 70-80 puan ondan sonra gösterilecek çabaya ve özene bağlıdır" söylemi, toplumsal hafızaya yerleşmiş yaygın olan ezberleri bozmaya yöneliktir.

çocuğa hayat becerileri kazandırır ve bu öğrenme sürecinde anne baba onun rol modelidir. Anne babanın farklı mesajlar vermesi, çocuk eğitimine farkında olmadan yapılan bir eğitim ve tutum hatasıdır. Bir olay karşısında anne ve baba farklı mesaj verirse çocuk neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlayamaz" aktarımı bizlere, aile içi tutarlılığın öncelikle ebeveynlerin kendi aralarında sağlamasının ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Nevzat Tarhan ayrıca ebeveynlerden çocuklarına kural koyma noktasında da tutarlı olmaları gerektiğini öğütlüyor. Ailelerin çocuklarına uygulayabilecekleri kurallar koyması gerektiğini, uygulanması zor kuralların çocuklara kurallara uymamayı öğreteceğinin altını çiziyor. Bilindiği üzere ebeveynlerin aile içinde adaleti tesis etmeleri, çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağlar. Kendini aile içinde güvende hisseden çocuk, topluma daha sağlıklı ve daha huzurlu bir birey olarak katılır. Adalet gibi önemli bir konuya da kitabında yer veren Tarhan, çocuklarda sağlıklı bir kişiliğin oluşması için kardeşler arası adaletin sağlanmasının önemli olduğunu belirtiyor. Çocuklara hak duygusunun kazandırılması için aileye düşen kritik görevlerin de olduğunu hatırlatan Tarhan'ın, "Çocuklara saygı eğitimini hak duygusuyla birlikte vermeliyiz. Çocuk hem kendi hakkını talep etme, hak arama becerisini kazanmalı, hem de başkasının hakkına zarar vermeme bilincini benimsemelidir. Çocuğa körü körüne itaat alışkanlığı kazandırmak yerine doğru olana, hakka, akla uygun olana saygı alışkanlığı kazandırılmalıdır" şeklindeki önemli tespiti; çocuğun hem kendi hakkını hem de karşısındakinin hakkını koruma noktasında bütüncül bir ahlaki eğitimin, çocuğun sağlıklı gelişiminde kritik bir öneme sahip olduğunu gösteriyor. Nevzat Tarhan, birinci bölümde ebeveynlerin çocuklarla olan ilişkileri bağlamında, çocukların saygı eğitiminden iyilik yapma alışkanlığının kazandırılmasına; çalışan anneler ve çocuklarından yaramazlık yapan çocuklara; anne babası vefat eden, boşanmış ailelerden üvey anne çocuk ilişkisine; kardeşler arası çatışmalardan ergenlik çağı ve şiddet eğiliminin artışına; televizyon izleme ve bilgisayar oyunlarının çocuklardaki etkisinden ödev bilincine; çocuklarda meslek seçiminden eş seçimine varan kadar birçok konuyu çözümleri eşliğinde büyük bir titizlikle ele alıyor.

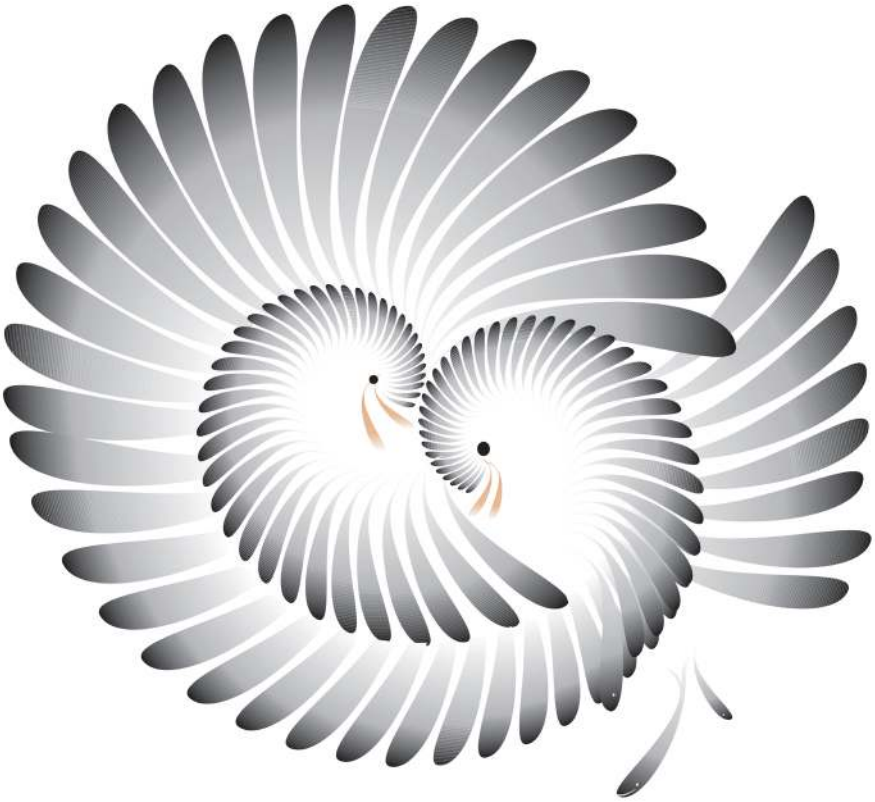
Kitabın ikinci bölümü eşler arası ilişkilere ayrılmış. Malum sevgi ve

saygının hüküm sürmediği bir evlilik devam etse bile içinde birçok sorunu barındırıyor. Ve bu sorunlar çözüme kavuşmadığı müddetçe evliliğinde huzuru yakalayamayan ebeveynler çocuklarına sağlıklı bir hayat sunamayabiliyor. Kitabının ikinci bölümünde ilk olarak sevginin önemine dikkat çeken Tarhan, sevginin insanda doğal bir ihtiyaç olduğunu ve insanın sevgi ihtiyacı olmasaydı evlilik kurumunun da ortaya çıkmayacağını söylüyor. Eşler arasında farklı sevgi dillerinin olduğuna da dikkat çeken yazar, ilişkide ahengin karşımızdaki kişiyi iyi tanıyarak ve onun sevgi dilinin ne olduğunu bilerek sağlanacağının altını çiziyor. Ayrıca Tarhan, evliliğe giden süreçte tarafların birbirlerinin tanımasının son derece önemli olduğunu fakat bundan daha kıymetli olanın ise evlendikten sonra tarafların birbirlerine takınacağı tavrın, göstereceği özenin önemli olduğunu ifade ediyor. Evlilikte çaba ve özenin başat rol oynadığının altını çizen Tarhan'ın, "Evliliği 100 puan üzerinden değerlendirirsek evlilik öncesi tanıma 20-30'dur. Geri kalan 70-80 puan ondan sonra gösterilecek çabaya ve özene bağlıdır" söylemi, toplumsal hafızaya yerleşmiş yaygın olan ezberleri bozmaya yöneliktir. Bireyselliğin öne çıktığı günümüzde ise eşlerin birbirine olan tahammülü azalmış durumda. Boşanmaların arttığı günümüzde, sorunların genellikle aile içindeki birliğin sağlanamamasından kaynaklandığı gözlenmekte. Nevzat Tarhan konunun önemine binaen kitabında, evlilikte "biz" olmanın değerini, evliliğin temel dinamiklerinden biri olarak görüyor. Tarhan bu konu ile ilgili, "Öncelikle evliliği doğru kavramlar üzerine bina etmek gerekmektedir. Evlilikle ilgili bir su molekülü örneğimiz vardır: Su molekülünü oluşturan iki hidrojen ve bir oksijen atmosferde hürdür ve özgürdür. Ama bir araya geldikleri zaman su oluşur. Su molekülünde o özgürlük gitmiştir ama bir hayat kaynağı oluşmuştur. Evlilik de bunun gibidir. Evlilikte taraflar "ben" değil "biz" derler. "Biz" demek; eşinin düşünceleri ile düşünmek, kaygılarıyla kaygılanmak, derdiyle dertlenmektir. O zaman evlilikte iki farklı kişi olmaz, yan yana duran, birbirini tamamlayan iki kişi olur" çıkarımı, çiftlerin gönlüne küpe olacak derinliğe ve güzelliğe sahip. Ayrıca kitabında eşlerin arasındaki sosyal ve kültürel açıdan denkliğin önemine de dikkat çeken Tarhan; eşler arasında ortaya çıkabilecek kıskançlık, hırs duygusu ve iş-aile hayatı dengesinden, evlilikte arkadaş ilişkilerine, dünya kurulalı beri gelen kayınvalide gelin ilişkilerine, alkol bağımlılığı ve aileye etkisine, eşi vefat eden kadınlardaki matem dönemi ile birlikte çevrenin etkisine dair birçok konu başlığını uygulanabilir çözümler eşliğinde ele alıyor.

Prof. Dr. Nevzat Tarhan'ın kaleme aldığı "AİLE OKULU VE EVLİLİK: Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler" evli bireylerin ilişkisi ile ebeveynlerin çocuklarla olan ilişkisini incelikle, hayatın içinden çözümler eşliğinde sunuyor. Ayrıca eser, evliliğe adım atma niyeti olan çiftlerin evlilik sürecinde karşılaşabilecekleri durumları öngörmelerini sağlayarak, temeli sağlam aile birliktelerinin oluşmasına katkı sunuyor. Kişinin tüm hayatını, dünyaya getirdiği çocukları, çevresini, dolayısıyla toplumu etkileyecek olan evlilik kurumunun sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için Nevzat Tarhan'ın bu kıymetli eseri okuyucusuna rehber olma özelliği taşıyor.

Evlenecek adayı buluncaya kadar içinden, bulduktan sonra ise nikah masasında gelin ve damat olacak kişiler dışından niyet etmeleri şarttır. Evlenmeye niyeti olmayan birinin diğer şartları esaslı bir şekilde yerine getirebilme imkânı da söz konusu değildir.

* Nevzat Tarhan, "AİLE OKULU VE EVLİLİK: Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler", İstanbul: Timaş Yayınları, 2021.



saatlerce izleyebilirim oynaşmanızı
ürkmeyeceğinizi bilsem
izlediğim tül arkasından uzatırdım
incitmeye korkan ellerimi
bugün benim balkonumda
yarın kardeşlerimin

bilirim uçuşunuz
her daim
"mutluluk iklimine"

Şiir&İllüstrasyon: Sabahattin Kayış